

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

**İŞKENCE VE
KÖTÜ MUAMELEYE KARŞI
ULUSAL ÖNLEME
MEKANİZMASI
2021 YILI RAPORU**

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELEYE KARŞI ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI 2021 YILI RAPORU

Cumhurbaşkanlığı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına,

6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (k) bendinin "Cumhurbaşkanlığına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmak üzere, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, işkence ve kötü muameleyle mücadele ve ayrımcılıkla mücadele alanlarında yıllık raporlar hazırlamak." hükmü doğrultusunda, TIHEK tarafından hazırlanarak kabul edilen 2021 yılı Ulusal Önleme Mekanizması Raporu saygıyla sunulur.

ANKARA, AĞUSTOS 2023

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELEYE KARŞI ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI 2021 YILI RAPORU

ANKARA, AĞUSTOS 2023

YÖNETİCİ SUNUŞU

İşkence ve kötü muamele ile önleyici bir yaklaşımla mücadeleyi hedefleyen İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin İhtiyari Protokolü (OPCAT), Türkiye tarafından 2005 yılında imzalanmış ve 2011 yılında yürürlüğe girmiştir. 2016 yılında ise 6701 sayılı Kanun ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak belirlenmiştir. TİHEK, UÖM olarak belirlendiği 2016 yılından 2021 yılı sonuna kadar, kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ya da koruma altına alındıkları yerlere 136 ziyaret gerçekleştirmiştir.

Geçtiğimiz yıllarda edindiği tecrübenin rehberliği ile UÖM, izleme ziyaretleri düzenlemeye, ziyaretler neticesinde hazırlanan raporları yetkili makamlar ve kamuoyu ile paylaşmaya devam etmekte, ayrıca ziyaret raporlarında yer verilen tavsiyelerin uygulanmasını takip etmektedir. Düzenli ziyaretler aracılığıyla özgürlüğünden yoksun bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin, kötü muameleye dönüşebilecek herhangi bir sorun yaşamasını önlemeye çalışmanın yanı sıra UÖM, işkence ve kötü muamele ile mücadele alanında farkındalık artırıcı çalışmalar ve eğitim faaliyetleri yürütmekte, ulusal ve uluslararası aktörlerle iş birliği ve koordinasyon içerisinde hareket etmektedir. İlaveten, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin başvuruları da UÖM tarafından incelenerek sonuçlandırılmaktadır. TİHEK'in

başvuru incelemeye başladığı Kasım 2017 tarihinden 2021 yılının sonuna kadar UÖM görevi kapsamında 2.000'in üzerinde dilekçe ve başvuru hakkında işlem yapılmıştır.

2020 yılında tüm dünyayı olduğu gibi ülkemizi de etkisi altına alan COVID-19 pandemisi hem kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ve koruma altına alındıkları yerlerdeki yaşamı hem de UÖM faaliyetlerini etkilemiştir. Pandeminin ilk yılında UÖM'ün ziyaret sayısında düşüş yaşanmış, ancak pandemi kapsamında alınan tedbirlerin kapalı kurumlardaki yaşama olumsuz etkileri de göz önünde bulundurularak bu durum, ilgili kurumlarla yapılan yazışmalar, ceza infaz kurumunda tutulanlarla sesli ve görüntülü görüşmeler, başvurular için elektronik posta, faks ve e-başvuru imkânları gibi uzaktan izleme yöntemleriyle telafi edilmeye çalışılmıştır. 2021 yılında ise uzaktan izleme yöntemleri devam etmekle birlikte, COVID-19 tedbirleri de gözetilerek toplam 56 ziyaret gerçekleştirilmiştir. 56 ziyaretin 44'ü kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı ceza infaz kurumları, nezarethaneler, geri gönderme merkezleri ve psikiyatri merkezlerine düzenlenmiş, diğer 12 ziyaret ise kişilerin koruma altına alındığı huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri, çocuk evleri ve çocuk evi siteleri, engelli bakım ve rehabilitasyon merkezleri ile geçici barınma merkezine düzenlenmiştir.

2021 yılında gerçekleştirilen ziyaretler kapsamında ve UÖM tarafından yürütülen diğer faaliyetlerde hem ziyaret edilen kurumların hem de yetkili makamların genel anlamda OPCAT'in ruhuna uygun biçimde hareket ederek UÖM ile iş birliği ve diyaloga açık olmaları memnuniyet verici olup bu yaklaşımın gelişerek devam etmesi şüphesiz işkence ve kötü muameleye karşı ülke olarak yürütülen mücadeleyi güçlendirecektir. Bu çerçevede UÖM ziyaretlerine ilişkin olarak hazırlanarak muhatap kurum ve kuruluşlara iletilen raporlarda yer verilen tavsiyelerin uygulanmasında da benzer bir yaklaşım sergilenmesi arzulanmaktadır.

Bu rapor, hem UÖM ziyaretlerindeki tespit, gözlem ve değerlendirmelere dayanan tavsiyelerin bir derlemesini hem de kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı ve koruma altına alındıkları yerlere ilişkin sayısal verileri sunarak bu yerlere dair genel görünümü ortaya koymaya çalışmaktadır. Buna ek olarak, UÖM'ün yıllık raporları, işkence ve kötü muamele ile mücadele etmek üzere OPCAT ile kurulan sistem çerçevesinde görev yürüten UÖM'ün tüm faaliyetleri ve çalışma yöntemleri hakkında ayrıntılı bilgiler sunmaktadır. Her ne kadar işkence ve kötü muameleyle mücadele alanında yıllık raporlar hazırlamak OPCAT'in 23'üncü maddesi ve 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesi çerçevesinde UÖM'ün bir yükümlülüğü olsa da, bu rapor esasen UÖM olarak TİHEK'in işkence ve kötü muameleye karşı yürüttüğü mücadelede kamuoyu ve yetkili makamlar ile anlamlı bir iletişim kurması ve UÖM çalışmalarının şeffaflığını ve hesap verilebilirliğini sağlaması için önemli bir araç olma niteliğini taşımaktadır.

Bu raporun, diğer UÖM çalışmalarıyla birlikte, ülkemizde kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı veya koruma altına alındığı yerlerde insan hakları temelli bir yaklaşımın benimsenmesi yönündeki gayretlere katkı sunmasını umuyorum.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Başkanı

İÇİNDEKİLER

IV	YÖNETİCİ SUNUŞU
VIII	TABLO VE GRAFİK LİSTESİ
X	KISALTMALAR
1	GİRİŞ
2	BİRİNCİ BÖLÜM
4	1.1. İşkence ve Kötü Muamele Yasağı ve OPCAT
4	1.2. UÖM Olarak TİHEK
6	1.2.1. İnsan Kaynağı, Bütçe ve Altyapı
6	1.2.1.1. İnsan Kaynağı
7	1.2.1.2. Bütçe
7	1.2.2. UÖM'ün Faaliyetleri ve Çalışma Yöntemleri
9	1.2.2.1. Ulusal ve Uluslararası İş Birlikleri
9	1.2.2.1.1. Ulusal İş Birlikleri:
9	1.2.2.1.2. Uluslararası İş Birlikleri:
10	1.2.2.2. Farkındalık Artırma ve Eğitim Çalışmaları
11	1.3. İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları
11	1.4. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları
12	İKİNCİ BÖLÜM
14	2.1. COVID-19 Pandemisi Sürecinde Kişilerin Özgürlüklerinden Yoksun Bırakıldıkları ya da Koruma Altına Alındıkları Yerlerin İzlenmesi
14	2.2. COVID-19 Pandemisine Yönelik Olarak Kişilerin Özgürlüklerinden Yoksun Bırakıldıkları ya da Koruma Altına Alındıkları Yerlerde Alınan Tedbirler
18	ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
20	3.1. Kişilerin Özgürlüğünden Mahrum Bırakıldığı Yerler
21	3.1.1. Ceza İnfaz Kurumları

31	3.1.2. Nezarethaneler
38	3.1.3. Geri Gönderme Merkezleri
43	3.1.4. Psikiyatri Merkezleri
48	3.2. Kişilerin Koruma Altına Alındığı Yerler
49	3.2.1. Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri
50	3.2.2. ocuk Evleri, ocuk Evi Siteleri ve ocuk Destek Merkezleri
52	3.2.3. Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri
54	3.2.4. Geçici Barınma Merkezleri

56 DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

58	4.1. Ziyaretler
58	4.1.1. 2021 Yılı Ziyaretlerine İlişkin Veriler
62	4.1.2. Ziyaretlerin Hazırlık Süreci, Yöntemi ve Raporlama
63	4.1.3. 2021 Yılı Ziyaretlerine İlişkin Raporlar
63	4.1.3.1. Ceza İnfaz Kurumları
75	4.1.3.2. Nezarethane Raporları
95	4.1.3.3. Geri Gönderme Merkezleri
101	4.1.3.4. Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri
107	4.1.3.5. ocuk Evleri
112	4.1.3.6. Engelli Bakım Merkezleri
125	4.1.4. Tavsiyelerin Uygulanmasının Takibi

126 BEŞİNCİ BÖLÜM

128	5.1. Başvurular
129	5.2. Başvurulara İlişkin Sayısal Veriler
131	5.3. İhlal İddialarının Konulara Göre Dağılımı

133 SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

TABLO VE GRAFİK LİSTESİ

- 6 **Şekil 1:** UÖM Personelinin Mesleklere Göre Dağılımı (2021 Yılı Sonu İtibariyle)
- 7 **Şekil 2:** UÖM Personelinin Cinsiyete Göre Dağılımı
- 20 **Şekil 3:** Kişilerin Özgürlüğünden Mahrum Bırakıldığı Yerlere İlişkin Sayısal Veriler
- 22 **Şekil 4:** 31.12.2021 Tarihinde Ceza İnfaz Kurumlarında Barındırılan Mahpusların Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Dağılımı
- 23 **Şekil 5:** 31.12.2021 Tarihinde Ceza İnfaz Kurumlarında Barındırılan Mahpusların Cinsiyete Göre Oransal Dağılımı
- 32 **Şekil 6:** Gözaltına Alınan Kişi Sayısının Cinsiyete Göre Dağılımı (Emniyet Genel Müdürlüğü)
- 32 **Şekil 7:** Gözaltına Alınan Kişi Sayısının Cinsiyete Göre Dağılımı (Jandarma Genel Komutanlığı)
- 33 **Şekil 8:** Gözaltına Alınan Yabancı Sayısı (Jandarma Genel Komutanlığı)
- 35 **Şekil 9:** Gözaltına Alınan Kişi Sayısının Yaşa Göre Dağılımı (Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı)
- 36 **Şekil 10:** Havaalanlarındaki Emniyet Genel Müdürlüğü Nezarethanelerine İlişkin Veriler
- 37 **Şekil 11:** Havaalanlarının Transit Geçiş Alanlarında Tutulanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı
- 38 **Şekil 12:** Transit Geçiş Alanlarında Tutulanların Havaalanlarına Göre Dağılımı
- 39 **Şekil 13:** Merkezlerin Bulunduğu İller ve Kapasiteleri
- 40 **Şekil 14:** 2021 Yılında Geri Gönderme Merkezlerinde Kalanların Sayısı
- 40 **Şekil 15:** 2021 Yılında Geri Gönderme Merkezlerinde Kalanların Cinsiyete Göre Dağılımı

- 44 **Şekil 16:** Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastaneleri
- 45 **Şekil 17:** Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanelerinde Bulunan Hastaların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı
- 46 **Şekil 18:** Ruh ve Sinir Hastalıkları Kliniklerinde Bulunan Hastaların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı
- 48 **Şekil 19:** Kişilerin Koruma Altına Alındığı Yerlere İlişkin Sayısal Veriler
- 49 **Şekil 20:** Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerine İlişkin Sayısal Veriler
- 51 **Şekil 21:** Çocuk Evleri, Çocuk Evi Siteleri ve Çocuk Destek Merkezlerine İlişkin Sayısal Veriler
- 52 **Şekil 22:** Resmi ve Özel Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Kapasiteleri ve Merkezlerde Bakım Hizmeti Alan Engelli Sayısı
- 55 **Şekil 23:** 2021 Yılı Sonu İtibariyle Geçici Barınma Merkezlerinin Kapasite ve Mevcudu
- 59 **Şekil 24:** 2021 Yılında Gerçekleştirilen UÖM Ziyaretleri
- 61 **Şekil 25:** Ziyaret Edilen Merkezlerin İllere Göre Dağılımı
- 61 **Şekil 26:** Ziyaret Edilen Merkez Sayısının Merkez Türlerine Göre Dağılımı
- 130 **Şekil 27:** 2021 Yılında Ceza İnfaz Kurumlarına İlişkin Olarak Alınan Başvuruların İllere Göre Dağılımı
- 130 **Şekil 28:** 2021 Yılında Başvuru Üzerine Verilen Kararların Türlerine Göre Dağılımı
- 132 **Şekil 29:** 2021 Yılında Ceza İnfaz Kurumlarına İlişkin Olarak Alınan Başvuruların Konularına Göre Dağılımı

KISALTMALAR

A.g.m.	Adı geçen mevzuat
A.g.r.	Adı geçen rapor
AİHS	İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi
APT	İşkenceyi Önleme Derneği
Bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
CAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
CPT/AİÖK	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
HES Kodu	Hayat Eve Sığar Kodu
HRTF	İnsan Hakları Güven Fonu
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol
PCR	Polymerase Chain Reaction
SEGBİS	Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
SPT	Birleşmiş Milletler İşkenceyi ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezayı Önleme Alt Komitesi
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması
vd.	Ve devamı

GİRİŞ

Türkiye'nin taraf olduğu İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele ve Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak tayin edilen Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), Protokol'ün, UÖM'lerin yıllık raporlar yayımlayıp dağıtacaklarına ilişkin 23'üncü maddesi ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (k) bendindeki "Cumhurbaşkanlığına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmak üzere, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, işkence ve kötü muameleyle mücadele ve ayrımcılıkla mücadele alanlarında yıllık raporlar hazırlamak" hükmü doğrultusunda her yıl "İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması Raporu" hazırlamaktadır.

Anılan çerçevede hazırlanan işbu rapor, TİHEK'in UÖM olarak 2021 yılı içerisinde yürüttüğü faaliyetler neticesinde ortaya çıkan tespit, gözlem ve değerlendirmeler ile alandaki sorunların çözümüne yönelik tavsiyeleri içermekte olup beş bölümden oluşmaktadır. Raporun ilk bölümünde, işkence ve kötü muamele yasağı ile bu yasağın etkin bir şekilde hayata geçirilmesi amacıyla OPCAT ile oluşturulan sisteme değinilmiş, Türkiye'de UÖM olarak tayin edilen TİHEK'in bu kapsamdaki görev ve yetkileri ile faaliyetlerine yer verilmiştir. İkinci bölümde COVID-19 pandemisi döneminde UÖM faaliyetlerinin nasıl yürütüldüğü üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde, UÖM görevi kapsamında kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ya da koruma altına alındıkları yerler hakkında elde edilen veriler ile bu yerlere gerçekleştirilen ziyaretler sonucunda ortaya çıkan tespit, gözlem ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Dördüncü bölümde, 2021 yılı içerisinde gerçekleştirilmiş olan ziyaretlere ilişkin veriler, ziyaret öncesi, sırası ve sonrasında izlenen yöntem, bu ziyaretler sonucunda oluşturulan raporların içeriği ve raporlarda verilen tavsiyelerin uygulanmasının nasıl takip edildiği ele alınmıştır. Son bölümde ise; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin UÖM kapsamındaki başvurularına ilişkin veriler sunulmuş, başvuruların incelenme ve sonuçlandırılma süreçleri hakkında bilgi verilmiştir.

İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması 2021 Yılı Raporu; UÖM tarafından yürütülen izleme ziyaretlerinin, ziyaretler sonrasında hazırlanan raporların, farkındalık arttırma ve eğitim çalışmalarının, ulusal ve uluslararası iş birliklerinin, başvuru inceleme gibi faaliyetlerin kamuoyu ile paylaşılmasını amaçlamaktadır. Diğer yandan, Türkiye'de bulunan kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerin genel durumlarının ortaya konulması ile bu yerlerdeki eksikliklerin giderilmesine yönelik çözüm önerileri sunarak işkence ve kötü muamelenin önlenmesi çabalarına katkı sunmayı hedeflemektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

<https://www.tihek.gov.tr/>

Resim: Serpil Seyde Şenel

1.1. İşkence ve Kötü Muamele Yasağı ve OPCAT

İşkence ve kötü muamele, başta 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi olmak üzere, 1950 tarihli İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (AIHS) ve 1966 tarihli BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi gibi çeşitli uluslararası hukuk metinlerinde yasaklanmıştır. İşkence fiillerinin cezasız kalmaması için bu fiili işlediğinden şüphelenilen kişilerin hızlı ve tarafsız bir şekilde yargılanmalarını veya yargılanacakları bir diğer ülkeye iade edilmelerini sağlamak üzere 1987 tarihinde yürürlüğe konulan ve Türkiye'nin de 1988 yılında taraf olduğu İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (CAT)'nin 2'nci maddesi bu yasağa hiçbir durumda istisna getirilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

OPCAT ise; bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı, toplumsal gözetimden uzak olması nedeniyle işkence ve kötü muamele riskinin daha yüksek olduğu yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmayı amaçlamaktadır. Bu sistemin ulusal ayağında Ulusal Önleme Mekanizmaları, uluslararası ayağında ise "BM İşkenceyi ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezayı Önleme Alt Komitesi" sık kullanılan adıyla "İşkenceyi Önleme Alt Komitesi" (SPT) yer almaktadır.

Bu çerçevede UÖM, OPCAT çerçevesinde işkenceyi ve kötü muameleyi önlemek üzere kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları yerleri düzenli olarak ziyaret eden bağımsız bir ulusal kurumdur. SPT ise, OPCAT ile kurulan bir uluslararası sözleşme organıdır. SPT hem UÖM'lere benzer şekilde OPCAT'e taraf olan devletlerin yetki alanında bulunan alıkonulma yerlerini ziyaret ederek ve bu yerler hakkındaki bilgilere erişerek bu yerlerde tutulan kişilere yönelik muameleyi incelemekte ve bu çerçevede taraf devletlere tavsiyelerde bulunmakta hem de UÖM'lerin kurulmasına ve kapasitelerinin güçlendirilmesine yardımcı olmak, UÖM'lerle doğrudan iletişim kurmak ve UÖM'lere tavsiye ve gözlemlerini ileterek onların çalışmalarını desteklemek gibi görevleri yerine getirmektedir.

1.2. UÖM Olarak TİHEK

Türkiye, OPCAT'i 2005 yılında imzalamış, Protokol 2011 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiş ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanmıştır. UÖM 2014 yılı itibarıyla çalışmalarına başlamıştır. 2016 yılında 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, insan haklarını korumak ve geliştirmek ve ayrımcılıkla mücadele etmek görevleriyle birlikte UÖM görevini TİHEK'in üç temel görevi arasında saymıştır.

UÖM olarak TİHEK'in asli görevi, kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerleri düzenli olarak ziyaret ederek ve bu ziyaretlerde gözlemlenen sorunlara ilişkin tavsiyelerde bulunarak işkence ve kötü muameleyi meydana gelmeden önce önlemektir. Bu doğrultuda, TİHEK'in görevleri şunlardır:

- İşkence ve kötü muamele ile ilgili mevzuat çalışmalarını izlemek, değerlendirmek, bunlara ilişkin görüş ve önerilerini ilgili mercilere bildirmek,
- Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek, bu ziyaretlere ilişkin raporları ilgili kurum ve kuruluşlara iletme, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunca gerekli görülmesi durumunda kamuoyuna açıklamak, ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurulları, il ve ilçe insan hakları kurulları ile diğer kişi, kurum ve kuruluşların bu gibi yerlere gerçekleştirdikleri ziyaretlere ilişkin raporları incelemek ve değerlendirmek,
- Cumhurbaşkanlığına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmak üzere yıllık raporlar hazırlamak,
- Kamuoyunu bilgilendirmek, düzenli yıllık raporlar dışında, gerek görüldüğünde görev alanına ilişkin özel raporlar yayımlamak,
- İşkence ve kötü muamele alanındaki uluslararası gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek, alanındaki uluslararası kuruluşlarla ilgili mevzuat dâhilinde iş birliği yapmak,
- İlgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları ve üniversitelerle iş birliği yapmak,
- Türkiye'nin taraf olduğu ilgili uluslararası insan hakları sözleşmelerinin uygulanmasını izlemek.

UÖM'ler temel olarak önleyici faaliyetler yürütmektedir. Bununla birlikte, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek de TİHEK'in görevleri arasında yer almaktadır.

Görevlerini yerine getirebilmesi için 6701 sayılı Kanun ile UÖM'e verilen yetkiler ise şunlardır:

- Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişilerden ilgili bilgi ve belgeleri istemek, incelemek ve bunların örneklerini almak,
- İlgililerden yazılı ve sözlü bilgi almak,
- Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerleri ziyaret etmek, buralarda inceleme yapmak ve gerekli tutanakları düzenlemek,
- Kötü muameleye maruz kaldığı iddia edilen kişi ya da kişilerle görüşmek.

UÖM olarak TİHEK, alıkonulma yerlerinde şeffaflığı sağlayarak suistimallerin önlenmesi için oluşturulan düzenli ziyaret sistemi ve muhatap makamlarla diyalog ve iş birliği üzerine kurulu bir görev yürütmektedir. Bu nedenle UÖM olarak TİHEK'in kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı ve koruma altına alındığı yerlerde gerçekleştirdiği düzenli ziyaretler "teftiş" olarak değerlendirilmemelidir. Bununla birlikte hem OPCAT hem de 6701 sayılı Kanun uyarınca kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, UÖM tarafından yapılan ziyaretleri kolaylaştırmak ve taleplerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür. 6701 sayılı Kanun, söz konusu yüküm-

lülüklerle uyariya rağmen haklı bir neden olmaksızın belirtilen sürede uymayan kişi ve kuruluşlar hakkında idari para cezası uygulanacağını hüküm altına almıştır.

1.2.1. İnsan Kaynağı, Bütçe ve Altyapı

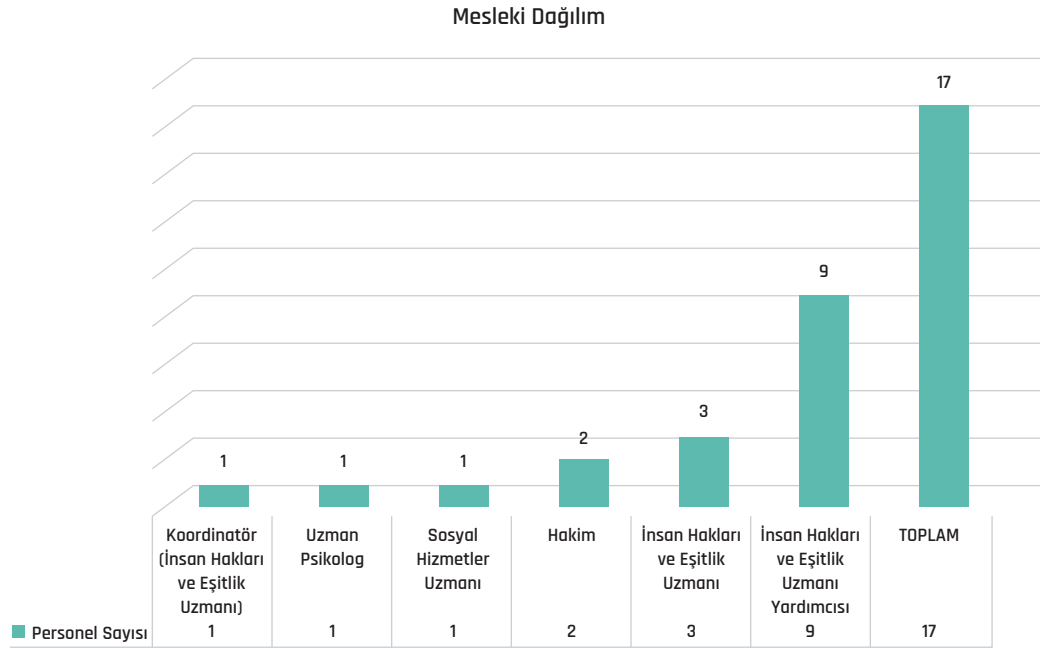
1.2.1.1. İnsan Kaynağı

OPCAT, Protokol'e Taraf Devletlerin, ulusal önleme mekanizmalarındaki uzmanların gerekli yetkinliğe ve mesleki bilgiye sahip bulunmalarını temin etmek üzere gerekli önlemleri alacaklarını, ayrıca cinsiyet açısından dengeli bir dağılım olmasına ve ülkedeki etnik grupların ve azınlıkların yeterli şekilde temsil edilmesine çaba göstereceklerini hüküm altına almıştır.¹

UÖM'de görev yapan TIHEK personeli, çeşitli meslek gruplarından ve UÖM görevini yerine getirmeye uygun niteliklere sahip kişilerden oluşmaktadır. Bununla birlikte, ziyaretler sırasında ek personel desteğine ihtiyaç duyulması durumunda hem Kurum içi diğer birimlerden hem de Kurum dışından ziyaret heyetlerine katılım sağlayabilecek mesleki donanıma sahip kişiler görevlendirilebilmektedir.²

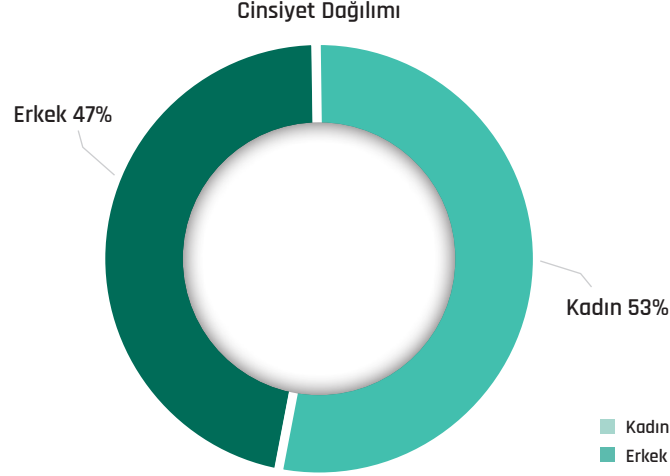
UÖM çalışanları arasında hem cinsiyet açısından dengeli bir dağılım bulunmakta hem de farklı disiplinleri bir araya getiren çeşitli meslek gruplarının temsili sağlanmaktadır.

Şekil 1: UÖM Personelinin Mesleklere Göre Dağılımı (2021 Yılı Sonu İtibariyle)

¹ OPCAT, Madde 18/2.

² 6701 sayılı Kanun, Madde 19.

Şekil 2: UÖM Personelinin Cinsiyete Göre Dağılımı

1.2.1.2. Bütçe

BM Genel Kurulu'nda kabul edilen "İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması İçin Kurulan Ulusal Kuruluşların Statüsüne İlişkin İlkeler", sık kullanılan adıyla Paris Prensipleri; ulusal kurumların, gerekli altyapıya ve özellikle bağımsızlıklarını etkileyebilecek bir mali kontrole konu olmamaları için kendi personel ve tesislerine sahip olmalarını sağlamak amacıyla yeterli mali kaynaklarının bulunmasını öngörmektedir. Paris Prensipleri ile uyumlu olarak TİHEK, idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz bir kurumdur.

OPCAT'in 18'inci maddesi; UÖM'ler kurulurken Taraf Devletlerin Paris Prensipleri'ne gereken önemi vereceklerini, UÖM'lerin işlev yönünden bağımsızlıklarını ve işlev görebilmeleri için gerekli kaynakları sağlamayı taahhüt edeceklerini düzenlemiştir. Bu işlevsel bağımsızlık, UÖM'lerin içinde yapılandıkları kurumun diğer işlevlerinden ayrı bir şekilde faaliyet yürütmelerini de içerdiğinden,³ UÖM, TİHEK içerisinde ayrı bir birim olarak yapılandırılmıştır.

Keza UÖM'lerin, özel olarak kendilerine tahsis edilmiş mali kaynaklara sahip olmaları arzu edilmektedir.⁴ Bu çerçevede, 2022 yılı içerisinde yürütülen çalışmalar neticesinde 2023 yılı bütçe döneminden itibaren TİHEK genel bütçesinden bağımsız olarak "Ulusal Önleme Mekanizması Harcama Birimi" şeklinde yeni bir harcama birimi oluşturulması sağlanmıştır.

1.2.2. UÖM'ün Faaliyetleri ve Çalışma Yöntemleri

OPCAT'in ön söz bölümünde de belirtildiği üzere, işkence ve kötü muamelenin etkin bir biçimde önlenmesi yasal, idari, yargısal ve diğer çeşitli önlemlerin bir birleşimini gerektirmektedir.⁵

³ SPT, Ninth Annual Report of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, CAT/C/57/4, 22 Mart 2016, para. 12.

⁴ A.g.r.

⁵ SPT, Self-Assessment Tool, para. 7.

Bu kapsamda, UÖM'lerin temel önleyici görevi, alıkonulma yerleri olarak ifade edilen, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlerde tutulanlara yönelik muameleyi incelemek üzere düzenli ziyaretler gerçekleştirmektir.⁶ Ancak önleyici faaliyetler düzenli ziyaretlerle sınırlı olmayıp ilgili makamlara tavsiyelerde bulunmak, mevzuata ilişkin öneriler sunmak, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapmak ve uluslararası düzeyde faaliyetler yürütmek gibi farklı boyutlarda çalışmaları içermektedir.⁷

Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi için ilgili mercilere tavsiyelerde bulunmak ve tavsiyelerin uygulanmasına ilişkin olarak yetkili makamlar ve diğer ilgili paydaşlarla anlamlı bir diyalog sürecine girmek aslında ziyaret faaliyetinin de doğal bir uzantısıdır. Zira ziyaretler sonrasında hazırlanan raporlar, gözlem ve tespitlerin yanı sıra tavsiyelerle birlikte ilgili mercilere gönderilmektedir.

Yetkili makamlara, işkence ve kötü muamele ile mücadele alanındaki mevcut veya taslak halindeki mevzuata ya da eylem planlarına ilişkin görüş ve önerilerini sunmak UÖM'lerin bir diğer görevidir. Bu görev, ziyaretlerdeki tespitlere dayanarak ziyaret raporlarında verilen tavsiyeler aracılığıyla da gerçekleştirilebilmektedir.

Diğer yandan, UÖM'lerin özellikle eğitim ve öğretim yoluyla kamuoyunun farkındalığını artırmak için görüşlerini, bulgularını ve diğer bilgileri geniş bir medya yelpazesinden yararlanarak kamuoyuna açıklamak, üniversiteler ve mesleki çevrelerde işkence ve kötü muamelenin yasaklanması ve önlenmesine yönelik programların oluşturulmasına yardımcı olmak ve insan hakları konusunda araştırma yapmak ve bu tür programların yürütülmesinde ve okullardaki araştırmalarda yer almak, işkence yasağına ilişkin bilgilerin kolluk, sivil veya askeri personel, sağlık personeli gibi herhangi bir şekilde özgürlüğünden yoksun bırakılanlarla teması bulunan kişilerin eğitiminde tam olarak yer almasını sağlamak için ilgili eğitim kurumlarının müfredatlarını incelemek gibi çalışmaları da bulunmaktadır.

Devletin, BM ve bölgesel kuruluşlar bünyesindeki organ veya komite gibi yapılara sunmakla yükümlü oldukları raporlara katkıda bulunmak veya kendi raporlarını sunmak, BM ve bölgesel kuruluşlar tarafından işkence ve ilgili konularda verilen tavsiyelerin uygulanma sürecini takip etmek, diğer UÖM'ler ile deneyim paylaşımında bulunmak, SPT ile düzenli olarak iletişim kurmak ise UÖM'lerin uluslararası faaliyetleridir.

Tüm bu faaliyetlerin yanı sıra, UÖM olarak TİHEK, ayrıca, kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ya da koruma altına alındıkları yerlerden başvuru da almaktadır.

UÖM olarak TİHEK, faaliyetlerini planlarken düzenli ziyaret programı ile etkin bir izleme yapmanın yanı sıra tüm bu önleyici faaliyetlerin dengeli bir şekilde sürdürülmesini gözeterek işkence ve kötü muamelenin önlenmesinde bütüncül bir yaklaşım sergilemektedir. Bu yaklaşımın bir sonucu olarak, ilerleyen bölümlerde ele alınan ziyaretlere ve başvurulara ilişkin çalışmalar dışında UÖM 2021 yılı içerisinde aşağıdaki faaliyetlerde bulunmuştur.

⁶ SPT, Self-Assessment Tool, para. 8.

⁷ SPT, Self-Assessment Tool, para. 9.

1.2.2.1. Ulusal ve Uluslararası İş Birlikleri

1.2.2.1.1. Ulusal İş Birlikleri:

Sivil İzleme Kurullarının Etkinliğinin Avrupa Standartları Doğrultusunda Artırılması Projesi

Türkiye Cumhuriyeti'nin yanı sıra İsveç, İsviçre, Kanada ve İnsan Hakları Güven Fonu (HRTF) tarafından ortaklaşa finanse edilen ve 2019 yılında yürütülmeye başlanan "Sivil İzleme Kurullarının Etkinliğinin Avrupa Standartları Doğrultusunda Artırılması Projesi" kapsamında gerçekleştirilen etkinliklere UÖM olarak TIHEK etkin katılım sağlamaktadır.

Sivil izleme kurullarının kurumsal ve operasyonel çerçevelerinin ve kapasitelerinin güçlendirilmesini amaçlayan 36 ay süreli projenin;

- 30.03.2021 tarihindeki çalışma grubu toplantısına,
- 21-22.10.2021 tarihlerindeki yıllık koordinasyon toplantısına,
- 17.11.2021 tarihinde çevrim içi olarak gerçekleştirilen, "Kamu Denetçiliği Kurumu ve Ulusal Önleme Mekanizması için Ceza İnfaz Kurumu İzleme El Kitabı" hakkında bilgilendirme toplantısına ve
- 30.11.2021-4.12.2021 tarihlerindeki eğitim modülleri çalışma grubu toplantısına

UÖM tarafından katılım sağlanmış, taslak olarak hazırlanan izleme araç setine, el kitabına ve diğer çalışmalara katkı sunulmuştur.

İç Güvenlik Sektörünün Sivil Gözetiminin Güçlendirilmesi Projesi

İç güvenlik kuvvetlerinin sivil gözetiminin kurumsallaştırılmasının sağlanması ve vatandaş odaklı katılımcı planlama ve uygulamaların kamu yönetim sistemine entegre edilmesi amacıyla uzun yıllardır uygulamada olan "İç Güvenlik Sektörünün Sivil Gözetiminin Güçlendirilmesi Projesi" Kurumumuz tarafından yakından takip edilmektedir.

Bu bağlamda, kolluk kuvvetleri, baro mensupları, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, bağımsız kurumlar ve medya temsilcilerinin katılımıyla 8.11.2021 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen çalışmaya, 11-12.11.2021 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen eğitimlere ve 21.12.2021 tarihinde Ankara'da düzenlenen "Ankara Farkındalık Artırma Toplantısı"na UÖM tarafından katılım sağlanmıştır.

1.2.2.1.2. Uluslararası İş Birlikleri:

BM İşkenceyi ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezayı Önleme Alt Komitesi (SPT)

UÖM, en önemli ortaklarından birisi olan SPT ile 2021 yılı içerisinde iletişimini sürdürmüştür. Bu kapsamda, 26.11.2021 tarihinde UÖM ile SPT Başkanı Suzanne Jabbour arasında çevrim içi bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, UÖM faaliyetlerine yönelik bilgi verilmiş, SPT'nin, UÖM'ün çalışmalarını nasıl destekleyebileceği üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Toplantı sonunda SPT

ile karşılıklı diyalogun geliştirilmesi ve gelecekte birlikte yapılabilecek çalışmalar üzerinde fikir alışverişinde bulunulmuştur.

Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (AIÖK/CPT)

1.02.2021 tarihinde Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (AIÖK/CPT), 2021 yılı Türkiye 8. dönemsel ziyareti kapsamında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna ziyaret gerçekleştirmiştir. Toplantı kapsamında TİHEK'in UÖM görevi kapsamında yürüttüğü çalışmalar hakkında bilgi verilmiş; Kurumun ziyaret yöntemi ve diğer çalışmalarını hususunda görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Ukrayna Ombudsmanlığı ile İş Birliği

24.09.2021 tarihinde TİHEK ve Ukrayna Ombudsmanlığı arasında iş birliği alanlarına yönelik mutabakat zaptı imzalanmıştır. Mutabakat zaptı imzalanmasının ardından TİHEK ve Ukrayna Ombudsmanlığı yetkililerinden oluşan heyet, UÖM görevi kapsamında Antalya Fethi Bayçın Huzurevi Müdürlüğüne çalışma ziyareti düzenlemiştir. Ziyaret sırasında Türkiye ve Ukrayna UÖM'lerinin ziyaret yöntemleri ve çalışmaları hakkında bilgi alışverişinde bulunulmuştur.

1.2.2.2. Farkındalık Artırma ve Eğitim Çalışmaları

Göç İdaresi Başkanlığı, Göç Uzman Yardımcısı Yetiştirme Programı

Göç İdaresi Başkanlığında görev yapan Göç Uzman Yardımcılarına "Uzman Yardımcısı Yetiştirme Programı" kapsamında insan hakları ve ulusal önleme mekanizması konularında eğitim verilmiştir. "İnsan Hakları Alanındaki Çalışmalar ve Uygulamalar" başlıklı eğitim kapsamında; insan hakları kavramının tarihsel gelişimi, hak arama mekanizmaları, ayrımcılık yasağı ve TİHEK kararları ele alınmıştır. "Ulusal Önleme Mekanizması" başlıklı eğitim kapsamında ise, ulusal önleme mekanizmasının tarihsel gelişimi ile ülkemizdeki durum ve UÖM olarak TİHEK'in bu kapsamda gerçekleştirdiği ziyaretlere ilişkin bilgi verilmiştir.

Geri Gönderme Merkezleri Kapasitesinin Uluslararası İnsan Hakları Standartları Çerçevesinde Güçlendirilmesine Destek Projesi Faz-II, Geri Gönderme Merkezleri Müdürlerine Yönelik Eğitim

Uluslararası Göç Örgütü'nün Göç İdaresi Başkanlığı ile iş birliğinde yürüttüğü "Geri Gönderme Merkezleri Kapasitesinin Uluslararası İnsan Hakları Standartları Çerçevesinde Güçlendirilmesine Destek Projesi Faz-II" kapsamında 7-9.04.2021 tarihlerinde Ankara'da geri gönderme merkezleri müdürlerine yönelik olarak "İnsan Hakları Eğitimi" verilmiştir.

"İnsan Hakları Eylem Planı: Kolluğun Zor ve Silah Kullanma Yetkisi" Çalıştayı

3.12.2021 tarihinde Polis Akademisi Başkanlığı ile birlikte düzenlenen "İnsan Hakları Eylem Planı: Kolluğun Zor ve Silah Kullanma Yetkisi" başlıklı çalışmaya Kurumumuz katılım sağlamıştır. UÖM personeli tarafından "Polisin Zor ve Silah Kullanma Yetkisinde Eğitimin Rolü: İnsan Hakları Hukuku Açısından Bir Değerlendirme" başlıklı bir sunum gerçekleştirilerek çalışmaya katkı sunulmuştur.

1.3. İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları

İl ve İlçe İnsan Hakları Kurullarının Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik çerçevesinde faaliyet yürüten il ve ilçe insan hakları kurulları; toplumda ve kamu görevlilerinde insan hakları bilincini geliştirmek, insan haklarını korumak, ihlal iddialarını incelemek ve araştırmak, insan hak ve özgürlüklerinin kullanılmasının önündeki engeller ile hak ihlallerine yol açan sosyal, siyasi, hukuki ve idari nedenleri incelemek, araştırmak ve bunların çözümüne ilişkin önerilerde bulunmak amacıyla kurulmuştur. Yönetmelik ile il ve ilçe kurullarına verilen görevler arasında çeşitli araştırma ve izleme faaliyetleri bulunmakta olup bu kapsamda kurullar, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere ziyaretler gerçekleştirmekte ve söz konusu ziyaretlere ilişkin raporlarını Kurumumuzla paylaşmaktadır. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-j maddesi uyarınca il ve ilçe insan hakları kurullarının özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere gerçekleştirdiği ziyaretlere ilişkin raporlarını incelemek ve değerlendirmek görevi TİHEK'in görevleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, UÖM olarak TİHEK kendisine ulaşan raporları değerlendirmekte ve gerekli gördüğü hususlarda il ve ilçe insan hakları kurulları bilgilendirmektedir.

1.4. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları

2001 yılında yürürlüğe giren 4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu ile ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin yönetim, işleyiş ve uygulamalarını yerinde görmek, incelemek, bilgi almak ve tespitlerini rapor haline getirerek yetkili ve ilgili mercilere sunmak üzere mevzuat ve taraf olunan uluslararası sözleşmelerle belirlenen ilkeler çerçevesinde, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları oluşturulmuştur. Kanun'un 2'nci maddesine göre; biri başkan olmak üzere beş asıl, üç yedek üyesi 4 yıllığına görevlendirilen izleme kurulları, adli yargı adalet komisyonlarınca, yargı çevrelerinde ceza infaz kurumu veya tutukevi olması durumunda kurulmaktadır. İzleme kurullarının yetki alanları, adli yargı adalet komisyonunun bulunduğu yargı çevresi ile sınırlı olup yargı çevresinde müdürlük teşkilatı olan birden çok ceza infaz kurumu ve tutukevi bulunması halinde buna uygun sayıda izleme kurulu oluşturulabilmektedir.

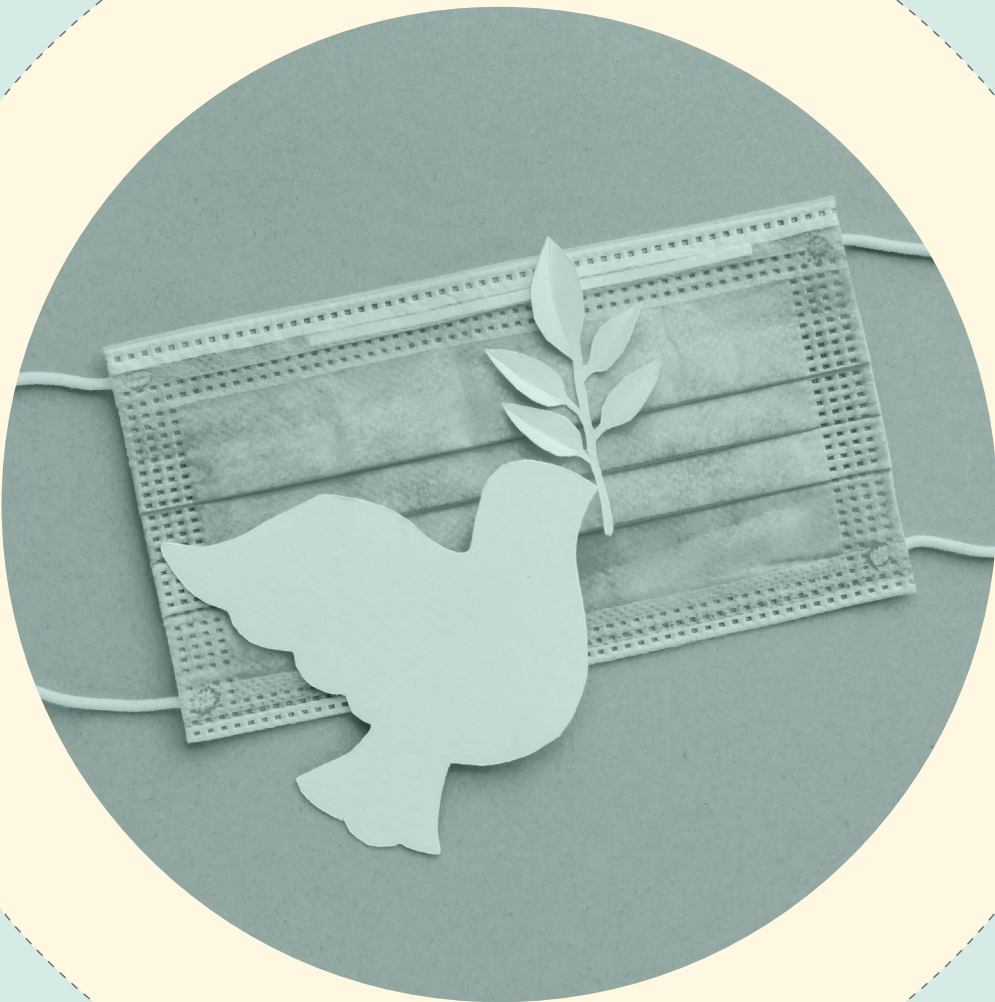
6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde, izleme kurullarının özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere düzenlemiş oldukları ziyaretlere ilişkin raporların Kurumumuzca incelemesi ve değerlendirilmesi öngörülmüş olup bu kapsamda izleme kurullarının faaliyetleri takip edilmektedir.

17.6.2021 tarihli ve 7328 sayılı Kanun'un 1'inci maddesiyle "izleme kurullarının görev ve yükümlülükleri" arasına ceza infaz kurumları ve tutukevleri ile ilgili tespitlerini ve aldıkları bilgileri değerlendirerek en az dört ayda bir düzenledikleri raporların bir örneğini TİHEK'e göndermek görevi yüklenmiştir. İzleme kurullarına verilen bu görev sonrası, kurulların raporları periyodik olarak Kurumumuza gönderilmeye başlanmıştır. İzleme kurullarından gelen raporlar düzenli olarak arşivlenmesinin yanı sıra UÖM ziyareti öncesi planlama aşamasında ve ziyaret sonrası raporlama aşamasında kullanılmaya başlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

<https://www.tihek.gov.tr/>

2.1. COVID-19 Pandemisi Sürecinde Kişilerin Özgürlüklerinden Yoksun Bırakıldıkları ya da Koruma Altına Alındıkları Yerlerin İzlenmesi

Aralık 2019 tarihinde Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıkan ve dünya geneline yayılarak 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi olarak ilan edilen yeni korona virüsü (COVID-19), pek çok alanda olduğu gibi kişilerin özgürlüklerin yoksun bırakıldıkları yerlerin izlenmesinde de çeşitli zorlukları beraberinde getirmiştir. Gerek pandemiye karşı alınan tedbirler gerekse "zarar vermeme ilkesi" dolayısıyla 2020 yılında UÖM olarak TİHEK 13 ziyaret gerçekleştirilebilmiştir. Ancak SPT'nin, pandemi kapsamında alınan tedbirlerin alıkonulma yerlerinde kötü muamele riskini artırabileceği vurgusu ve pandemi döneminde önleyici ziyaretlerin durdurulmaması önerisi⁸ dikkate alınarak yeni stratejiler geliştirilmiş ve UÖM, kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ve koruma altına alındıkları yerleri uzaktan izleme yöntemleriyle takip etmeye devam etmiştir. Bu çerçevede; pandemi döneminde bu yerlerde alınan tedbirler hakkında ilgili makamlardan bilgi talep edilmiş, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ile TİHEK arasında yapılan iş birliği sonucu TİHEK hizmet binasında Ses ve Görüntülü Bilişim Sistemi (SEGBİS)⁹ kurulumu sağlanarak ceza infaz kurumunda tutulanlarla sesli ve görüntülü görüşmeler gerçekleştirilmiş, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerden alınan başvurular için posta yoluyla yapılan başvurulara ek olarak elektronik posta ve faks yolları ile e-başvuru imkânı getirilmiştir.

2021 yılı, dünya genelindeki aşılama çalışmalarının da etkisiyle birlikte yaşanan zorlukların nispeten azaldığı bir yıl olmuştur. Buna paralel olarak, 2021 yılında da söz konusu alternatif izleme yöntemlerinin uygulamaya devam edilmesinin yanı sıra düzenli ziyaretler, pandemiye karşı alınan tedbirlere riayet edilerek sürdürülmüş ve toplam 56 ziyaret gerçekleştirilmiştir. Pandemi sürecinde gerçekleştirilen ziyaretlerde maske, siperlik, koruyucu tulum, eldiven gibi malzemeler kullanılarak hem ziyaret edilen yerlerdeki kişiler hem de ziyaret heyeti için bulaş riski en aza indirilmeye çalışılmıştır. Keza ziyaret edilen yerlerdeki uygun alanlar değerlendirilerek havadar ortamlarda görüşmeler yapılmış, bireysel görüşmelere ağırlık verilmiş, grup görüşmeleri yapılması gereken durumlarda grupların az sayıda kişiden oluşturulmasına özen gösterilmiştir.

2.2. COVID-19 Pandemisine Yönelik Olarak Kişilerin Özgürlüklerinden Yoksun Bırakıldıkları ya da Koruma Altına Alındıkları Yerlerde Alınan Tedbirler

COVID-19 pandemisi, özellikle 2021 yılının ilk yarısında ülke genelinde olduğu gibi kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ve koruma altına alındıkları yerlerde de günlük yaşamı etkilemeye ve çeşitli zorluklar yaratmaya devam etmiştir. Dolayısıyla, UÖM görevi kapsamında yürü-

⁸ SPT, Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Pandemisine İlişkin Olarak Taraf Devletlere ve Ulusal Önleme Mekanizmalarına Tavsiyesi, (CAT/OP/10), 7 Nisan 2020, para. 7 https://www.tiheke.gov.tr/upload/file_editor/2021/11/1637741060.pdf E.T.: 18.11.2022.

⁹ SEGBİS, adalet hizmetlerinin elektronik ortamda yürütülmesi amacıyla UYAP Bilişim Sisteminde ses ve görüntünün aynı anda elektronik ortamda iletildiği, kaydedildiği ve saklandığı bilişim sistemini ifade etmektedir.

tülen izleme faaliyetinin bir parçası olarak özgürlüğünden yoksun bırakılan veya koruma altına alınan kişilerin tabi olduğu koşullar ve muamelenin tam olarak ortaya konulabilmesi için pandemi kapsamında bu yerlerde alınan tedbirler hakkında ilgili makamlardan bilgi talep edilmiştir.

Bu çerçevede, ceza infaz kurumlarında; kuruma ilk kabulde mahpuslara¹⁰ PCR testi yapıldığı, test sonucunun pozitif çıkması durumunda kurum hekiminin uygun gördüğü hallerde hastaneye sevk edilerek hastanede takibinin yapıldığı, negatif çıkması halinde 14 gün boyunca özel odalarda izole edildiği, izolasyon sürecinin bitiminde yeni bir PCR testinin yapıldığı, bir hastalık nedeniyle hastanelere sevk edilen mahpusların ceza infaz kurumuna döndüklerinde 14 günlük izolasyona tabi tutulduktan sonra PCR testi yapılarak negatif çıkması halinde koşullara yerleştirildikleri bilgisi verilmiştir. Ayrıca mahpusların dışarıyla teması neticesinde ceza infaz kurumlarında hastalık bulaşmasına neden olacak kurum dışı çalışma gibi iş yurdu faaliyetlerinin askıya alındığı, oda değişikliği gibi kurum içi hareketliliklerin mümkün olduğunca yapılmadığı, Sağlık Bakanlığı Bilimsel Danışma Kurulu Tavsiye Kararları doğrultusunda ziyaretçilerin HES kodu sorgulaması yapılarak, sorgu sonucu risk taşımadığı belirlenen ziyaretçilerin kuruma alındığı, avukat görüşmelerinin fiziki temasların önlenmesi için gerekli fiziki düzenlemelerin yapıldığı avukat görüş mahallinde ya da kapalı görüş alanlarında mahremiyet kurallarına uygun şekilde gerçekleştirildiği, mahpusların duruşmalara mümkün olduğunca SEGBİS ile katılım sağladığı ifade edilmiştir. Yine, ceza infaz kurumlarının tüm alanlarının ve ring araçlarının düzenli olarak dezenfekte edildiği, kurumların ortak alanları, koridorları gibi çeşitli noktalarında dezenfektan bulundurulduğu, ücretsiz temizlik ve hijyen malzemesi dağıtıldığı, ücretsiz maske temin edildiği, kapalı ortamların sık sık havalandırıldığı belirtilmiştir. Son olarak, 60 yaş üstü veya kronik rahatsızlığı olanlar gibi özel ihtiyaç sahibi mahpus gruplarına yönelik özel tedbirler alındığı, ceza infaz kurumlarında bulunan mahpuslardan birinci doz aşı uygulananların oranının %96 olduğu öğrenilmiştir.

COVID-19 pandemisi kapsamında Emniyet Genel Müdürlüğü nezarethanelerinin; dezenfekte edildiği ve havalandırıldığı, el dezenfektanları ile kişisel temizliğin sağlandığı ve sosyal mesafenin korunmasına hassasiyet gösterildiği, Jandarma Genel Komutanlığı nezarethanelerinde; dezenfeksiyon ve temizlik işlemlerinin düzenli olarak yapıldığı, nezarethaneye alınanların ve işlemler süresince personelin maske takmasının sağlandığı, üst araması sırasında eldiven kullanıldığı, kelepçelerin kişiye özel hijyenik vasıfta bulunmasına özen gösterildiği, adliyelere ve/veya cezaevlerine sevk ve nakillerde kullanılacak araçların düzenli aralıklarla dezenfekte edilmesinin sağlandığı, nezarethaneye alınmadan önce kişilere PCR testi yaptırıldığı, zorunlu olmadıkça nezarethanede birden fazla tutulan bulundurulmadığı gibi tedbirler alındığı bilgisi alınmıştır.

Geri gönderme merkezlerine ilişkin olarak; yakalanan düzensiz göçmen sayısının yoğun olduğu illerde yabancıların geri gönderme merkezine alınmadan önce sağlık kontrollerinin gerçekleştirileceği ön kabul alanları oluşturulduğu, ön sağlık kontrolleri gerçekleştirilerek geri gönderme merkezlerine alınan yabancıların merkezin ayrı bölümlerinde 7 gün boyunca tutulduğu, yüksek ateş, öksürük gibi rahatsızlıkları gözlemlenen yabancıların gecikmeksizin hastaneye sevk edildiği, tedavileri tamamlanan ve test sonuçları negatif çıkan yabancıların merkezlere kabul

¹⁰ Bu raporda "mahpus" kelimesi, ceza infaz kurumlarında özgürlüğünden mahrum bırakılan tutuklu, hükümlü ve hüküm özlülerin üçünü de kapsayan ortak bir kavram olarak kullanılmıştır.

edildiği, ziyaretlerin sınırlandırıldığı, avukatların yabancılarla telefon ile görüşme yapma imkânlarının sağlanmaya çalışıldığı, zorunlu hallerde avukatların ve ziyaretçilerin HES kodu sorgulaması yapıldıktan sonra merkezlere alındığı ifade edilmiştir. İlaveten, tüm personele il sağlık müdürlüğü personeli tarafından COVID-19 konusunda bilgilendirme yapılarak geri gönderme merkezleri için alınacak tedbirler ve virüse karşı korunma yöntemlerinin anlatıldığı, temizlik tedbirlerinin artırıldığı ve maske, eldiven, koruyucu tulum ve lamine tulum, ateş ölçer, dezenfektan ve temizlik malzemesi gönderildiği bildirilmiştir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri ile engelli bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde ise; ilk kabulde yaşlı ve engellilere izolasyon uygulanarak 14 günün sonunda PCR testi sonucu negatif olarak bildirilenlerin kuruluşa alındığı, personelin de, pandeminin gidişatına bağlı olarak 7, 10 veya 14 günlük vardiyalarla görev yaptığı, kuruluşlara girişler ve kuruluşlardan çıkışların kısıtlandığı, vardiya değişimlerinde personele PCR testinin yapıldığı, yalnızca PCR test sonucu negatif olan personelin kuruluşa alındığı, COVID-19 pozitif vaka sayısının yatılı bakım kuruluşlarında fazla olması durumunda (%20'yi aştığı durumlarda) yayılımı önlemek adına Hıfzıssıhha Kurulu kararı ile söz konusu kuruluşların karantinaya alındığı, ayrıca tüm girişlerde HES kodu beyan etme zorunluluğu bulunduğu öğrenilmiştir. Ziyaret kısıtlılığının devam etmesi sebebiyle yalnızca talep eden sakinlerin aile üyeleri için, tedbirlere aykırı olmamak üzere, belli sürelerde ve kontrollü olarak aile ziyaretlerinin gerçekleştirildiği, dijital yollarla iletişimin sağlanması yönteminin ise pandemi sürecinin başından beri sürdürüldüğü, bakım hizmeti almakta olan yaşlı ve engelli bireylerin kendi odalarında bireysel olarak, pandemiyi yoğunluğunun azaldığı dönemlerde ise gerekli koruyucu ve önleyici tedbirler alınarak kuruluşların ortak alanlarında fiziksel, sanatsal ve kültürel aktivitelere katılımlarının sağlandığı, psiko-sosyal anlamda desteklendiği yönünde bilgi alınmıştır. Diğer yandan, özellikle kronik hastalığı olan yaşlı ve engelli bireylerin daha yakından takip edildiği, tüm kuruluşlarda hijyen, maske ve mesafe tedbirlerinin hassasiyetle devam ettirildiği, bakım hizmeti almakta olan bireylere ve personele yönelik farkındalık ve bilinçlendirme çalışmalarının, ileri yaş grubunun ve her engel durumunun kendine has gereksinimleri gözetilerek sürdürüldüğü, hem Bakanlık içerisinde hem de Sağlık Bakanlığı ile iş birliği ve koordinasyon halinde çalışıldığı, toplu aşılama programı kapsamında birinci grupta yer alan resmi ve özel engelli bakım kuruluşları ile huzurevleri ve yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde kalan engelli ve yaşlı bakım kuruluşu sakinleri ve personeline yönelik dört doz aşı uygulandığı bilgisi edinilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

<https://www.tihek.gov.tr/>

3.1. Kişilerin Özgürlüğünden Mahrum Bırakıldığı Yerler

OPCAT, bir kamusal makamca verilen bir emir üzerine veya bu kamusal makamın harekete geçmesiyle ya da rızası yahut onayı ile özgürlüğünden mahrum bırakılmış ya da bırakılabilecek olan kişilerin buldukları her türlü alanı alıkonulma yeri olarak tanımlamıştır.¹¹ Bu geniş tanım çerçevesinde, UÖM'lerin izleme ziyaretleri yapabileceği yerler; ceza infaz kurumları ve nezarethaneler ile sınırlı olmayıp uluslararası sınır geçiş alanları ve transit alanlar, göçmen ve sığınmacıların bulunduğu yerler, psikiyatri merkezleri, güvenlik veya istihbarat servislerinin ya da askeri mahkemelerin hizmeti altındaki alıkonulma yerleri, mahpus sevk ve nakil araçları ya da gözaltı işlemleri için kullanılan polis araçları gibi pek çok farklı alanı kapsamaktadır. Dolayısıyla, 6701 sayılı Kanun kapsamında, anılan tüm bu yerlere UÖM ziyaretleri düzenlenebilmektedir.

2021 yılında UÖM görevi kapsamında TİHEK, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ceza infaz kurumlarına, Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı nezarethanelere, akıl ve ruh sağlığı hastanelerine ve geri gönderme merkezlerine, havaalanı transit geçiş alanına ve hastane mahpus koşuşuna ziyaret düzenlemiştir.

Buna ek olarak, hem UÖM olarak TİHEK'in gelecek ziyaret planlamaları ile diğer faaliyetlerine ve stratejilerine yön vermek hem de alıkonulma yerlerine dair genel bir değerlendirmede bulunabilmek amacıyla, OPCAT ile de öngörüldüğü üzere,¹² UÖM tarafından Türkiye'deki tüm alıkonulma yerlerinde tutulan kişilerin ve alıkonulma yerlerinin sayısı ile bu yerlerin adres ve iletişim bilgileri edinilmiştir.

Şekil 3: Kişilerin Özgürlüğünden Mahrum Bırakıldığı Yerlere İlişkin Sayısal Veriler

Alıkonulma Merkezleri	Merkezlerin Bağlı, İlgili veya İlişkili Olduğu Kurumlar	Hizmet Veren Kurum Sayısı	Kapasitesi
Ceza İnfaz Kurumları	Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Başkanlığı	384	270.068
Nezarethane	İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü	4.244	-
Nezarethane	Jandarma Komutanlıkları	2.091	-
Geri Gönderme Merkezleri	İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı	25 (2'si Geçici)	16.000
Psikiyatri Merkezleri (Hastane)	Sağlık Bakanlığı	9	3.746
Psikiyatri Merkezleri (Klinik)	Kamusal ve Özel Klinikler	283	7.877

¹¹ Madde 4/1.

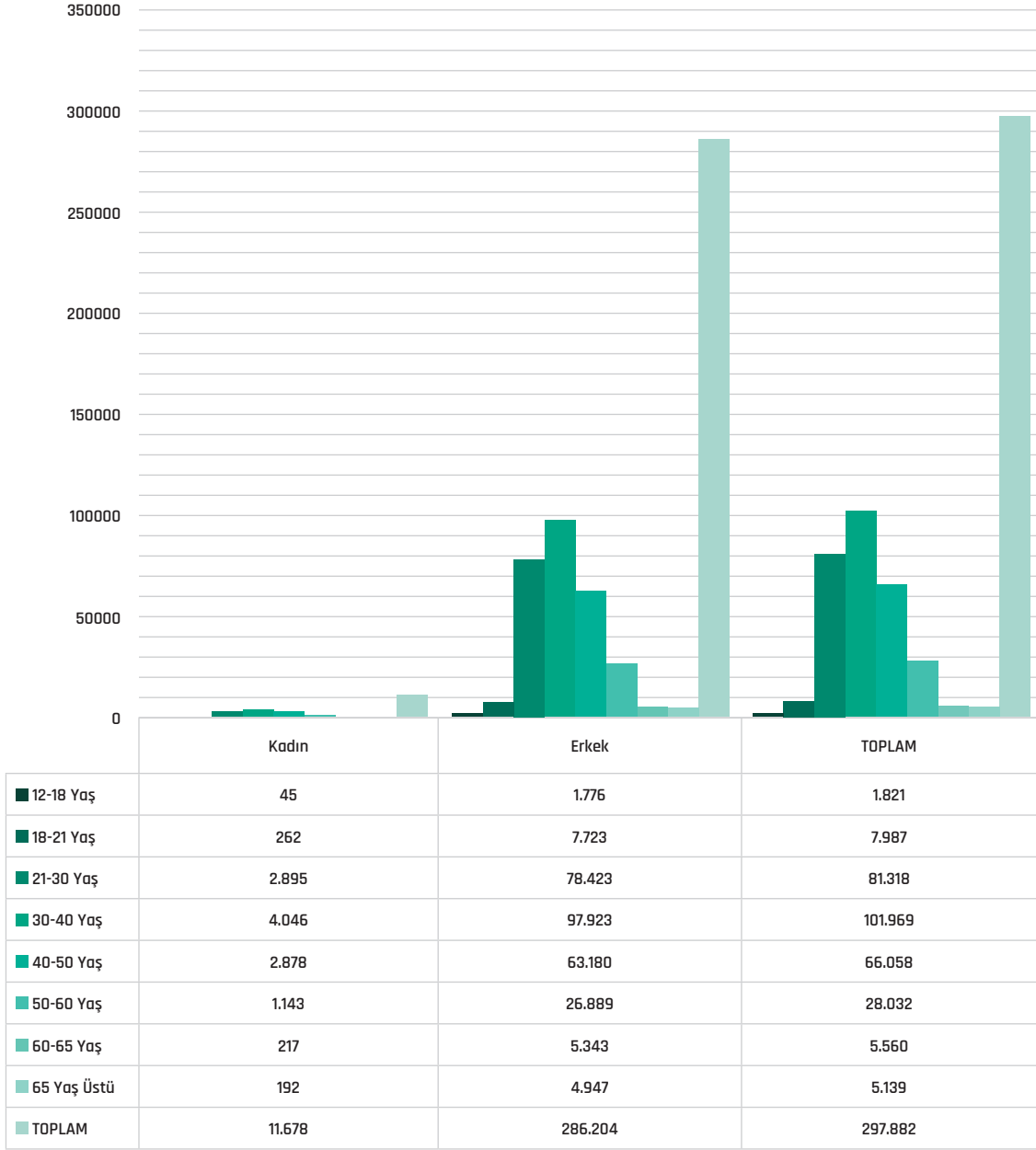
¹² Madde 20/1-a.

2021 yılında gerçekleştirilen ziyaretler kapsamındaki tespit, gözlem ve değerlendirmelere geçmeden önce belirtmek gerekir ki; ziyaret edilen alıkonulma yerlerinin yöneticileri ve personeli ile bu yerlerin gözetim ve denetiminden sorumlu makamlar, genel olarak, OPCAT ile kurulan sistemin öngördüğü iş birliğinde bulunma ve yapıcı diyalog kurma gereklerine uygun bir biçimde TİHEK ile iş birliği içinde hareket etmiş, ziyaret heyetlerinin alıkonulma yerlerindeki bina ve eklentilerin tümüne erişimini ve rastgele seçilen kişilerle personel olmadan görüşme yapmasını sağlamış, ortak alanlarda incelemelerde bulunulmasında, bilgi ve belgelerin paylaşılmasında olumlu bir tutum içerisinde olmuştur. UÖM olarak TİHEK'in, alıkonulma yerlerinde şeffaflığı sağlayarak suistimallerin önlenmesi için oluşturulan düzenli ziyaret sistemine ve muhatap makamlarla diyalog ve iş birliğine dayalı bir görev yürüttüğü ve alıkonulma yerlerinde gerçekleştirdiği düzenli ziyaretlerin "teftiş" niteliğinde olmadığı dikkate alındığında, ilgili makamların yaklaşımı takdirle karşılanmakta ve söz konusu yapıcı iletişimin gelişerek devam etmesi arzulanmaktadır.

3.1.1. Ceza İnfaz Kurumları

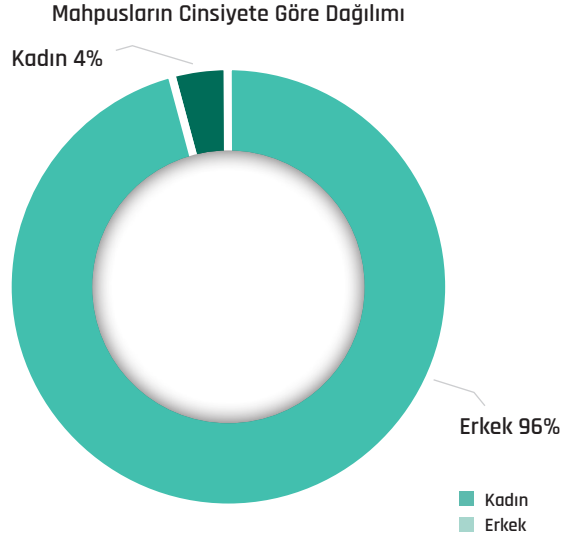
Ceza infaz kurumları, yüksek sayı ve kapasitelerinin yanı sıra, ceza infaz sisteminin doğası gereği kişilerin uzun sürelerle dış dünyadan uzak kaldığı yerler olmaları dolayısıyla UÖM görevi kapsamında TİHEK'in ziyaret düzenlediği alıkonulma yerlerinin başında gelmektedir. Türkiye'de 2021 yılı sonu itibariyle toplam ceza infaz kurumu sayısı 384 olup bunların toplam kapasitesi 270.068'dir. Kurumların toplam mevcudu ise, 2021 yılı sonu itibariyle COVID-19 izninde bulunanlar dâhil 297.882 olmakla birlikte, 30.09.2021 tarihi itibariyle 88.767 hükümlü COVID-19 izninde bulunduğundan fiili olarak daha az sayıda mahpus ceza infaz kurumlarında barındırılmaktadır. Ceza infaz kurumlarındaki mahpusların 11.678'i kadın, 5.139'u 65 yaş üstü, 235'i ise engelli mahpustur.

Şekil 4: 31.12.2021 Tarihinde Ceza İnfaz Kurumlarında Barındırılan Mahpusların Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Dağılımı

* Yukarıdaki verilere COVID-19 izninde bulunanlar dâhildir.

Şekil 5: 31.12.2021 Tarihinde Ceza İnfaz Kurumlarında Barındırılan Mahpusların Cinsiyete Göre Oransal Dağılımı

2021 yılında UÖM tarafından 19 ilde 1'i kadın, 1'i açık, 3'ü yüksek güvenlikli kapalı ve 23'ü kapalı olmak üzere toplam 26 ceza infaz kurumu ile 1 hastane mahkûm koğuşu ziyaret edilmiştir.

Ceza infaz kurumlarında kötü muamele, idare ve görevlilerin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabildiğinden, UÖM tarafından yapılan ziyaretlerde bu kurumlardaki yaşam, etkinlik olanaklarından mahpuslar ve personel arasındaki ilişkilere, sağlık hizmetlerine erişimden dış dünya ile iletişime kadar hemen her konuyu kapsayacak biçimde tüm yönleriyle ele alınmaktadır.¹³

Gerçekleştirilen ziyaretlerin önemli bir kısmında, idarenin ve personelin mahpuslara karşı olumlu bir tutum içerisinde olduğu,¹⁴ personel hakkında şikâyet bulunduğu ise, soruşturma başlatıldığı, kötü muamelede bulunan personelin tespiti halinde gereken tedbir ve disiplin işlemlerinin yerine getirildiği anlaşılmıştır.¹⁵ Keza, dilekçe hakkının kullanılması konusunda da bir sorun ile karşılaşılmamıştır.¹⁶

¹³ Benzer yaklaşım için bkz. Anayasa Mahkemesi, Turan Günana, B. Numarası: 2013/3550, 19/11/2014, § 37.

¹⁴ Bkz. Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2021/12), para. 39; Batman M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2021/14), para. 50; Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/03), para. 51-52; Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/11), para. 28; Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/14), para. 22; Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022/19), para. 30; Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/22), para. 25; Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/25), para. 28; Tekirdağ 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/34), para. 36; Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/38), para. 38-40; Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/39), para. 39; Artvin Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/40), para. 29.

¹⁵ Bkz. Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2021/12), para. 39; Silivri 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022/15) para. 54; Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/30), para. 101; Tekirdağ 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/34), para. 44.

¹⁶ Ancak bazı ziyaretlerde dilekçelere yapılan işlemlerin takip edilebilmesi için mahpusların talepleri olmuş, bu taleplere uygun düzenlemelerin yapılması tavsiye edilmiştir. Örneğin; bkz. Silivri 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (Rapor No: 2022/15), para. 89.

Diğer yandan, ceza infaz sisteminde yer alan personele yönelik olarak verilen insan hakları ve özellikle işkence ve kötü muamele yasağı alanındaki hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim konusu, geçmiş yıllarda olduğu gibi¹⁷ 2021 yılında da UÖM ziyaretlerindeki tespitler arasında öne çıkmaktadır.¹⁸ Buna paralel olarak, 2021 yılında gerçekleştirilen ziyaretlere ilişkin raporlarda insan haklarına ve özellikle işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler düzenlenmesi için tavsiyelerde bulunulmuştur.¹⁹ Esasen ceza infaz kurumu personelinin, genel olarak insan hakları eğitimi almış olmakla birlikte²⁰, işkence ve kötü muamele yasağı ya da kişiler arası iletişim, öfke kontrolü ve kriz yönetimi konularında özel olarak bir eğitim almadıkları görülmüştür.²¹ Anılan eğitimlerin yanı sıra; yabancılar, kadınlar, çocuklar veya akıl hastalığı olanlar gibi özel ihtiyaç sahibi mahpus gruplarıyla çalışması gereken personele, özel bilgi gerektiren bu çalışmalar için ayrıca eğitim verilmesi, ceza infaz sisteminin daha iyi işlemesine katkı sağlayacaktır.²² Bu anlamda, personelin işaret dili eğitimi alması²³ ve aile ve çocuk destek programı eğitimi²⁴ gibi iyi uygulama örnekleri de mevcut olup takdirle karşılanan bu tür örnekler artmalıdır. Keza, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler sadece infaz koruma memurları ya da ceza infaz kurumunca istihdam edilen psikolog, sosyal hizmet uzmanı, hemşire gibi diğer personele değil, doktor ve jandarma gibi mahpuslarla doğrudan etkileşim halinde olan tüm görevlilere verilmeli;²⁵ Adalet Bakanlığı bu tür eğitimlerin gerçekleştirilmesi için İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve gerektiğinde diğer ilgili kurumlar ile iş birliğinde bulunma konusunda proaktif bir yaklaşım sergilemelidir.

Bu çerçevede, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü personelinin 2021 yılı eğitim programında insan hakları ve iletişim konularını kapsayan hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim dersleri bulursa

¹⁷ Bkz. İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması 2019 Yılı ve 2020 Yılı Raporları.

¹⁸ Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2021/12), para. 37; Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu (2021/16), para. 35; Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/03), para. 49; Bayburt M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/05), para. 32; Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/11), para. 68; Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/14), para. 19; Silivri 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022/15) para. 52; Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/21), para. 93 ve 97; Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/25), para. 19; Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/39), para. 38; Artvin Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/40), para. 28.

¹⁹ Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2021/12), para. 154; Batman M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2021/14), para. 102; Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu (2021/16), para. 97; Bayburt M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/05), para. 32; Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/14), para. 91; Silivri 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022/15) para. 87; Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/21), para. 143; Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/25), para. 68; Tekirdağ 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/34), para. 92; Kahramanmaraş Türkoğlu 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/37), para. 68; Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/38), para. 99; Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/39), para. 106; Artvin Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/40), para. 72.

²⁰ Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022/19), para. 21.

²¹ Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022/19), para. 91; Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/30), para. 113.

²² "Belirli mahpus kategorileriyle çalışan veya başkaca uzmanlık görevini yerine getiren hapisane personelinin ilgili alana yoğunlaşacakları bir eğitim verilir.", Birleşmiş Milletler Mahpuslara Muameleye Dair Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları), Madde 76/2.

²³ Silivri 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022/15) para. 52; Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/22), para. 23.

²⁴ Kırıkkale Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/54), para. 16.

²⁵ Psikolog uyum eğitimi ve sağlık memuru uyum eğitimi düzenlenmesi şeklindeki iyi uygulama örneği için bkz. Kırıkkale Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/54), para. 16.

da²⁶, eğitimlerin farklı meslek gruplarından tüm personeli kapsayacak şekilde programlanması gerekmektedir. “İşkence ve kötü muamele yasağı” başlığının ayrı bir ders olarak planlanması da, konuya ilişkin farkındalığın artırılmasında etkili bir yöntem olacaktır. Ayrıca, eğitimlerin bir defaya mahsus düzenlenmesi yerine²⁷ güncellenerek belirli aralıklarla tekrarlanması, kazanımların sürdürülmesi bakımından önem arz ettiğinden, hizmet içi eğitimlerin sıklığı artırılmalıdır.²⁸

Ceza infaz sisteminde görev alan personelin eğitiminin, personel ve mahpuslar arasında olumlu bir iletişim kurulmasında büyük önem taşıdığı muhakkaktır. AİÖK tarafından ifade edildiği üzere; insani bir cezaevi sisteminin temel taşı, mahpuslarla ilişkilerinde doğru yaklaşımın ne olması gerektiğini bilen, işini sadece bir görev değil meslek olarak gören, iyi seçilmiş ve eğitilmiş cezaevi personeli olup cezaevi personeli ve mahpuslar arasında yapıcı ve olumlu ilişkilerin oluşması, sadece kötü muamele riskini azaltmakla kalmayacak, aynı zamanda kontrol ve güvenliği de artıracak; bunun sonucu cezaevi personelinin işi daha tatminkâr hale gelecektir.²⁹

Personelin, ceza infaz sisteminin temel insani değerlere uygun bir biçimde işleyişindeki rolü dikkate alındığında, eğitimin yanı sıra mesleklerini gereğince icra edebilmeleri için tüm personele uygun çalışma koşullarının sağlanması gerektiği de hatırlanmalıdır. Personel sayısının yetersiz olduğu durumlarda, temel güvenlik ve yönetim gerekliliklerinin sağlanabilmesi için fazla mesai yapılması gerekebileceğinden personelin stres düzeyinde aşırı artış sözü konusu olabilecek, personel gereğinden hızlı yorulabilecek, bu durum cezaevi ortamında gerilimi artırabilecektir.³⁰ Dolayısıyla UÖM, gerçekleştirdiği ziyaretlerde personel eksikliği tespit ettiğinde bu eksikliğin giderilmesi için tavsiyede bulunmaktadır. Bu bağlamda, 2021 yılı ziyaretlerinde karşılaşılan sorun alanlarından biri, çeşitli meslek gruplarından personelin istihdamındaki yetersizlik³¹ ve/veya personelin özlük haklarına veya çalışma koşullarına ilişkin olumsuzluklar³² olduğundan; kadın mahpuslar için kadın infaz ve koruma memuru sayısının artırılması³³, bunun yanı sıra doktor, diş hekimi, psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, gıda mühendisi, diyetisyen ve 7 gün 24 saat esasına göre çalışmak üzere yeterli sayıda sağlık personeli görevlendirilmesi ve/veya tam zamanlı

²⁶ Bkz. <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/ceza-ve-tevkifevleri-genel-mudurlugu-personelinin-2021-yili-egitim-programi08022021021535>

²⁷ Bkz. Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/11); para. 32 ve 68.

²⁸ “Hapishane idaresi, göreve başladıktan sonra ve kariyerleri boyunca, tüm personelin bilgi ve mesleki yeterliliklerinin korunması ve iyileştirilmesi için, hizmet içi eğitim faaliyetlerinin kesintisiz olarak sürdürülmesini sağlar.”, Nelson Mandela Kuralları, Madde 75/3.

²⁹ AİÖK, 11. Genel Rapor, [CPT/Inf (2001) 16], para.26.

³⁰ A.g.r.

³¹ Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/03), para. 18, 64, 106, 126 ve 129; Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/10), para. 65ve 75; Diyarbakır D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/17), para. 66; Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/11); para. 45; Çanakkale E Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/12); para. 51; Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/14), para. 23; Silivri 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022 /15), para. 60; Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/21), para. 63 vd.; Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/22), para. 29, 54 ve 56; Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/25), para. 17-18, 20, 47-48, 50 ve 56; Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Takip Ziyareti Raporu (2022/38), para. 55 ve 77; Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/39), para. 91.

³² Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/03), para. 65; Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/14), para. 24.

³³ Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/03), para. 157; Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (2022/16), para. 104. Ayrıca; bkz. “Yalnız kadın görevliler, kadın mahpuslarla ilgilenir ve denetler.”, Nelson Mandela Kuralları, Madde 81/3.

olarak istihdam edilmesi gerektiği³⁴ gibi tavsiyelere UÖM raporlarında sıklıkla yer verilmiştir.³⁵ Keza, personelin verimli bir şekilde çalışabilmesi için özlük haklarının önemi dikkate alınarak, ceza infaz kurumlarında istihdam edilen sözleşmeli personel ile kadrolu personelin özlük hakları konusunda iyileştirmeler yapılması da tavsiye edilmiştir.³⁶

2020 yılında olduğu gibi, COVID-19 pandemisinin mahpusların haklarından yararlanmalarına etkileri 2021 yılında da sürmüştür. Bu bağlamda eğitsel, sosyal, sportif ve kültürel faaliyetler sınırlı kalmaya devam etmiştir.³⁷ AİÖK; çalışma, eğitim, spor gibi amaca yönelik faaliyetleri içeren tatminkâr bir faaliyet programının gerek hükümlü gerek tutuklu tüm mahpusların iyiliği açısından çok önemli olduğunu ifade etmektedir.³⁸

Anılan çerçevede, UÖM raporlarında özellikle, eğitsel faaliyetlerin mahpuslar için oyalayıcı bir aktivite olmanın ötesinde onları infaz sonrası döneme hazırlayıcı mahiyet arz ettikleri vurgulan-

³⁴ Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2021/15); para. 95; Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/03), para. 158-159; Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/10), para. 95 ve 97; Diyarbakır D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/17), para. 89; Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (2022/16), para. 105-107 ve 109; Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/11); para. 67; Çanakkale E Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/12); para. 84; Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/14), para. 92; Silivri 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022 /15), para. 95; Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/21), 147-148; Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/22), para. 86-88; Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/25), para. 69-73; Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Takip Ziyareti Raporu (2022/38), para. 125 ve 130; Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/39), para. 123. Ceza infaz kurumları içerisinde görev yapan personelin yanı sıra; örneğin İçişleri Bakanlığına yönelik olarak "mahpusların hastaneye sevki konusunda yaşanan gecikmelerin önüne geçebilmek için Kurumun Jandarma personeli sayısının artırılması" tavsiyesinde de bulunulmuştur. Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/22), para. 89.

³⁵ Ayrıca bkz. "Hapishane personeline, mümkün olduğunca, psikiyatristler, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, öğretmenler ve meslek eğitimcileri gibi yeterli sayıda uzman dâhil edilir.", Nelson Mandela Kuralları, Madde 78/1; "Sağlık hizmeti, yeterli nitelikte, tam bir klinik bağımsızlığıyla hareket eden, yeterli sayıda, nitelikli görevliden oluşan disiplinlerarası bir ekipte verilir ve bünyesinde yeterli psikoloji ve psikiyatri uzmanlığına sahip görevliler bulunur. Her mahpusa, nitelikli bir dış hekiminin hizmetinden yararlanma olanağı sağlanır.", Nelson Mandela Kuralları, Madde 25/2.

³⁶ Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/03), para. 160. Ayrıca; bkz. "Çalışan maaşlarının, göreve uygun erkek ve kadınların ilgisini çekecek ve çalışanları bu görevde kalmaya ikna edecek düzeyde; personel sosyal ve özlük hakları ve istihdam koşullarının ise söz konusu işin zahmetli niteliği göz önünde bulundurularak, tatminkâr düzeyde olması sağlanır." Nelson Mandela Kuralları, Madde 74/3.

³⁷ Batman M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2021/14); para. 85 vd.; Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu (2021/16), para. 49 vd.; Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/03), para. 82 vd.; Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/10), para. 48-49 ve 52; Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/11); para. 42; Çanakkale E Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/12); para. 64 vd.; Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/14), para. 60; Silivri 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022/5), para. 78; Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/22), para. 67 ve 71; Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/25), para. 41-42; Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (2022/16), para. 49-50; Kahramanmaraş Türkoğlu 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/37), para. 51-52; Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/39), para. 58 vd.; Artvin Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/40), para. 45-46; Kırıkkale Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/54), para. 58, 66, 68 ve 70.

³⁸ AİÖK, 2. Genel Rapor, [CPT/Inf (92) 3] para. 47.

mıştır.³⁹ Keza, mahpusların spor faaliyetleri başta olmak üzere diğer tüm faaliyetlerden pandemi tedbirleri gözetilerek daha fazla faydalandırılmaları tavsiye edilmiştir.⁴⁰

Dış dünya ile iletişime ilişkin olarak ise; COVID-19 pandemisi kapsamında alınan tedbirler çerçevesinde kapalı görüşler ayda iki kez, en fazla iki mahpus yakını katılabilecek şekilde gerçekleştirilmiş, mahpusların açık görüş gerçekleştirmeleri mümkün olmamış, ancak görüşlere ilişkin kısıtlamaları telafi etmek üzere haftada 20 dakikaya çıkarılan telefon ile görüşme uygulaması devam etmiştir. Açık görüşler Kasım ayının sonundan itibaren gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu süreçte görüş hakkı, 2 yakın ve çocuklar ile 2 kapalı ve 1 açık görüş veya 3 kapalı görüş gerçekleştirilecek biçimde düzenlenmiştir.

COVID-19 pandemisi nedeniyle 2020 yılı Mart ayından itibaren kısıtlanan kapalı görüşler, Yeni Normale Geçiş Programı kapsamında 2020 yılı Ağustos, Eylül, Ekim, Kasım, Aralık ve 2021 yılı Ocak aylarında tekrar başlamış, 2021 yılı Şubat ayı içerisinde de her defasında 2 ziyaretçi olmak üzere 2 görüş gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Ülkede pandemi kısıtlamalarının yavaş yavaş uygulamadan kaldırılması ile birlikte mahpusların dış dünyayla temaslarını makul düzeyde devam ettirmesinin önemi göz önünde bulundurularak UÖM tarafından; kapalı görüşlerde gerekli tedbirler alınarak görüşülen kişi sayısının artırılması, özellikle anne, baba, eş ve çocuklardan birkaçıyla aynı anda görüşme yapılmasına imkân tanınması, görüş süresinin görüşmenin fiilen başladığı andan itibaren işletilmeye başlanması ve 45 dakikalık kapalı görüş süresinin artırılması yönünde tavsiyelerde bulunulmuştur.⁴¹

İyi Uygulama Örneği

“Adalet Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan Mesleki Eğitim Protokolü ile Kurum bahçesinde “Mesleki Eğitim Merkezi” açılması ve İdare tarafından mahpuslara taleplerini belirtmeleri için anket doldurtulması Heyetimizde iyi uygulama örnekleri olarak değerlendirilmiştir.” Kırşehir Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/09), para. 63.

³⁹ Batman M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2021/14), para. 100; Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu (2021/16), para. 88-89; Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/03), para. 139-140; Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/11), para. 65; Çanakkale E Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/12), para. 82; Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/14), para. 88-89; Silivri 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022 /15), para. 94; Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/22), para. 83-84; Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/25), para. 63; Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (2022/16), para. 96; Kahramanmaraş Türkoğlu 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/37), para. 66-67; Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/39), para. 110-113; Artvin Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/40), para. 68-69; Kırıkkale Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/54), para. 112.

⁴⁰ Bkz. Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/10), para. 88; Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/22), para. 83; Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/25), para. 42 ve 63.

⁴¹ Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/03), para. 137; Bayburt M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/05), para. 93; Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/10), para. 85-86; Batman M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2021/14), para. 104; Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2021/16), para. 87; Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022/19), para. 92; Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/30), para.126; Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/39), para. 108; Artvin Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/40), para. 66.

Benzer şekilde, SPT tavsiyesine paralel olarak,⁴² COVID-19 pandemisi nedeniyle alınan önlemlerin mahpusların dış dünya ile iletişimini zayıflatmasının telefon, elektronik mail, video görüşmesi ve diğer uygun elektronik araçlar gibi alternatif yöntemlerle telafi edilmesi için tavsiyelerde bulunulmuştur. Esasen, pandemi nedeniyle açık ve kapalı görüşlere getirilen kısıtlamaları telafi edebilmek amacıyla pandemi öncesi 10 dakika olan haftalık telefonla görüşme süresi 20 dakika olarak uygulanmıştır. Ancak bu uygulamaya ek olarak iyileştirmeye ihtiyaç olduğu görülen durumlar olduğu tespit edilmiş; bu kapsamda, mahpusların haftalık telefon görüşmelerinin belirtilen kişi ile görüşme gerçekleştirilemediğinde ikinci bir numarayı arama hakkı olacak şekilde düzenlenmesi ve çocuğuyla görüşmek isteyen mahpusların telefonla görüşme hakkının çocuklarının okul saatine göre ayarlanması tavsiye edilmiştir.⁴³

İyi Uygulama Örneği

“Mahpuslara yargılandıkları mahkemeler tarafından gönderilen CD, DVD veya elektronik dosya içeriklerini inceleyebilmeleri ve savunmalarını hazırlamaları için oluşturulan bilgisayar sınıfları iyi uygulama örneği olarak değerlendirilmiş ve takdirle karşılanmıştır.” Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyaret Raporu (2021/16), para. 81.

Sağlık hakkına erişimde; acil müdahale, muayene, tedavi, ilaç temini ve kronik rahatsızlığı olanların sağlık durumunun takip edilmesi konularında sorun bulunmamakla birlikte, sağlık hizmetleri ve psiko-sosyal hizmetler ile ilgili olarak hasta mahremiyeti ve hizmet sunumu açısından sorunlar yaşandığı tespit edildiğinde bu konuda tavsiyelerde bulunulmuştur.⁴⁴ Hasta mahremiyeti açısından belirtmek gerekir ki, tıbbi muayeneler ve psikolog görüşmeleri, tıp uzmanı ve psikolog dışındaki personelin duymayacağı ve tercihen göremeyeceği bir biçimde yapılmalıdır.⁴⁵ Hizmet sunumuna ilişkin sorunların önemli bir kısmı ise, personel yetersizliği nedeniyle revir ve psiko-sosyal servis hizmetlerinin aksaması biçiminde ortaya çıkmaktadır.⁴⁶ Söz konusu soruna yönelik olarak, yukarıda ifade edildiği üzere, UÖM raporlarında ilgili personel sayısının artırılması için tavsiyelerde bulunulmuştur. İhtiyacı olan mahpusa vaktinde psikolojik destek sunulamaması, hastaneye sevk işlemlerinin

ve tedavi süreçlerinin gecikmesi, hasta kayıtlarının ve hastalık takiplerinin sistematik ve düzenli olmaması yönündeki tespitlerin de personelin sayıca yetersizliği ve eğitim eksikliği ile bağlantısı olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu hususlarda lazım gelen iyileşmenin sağlanabilmesi için UÖM tavsiyelerinin bu geniş çerçeveden ele alınması, kalıcı çözümler elde etmek bakımından önem arz etmektedir.

⁴² SPT, Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Pandemisine İlişkin Olarak Taraf Devletlere ve Ulusal Önleme Mekanizmalarına Tavsiyesi, para. 9/k.

⁴³ Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/11); para. 64; Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/22), para. 85.

⁴⁴ Batman M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2021/14); para. 101; Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/03), para. 143-44; Çanakkale E Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/12); para. 80; Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/22), para. 87-88; Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (2022/16), para. 101, 107 ve 109; Tekirdağ 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/34), para. 91 ve 97.

⁴⁵ AİÖK, 3. Genel Rapor, [CPT/Inf (93) 12], para. 51.

⁴⁶ Bkz. Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/22), para. 87-88; Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (2022/16), para. 106.

Mahpusların sağlığı ile yakın ilişkisi olan ve 2021 yılında UÖM'ün karşılaştığı diğer bir husus, işe bedelinin düşük olması nedeniyle cezaevinde mahpuslara verilen yemeklerin miktar ve çeşitliliğinin azlığı olmuştur.⁴⁷ Uluslararası standartlar uyarınca tüm mahpuslara sağlıklı olmaları için besin değeri yeterli ve iyi hazırlanmış yemekler verilmelidir.⁴⁸

Yine sağlık hakkına erişim bağlamında; karantina uygulaması nedeniyle ceza infaz kurumu dışına çıkan mahpusların COVID-19 tedbirleri gereği dönüşte karantinada tutulacakları sürenin 14 günü geçebilmesi, hastane dönüşünde 14 günlük karantina süresinin tek kişilik odada tutulma ve günlük bir saat havalandırmaya çıkarılma şeklinde uygulanması sebebiyle hastaneye gitmekten imtina eden mahpusların bulunduğu görülmüş, bu şekil durumlarda 14 günlük karantina süresine riayet edilmesi ve imkânlar dâhilinde diğer koşullardaki yaşam koşullarının karantina koşullarında da sağlanması tavsiye edilmiştir.⁴⁹

2021 yılı içerisinde öne çıkan bir diğer konu fiziksel koşullara ilişkindir. Bu meyanda bazı ceza infaz kurumlarında bakım ve onarım ihtiyacı olduğu, eski yatakların değiştirilmesi gerektiği, sıcak su miktarının yetersiz kaldığı, hijyen koşullarının yeterince sağlanamadığı tespit edilmiş ve bunlara ilişkin tavsiyelerde bulunulmuştur.⁵⁰ Bununla birlikte, bazı ceza infaz kurumlarında ise, mahpusların yaşam alanlarını olumsuz etkileyen kalabalıklaşma sorunu olduğu görülmüştür.⁵¹ Geçmiş yıllarda çok daha yüksek düzeyde görülen ve COVID-19 pandemisi kapsamında verilen izinlerin de etkisiyle azalan kalabalıklaşma sorunu, hiç şüphesiz sadece fiziksel koşulları değil, cezaevindeki tüm yaşamı etkilemektedir. AIÖK'nin de belirttiği üzere; *“Bir cezaevindeki bütün hizmetler ve faaliyetler, planlanandan daha çok kişinin olması durumunda olumsuz yönde etkilenecek; söz konusu tesisteki genel yaşam kalitesi, belki de çok ciddi biçimde düşecektir. Ayrıca cezaevindeki veya cezaevinin bir bölümündeki aşırı kalabalıklaşma, fiziksel açıdan insan-*

⁴⁷ Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2021/15); para. 44; Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/03), para. 130-31 ve 133; Bayburt M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/05), para. 84-85; Kırşehir Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, (2022/09); para. 65; Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/10), para. 90 ve 96; Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/11), para. 69; Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/12), para. 79; Diyarbakır D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/17), para. 90; Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/25), para. 66 ve 73; Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Takip Ziyareti Raporu (2022/38), para. 128; Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/39), para. 122; Artvin Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/40), para. 73.

⁴⁸ Nelson Mandela Kuralları, Madde 22/1.

⁴⁹ Bkz. Artvin Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/40), para. 70; ; Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022/19); para. 88. AIÖK, COVID-19 Pandemisi Bağlamında Özgürlüğünden Mahrum Bırakılanlara Yönelik Muameleye İlişkin İlkeler Bildirisi, Madde 7: “Gerekli olmayan faaliyetleri askıya almak meşru ve makul olmakla birlikte, özgürlüklerinden mahrum kişilerin temel hakları pandemi sırasında bütünüyle korunmalıdır. Bu kural özellikle yeterli kişisel hijyen (sıcak su ve sabuna erişim dahil) ve açık havaya günlük erişim hakkını (en az bir saat) kapsamaktadır.”

⁵⁰ Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2021/15); para. 91; Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/03), para. 145-150; Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/10), para. 83-84; Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/14), para. 79-80; Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (2022/16), para. 83-86; Diyarbakır D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/17), para. 77, 79 ve 88; ; Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022/19); para. 78-84; Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/39), para. 101-104 ve 120; Artvin Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/40), para. 71; Kırıkkale Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/54), para. 114 ve 116.

⁵¹ Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/14); Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (2022/16); Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022/19); Tekirdağ 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/34); Kırıkkale Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/54).

lık dışı veya aşağılayıcı düzeye gelebilecektir.”⁵² Dolayısıyla kapasite üstü mahpus barındıran ceza infaz kurumları ile ilgili durumun genel bir planlama çerçevesinde gözden geçirilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. AiÖK ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi de, ceza infaz kurumlarındaki nüfusu azaltmak için ceza infaz kurumlarına yatırım yapmak yerine, tutukluluk ve mahkûmiyet ile ilgili mevcut yasaların gözden geçirilmesi ve yarı özgürlük, açık rejimler, ceza infaz kurumundan ayrılma (izin) veya ceza infaz kurumu dışında bir yere yerleştirme gibi alternatif uygulamaların mümkün olabildiği ölçülerde kullanılması gerektiğini ifade etmektedir.⁵³

UÖM ziyaretleri kapsamında anne yanında kalan çocukların durumu da dikkatle izlenmektedir. Zira bir çocuğun annesi ile birlikte ceza infaz kurumunda kalmasına karar verilirken ve ceza infaz kurumunda bulunduğu süre içerisinde “çocuğun üstün yararı ilkesi”nin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu çerçevede, ceza infaz kurumlarında anne yanında kalan çocuklar mahpus gibi muamele görmemeli,⁵⁴ ceza infaz kurumlarında anneleriyle kalan çocukların yetiştirilmesi için imkânlar, mümkün olduğunca dış dünyadakine yakın olmalıdır.⁵⁵ Ayrıca hamile kadınlara, bebeklere, çocuklara ve emziren annelere yeterli miktarda beslenme, sağlıklı bir ortam ve düzenli egzersiz imkânları ücretsiz olarak sağlanmalıdır.⁵⁶

2021 yılında gerçekleştirilen UÖM ziyaretlerinde; annesiyle birlikte kalan çocuklar için ceza infaz kurumunda kreş olmaması veya kreş olarak belirlenen yerin amaç dışı kullanımı nedeniyle çocukların buralardan yeterince yararlanamamaları, çocukların motor becerilerini geliştirebilecek ve zihinsel gelişimlerini sağlayabilecek oyuncak, kitap ve aktivite eksikliği dikkat çekmiştir.⁵⁷ Bir habersiz ziyarette ücretsiz mama ve bebek bezine erişimde sıkıntı yaşandığı görülmüş, sorunun giderilmesi için tavsiyede bulunulmuştur.⁵⁸

Özel ihtiyaç sahibi mahpus gruplarının koşulları ve onlara yönelik muamelenin izlenmesi UÖM ziyaretlerinin önemli amaçları arasındadır. Bu bağlamda 2021 yılı ziyaretlerinde, erişilebilirlik konusunda tespit edilen eksikliklerin giderilmesi hususunda tavsiyelerde bulunulmuştur.⁵⁹ Ceza infaz kurumlarının oda ve koşullarının, ortak kullanım alanlarının, engelli, yaşlı ve hasta mahpusların kullanımına uygun tasarlanmadığının, kütüphanelerde görme engelli mahpuslar için erişilebilir yayınlar (Braille alfabesiyle hazırlanan materyaller ve sesli kitap) veya eğitim materyali olmadığının tespit edilmesi durumunda; Engellilerin Haklarına Dair BM Sözleşmesi'nin 9'uncu

⁵² AiÖK, 2. Genel Rapor, [CPT/Inf (92) 3], para. 46.

⁵³ AiÖK, 11. Genel Rapor, [CPT/Inf (2001) 16], para. 28; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Üye Devletlere, Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 Sayılı Tavsiye Kararı, para. 9.

⁵⁴ BM, Kadın Mahpuslara Muameleye ve Kadın Suçlular için Hürriyeti Bağılayıcı Olmayan Tedbirlere Dair Kurallar (Bangkok Kuralları), Madde 49.

⁵⁵ Bangkok Kuralları, Madde 51/2.

⁵⁶ Bangkok Kuralları, Madde 48/1.

⁵⁷ Batman M Tipi Kapalı Kurumu Ziyaret Ceza İnfaz Raporu (2021/14), para. 105; Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/14), para. 86-87; Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (2022/16); para. 100; Kırıkkale Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/54), para. 113. Ayrıca genel olarak bkz. Sincan Kadın Kapalı Kurumu Ziyaret Ceza İnfaz Raporu (2021/12), “Tavsiyeler” başlığı.

⁵⁸ Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (2022/16); para. 99.

⁵⁹ Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/03), para. 151; Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti (2022/19), para. 82; Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Takip Ziyareti Raporu (2022/38), para. 116 vd.; Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/39), para. 115.

maddesinde düzenlenen erişilebilirlik ilkesi ile özgürlüğünden yoksun bırakılan engellilerin durumuna ilişkin 14'üncü maddesi⁶⁰ çerçevesinde eksikliklerin giderilmesi, yine UÖM tarafından, mahkemelerce iletilen belgelerin, adalete erişim hakkı bağlamında, engelli bireyin talebi üzerine erişilebilir bir biçimde hazırlanması hususunun değerlendirilmesi tavsiyesinde bulunulmuştur.⁶¹

Yabancı uyruklu mahpusların farklı ihtiyaçlarını karşılamak için pozitif önlemler alınması gerektiği⁶² ilkesinden hareketle, yabancı mahpuslara ilişkin olarak; yabancıların anladıkları dilde bir iletişim aracı veya kitaba erişim sağlayamadıklarının, resmi işlemlerde tercüman yardımından faydalanamadıkları için zorluklar yaşayabildiklerinin tespit edilmiş olduğu hallerde hazırlanan raporlar ile bu eksikliklerin giderilmesi için tavsiyelere yer verilmiştir.⁶³

3.1.2. Nezarethaneler

Ceza yargılaması kapsamında haklarındaki işlemler tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar şüpheli veya sanıkların bekletilmesi amacıyla yapılmış olan nezarethaneler, nispeten kısa süreli özgürlükten yoksun bırakılma yerleri olsa da işkence ve kötü muamele yasağı bağlamında temel birtakım güvencelerin önem arz ettiği mekânlardır.

Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki il, ilçe ve şube müdürlükleri ile polis merkezi amirlikleri nezdinde toplam 4.244 adet nezarethane bulunduğu bildirilmiştir.⁶⁴ İlgili Genel Müdürlük tarafından 2020 yılı itibarıyla bu sayının 3.946 olduğu bildirilmiş olup⁶⁵ nezarethane sayısında artış olduğu anlaşılmaktadır.

İyi Uygulama Örneği

“Adalet Bakanlığı ile Türkiye Beyazay Derneği tarafından yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde geliştirilen “Aydınlan, Aydınlat Projesi” kapsamında Kurum dersliklerinin birinde, görme engelli vatandaşlar için kitap seslendirme ve Braille alfabesine çevirme işlemleri yapılmasına olanak sağlayan bir sistem kurulduğu, mahpusların burada gönüllülük esasına göre kitap seslendirme ve çeviri işlemleri yaptığı anlaşılmıştır. İdare, proje kapsamında toplamda 1200 adet kitabın seslendirilmesinin yapıldığı bilgisini vermiştir.” Tekirdağ 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/34), para. 79.

⁶⁰ Madde 9: “Taraflar Devletler engellilerin bağımsız yaşayabilmelerini ve yaşamın tüm alanlarına etkin katılımını sağlamak ve engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemleri dâhil olacak şekilde bilgi ve iletişim olanaklarına, hem kırsal hem de kentsel alanlarda halka açık diğer tesislere ve hizmetlere erişimini sağlamak için uygun tedbirleri alacaklardır.”; Madde 14: “Taraflar Devletler engelli kişiler eğer herhangi bir süreç sonunda özgürlüklerinden mahrum edildiyse; bunun diğer bireylerle eşit koşullar altında yapılmasını; engellilerin uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak güvencelere sahip olmasını ve makul düzenlemeye ilişkin hükümler dâhil olmak üzere Sözleşme'nin hedefleri ve ilkeleriyle uyumlu muamele görmesini sağlar.”

⁶¹ Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Takip Ziyareti Raporu (2022/38), para. 126.

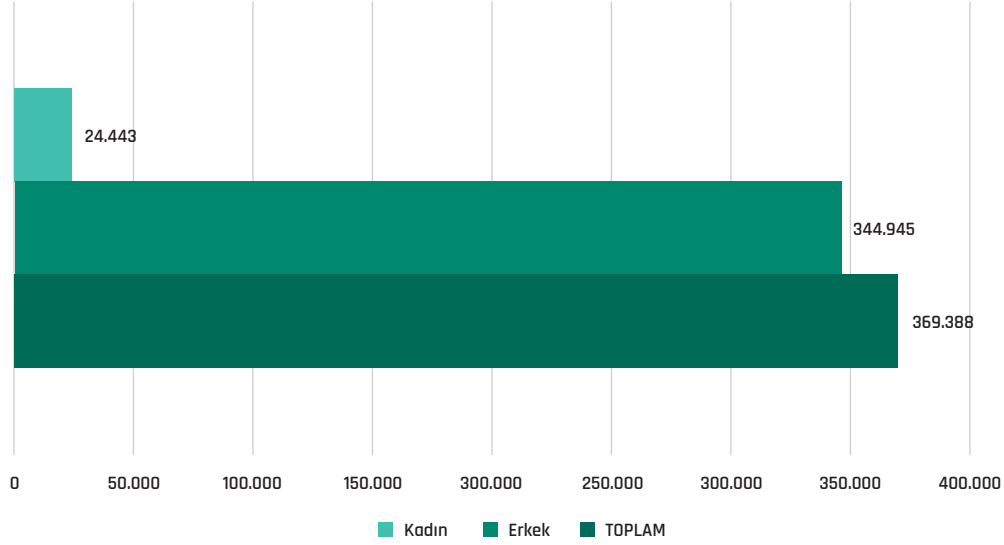
⁶² Bakanlar Komitesi'nin Avrupa Cezaevi Kurallarına Dair Üye Devletlere Rec(2006)2-rev Sayılı Tavsiye Kararı, Madde 37.1.

⁶³ Kırşehir Açık Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/09), para. 67-69; Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/16), para. 95, 97 ve 105; Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu (2022/25) para. 65 ve 70.

⁶⁴ İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, 31.01.2022 tarihli ve 23346125.50154.(61226).194/19967-3 sayılı yazı.

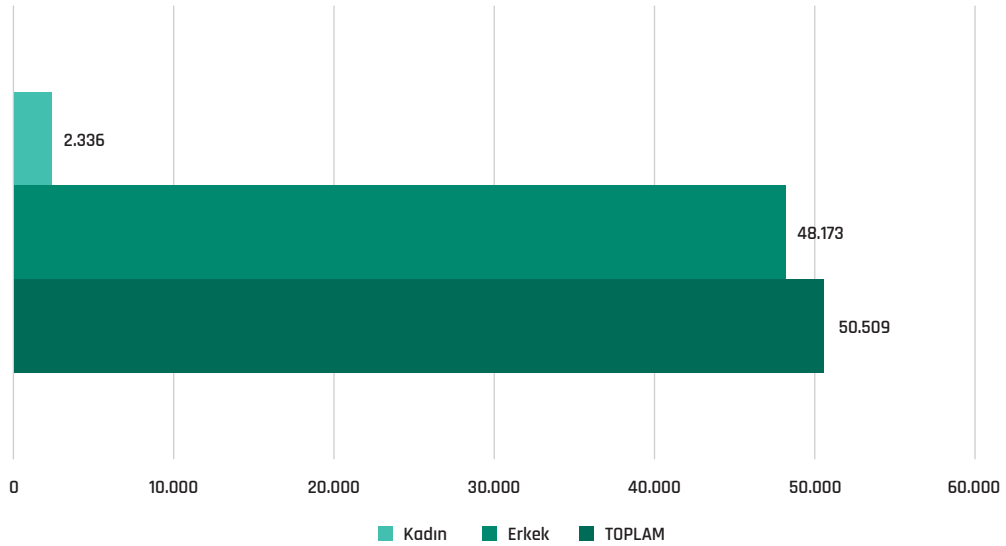
⁶⁵ Bkz. İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması 2020 Yılı Raporu.

Şekil 6: Gözaltına Alınan Kişi Sayısının Cinsiyete Göre Dağılımı (Emniyet Genel Müdürlüğü)

TİHEK tarafından UÖM görevi kapsamında 2021 yılı içerisinde tamamı il emniyet müdürlükleri bünyesindeki nezarethaneler olmak üzere toplam 9 nezarethane ziyareti gerçekleştirilmiştir.⁶⁶ İl jandarma komutanlıkları ile havaalanlarında bulunan nezarethaneler 2021 yılı içerisinde ziyaret edilmemiş olmakla birlikte bu alıkonulma yerlerine ilişkin sayısal veriler aşağıda⁶⁷ paylaşılmaktadır.

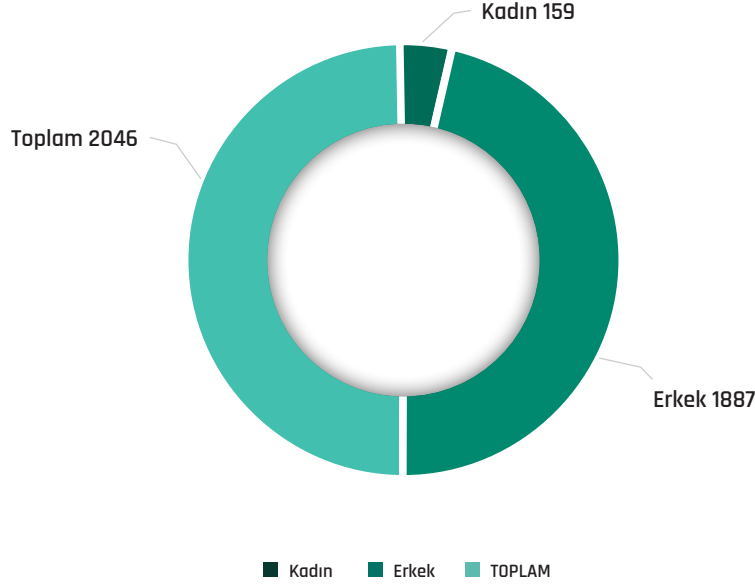
Şekil 7: Gözaltına Alınan Kişi Sayısının Cinsiyete Göre Dağılımı (Jandarma Genel Komutanlığı)

⁶⁶ 2021 yılı içerisinde ayrıca Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki 1 havaalanı transit alanı ziyaret edilmiş olup bu alan nezarethane niteliği taşımamaktadır. Transit geçiş alanları bakımından, geri gönderme merkezlerinde olduğu gibi, sınır dışı edilmek üzere idari gözetim kararı ile özgürlüğünden yoksun bırakılan yabancılara ilişkin ilke, standart ve güvenceler söz konusu olmaktadır.

⁶⁷ Bkz. Şekil 7-10.

Şekil 8: Gözaltına Alınan Yabancı Sayısı (Jandarma Genel Komutanlığı)

UÖM, gerçekleştirdiği ziyaretlerde gözaltı sürecine ilişkin gerek Anayasa, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği gibi ulusal, gerek AİÖK standartları gibi uluslararası standartlar ile öngörülen güvencelere uyulup uyulmadığını dikkatle incelemektedir. Bu çerçevede, özellikle; kişinin bir yakınına gözaltına alındığının bildirilmesi, müdafii yardımından yararlanması ve sağlık kontrolünden geçmesi gibi temel güvencelerin uygulamaya konulup konulmadığı tespit edilmeye çalışılmaktadır.⁶⁸ Anılan güvencelerin etkin bir şekilde hayata geçirilmesinin ön koşulu ise, gözaltına alınan kişinin sahip olduğu haklar konusunda bilgilendirilmesidir. TİHEK/UÖM tarafından yapılan ziyaretlerde bu hususta bir sorun ve şikayet ile karşılaşılmamıştır. Ancak yabancılar için bilgilendirici herhangi bir broşür, kitapçık gibi materyal ve anlayacakları dilde haklarını gösteren yazılı herhangi bir form bulunmadığı görülen ziyaretlerde⁶⁹ yabancılar dâhil olmak üzere, gözaltına alınan kişilere gecikme olmadan ve anladıkları bir dilde hakları konusunda açık bir biçimde ve sistematik olarak form veya benzeri bir materyal ile bilgi verilmesi gerektiği hatırlatılmıştır.⁷⁰

Söz konusu temel güvencelerle ilgili olarak bir başka tespit, müdafii odalarının koşullarına ilişkindir. Gözaltında tutulanların müdafileri ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duymayacağı özel bir ortamda görüşebilmesi ve her kolluk biriminde görüşme için uygun şartları haiz görüşme odası ayrılması gerekmektedir.⁷¹ Ziyaret gerçekleştirilen ve nezarethanelerinin bu koşullara

⁶⁸ AİÖK, Genel Rapor [CPT/Inf (92) 3], para. 36.

⁶⁹ Gölbaşı İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2021/11), para. 31; Artvin İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/31), para. 64.

⁷⁰ Bkz. Gölbaşı İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2021/11), para. 57. Ayrıca bkz. AİÖK, 12. Genel Rapor, [CPT/Inf (2002) 15], para. 44.

⁷¹ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği, Madde 21.

uygun olmadığı tespit edilen emniyet birimlerinde bu koşullara uygun müstakil müdafî görüşme odası düzenlenmesi gerektiği tavsiye edilmiştir.⁷²

Gözetilene alınan kişilerin yukarıda sayılan temel güvencelerden yararlanmasının yanı sıra, tutuldukları yerlerdeki fiziksel koşullar da kimi temel şartlara uygun olmalıdır. Dolayısıyla, tüm nezarethaneler, içinde barındırılacak kişi sayısına uygun büyüklükte, gerekli havalandırma ve aydınlatma şartlarına sahip, mümkün olduğunca doğal ışık ile aydınlatılmış, tutulanların temiz ve düzgün şartlarda doğal ihtiyaçlarını karşılayabildiği yerler olmalıdır.⁷³ 2021 yılında nezarethanelere gerçekleştirilen UÖM ziyaretlerinde bu koşullara uygun olmayan eksikliklerin giderilmesi için tavsiyelerde bulunulmuştur.⁷⁴ Havalandırma ve doğal ışık konusunda yetersiz olduğu tespit edilen nezarethanelere yeterli havalandırma sağlanması ve gelecekte yapılacak yapılarda nezarethanelerin doğal ışık alacak şekilde tasarlanması önerilmiştir.⁷⁵

2021 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki nezarethanelere gerçekleştirilen UÖM ziyaretlerine ilişkin raporlarda yer verilen tavsiyeler iki önemli başlıkta değerlendirilebilir. İlki, özgürlüğünden yoksun bırakılanlarla temas halindeki personelin insan hakları, işkence ve kötü muamele yasağı konusundaki hizmet içi eğitimleri hususudur. Bu çerçevede, ziyaret raporlarında hizmet içi eğitim müfredatına; insan hakları, tutulanlara ve özellikle hassas gruplara yönelik muamele ile işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme konularının dâhil edilmesi tavsiye edilmiştir.⁷⁶ UÖM bu tavsiyelerde ayrıca, "BM'nin İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi Kılavuzu (İstanbul Protokolü)" üzerinde durmaktadır.⁷⁷ Zira İstanbul Protokolü, gözaltı süresince işkence ve kötü muamelenin ortaya çıkmaması için öngörülen hukuki güvencelerin uygulayıcılarını bilgilendiren bir belge olmanın yanı sıra, tıpkı sağlık veya hukuk profesyonelleri gibi, işkence suçunun soruşturulmasında görev alan kolluk kuvvetleri için de bir kılavuz niteliğindedir.

2021 yılı ziyaretlerinde ikinci sorun alanı erişilebilirlik ilkesinin uygulanması ile alakalı tespitlerdir. Nezarethanelerin bulunduğu alanlarda gözaltında tutulanların kullanımına tahsis edilen

⁷² Gölbaşı İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2021/11), para. 57; Ağrı İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/13), para. 101; Mardin İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/20), para. 56; Artvin İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/31), para. 70; Bolu İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Takip Ziyareti Raporu (2022/43), para. 96.

⁷³ AiÖK, 2. Genel Rapor, [CPT/Inf (92) 3], para. 42; AiÖK, 12. Genel Rapor, [CPT/Inf (2002) 15], para. 47.

⁷⁴ Gölbaşı İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2021/11), para. 52 ve 60; Kars İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/06), para. 54; Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü Ziyareti Raporu (2022/08), para. 80; Ağrı İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/13), para. 102-3; Edirne İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/29), para. 51 ve 57-59.

⁷⁵ Antalya İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2021/13), para. 42; Kars İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/06), para. 56; Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü Ziyareti Raporu (2022/08), para. 84; Ağrı İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/13), para. 100; Artvin İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/31), para. 69.

⁷⁶ Bkz. Bolu İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Takip Ziyareti Raporu (2022/43), para. 98.

⁷⁷ Kars İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/06), para.52; Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü Ziyareti Raporu (2022/08), para. 79; Ağrı İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/13), para. 104; Mardin İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/20), para. 54; Edirne İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/29), para. 61; Artvin İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/31), para. 67.

tuvalet, lavabo ve banyo bölümlerinin erişilebilirlik ilkesine uygun bir şekilde tasarlanmamış olduğunun tespit edildiği durumlarda, UÖM raporları ile, ortopedik engeli bulunanlar göz önüne alınarak tutunma barı veya klozet gibi kolaylaştırıcı fiziki donanımın sağlanması, Engelli Haklarına Dair BM Sözleşmesinin ilgili hükümleri uyarınca tüm nezarethanelerde engelli dostu uygulamalar başlatılarak nezarethanelerin engellilere uygun hale getirilmesi tavsiyesinde bulunulmuştur.⁷⁸

Şekil 9: Gözaltına Alınan Kişi Sayısının Yaşa Göre Dağılımı (Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı)

Havaalanlarındaki nezarethanelere ve buralarda tutulan kişilere ilişkin bilgiler ise aşağıdaki gibidir:

⁷⁸ Kars İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/06), para.53; Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü Ziyareti Raporu (2022/08), para. 82; Ağrı İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/13), para. 105; Edirne İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/29), para. 60; Mardin İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Ziyareti Raporu (2022/20), para. 55; Bolu İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri Takip Ziyareti Raporu (2022/43), para. 99.

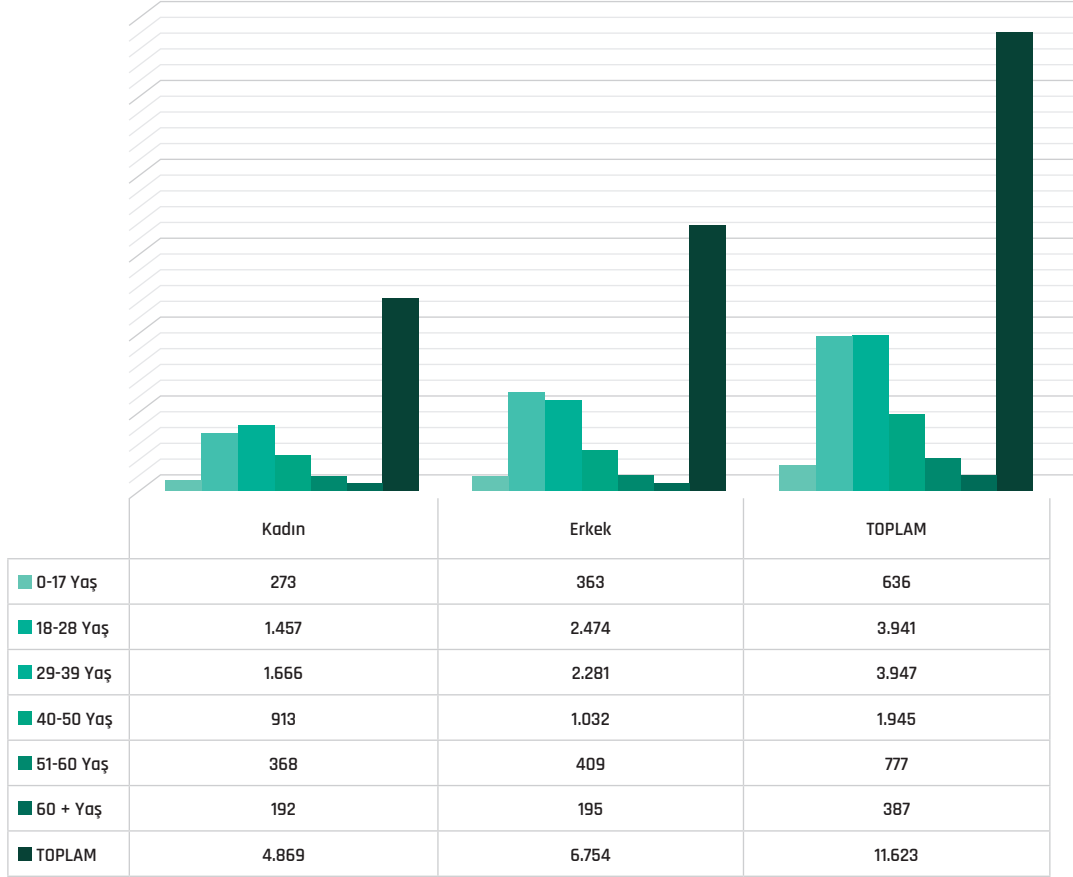
Şekil 10: Havaalanlarındaki Emniyet Genel Müdürlüğü Nezarethanelerine ilişkin Veriler

HAVAALANI	NEZARETHANE SAYISI	NEZARETHANE KAPASİTESİ	TUTULAN SAYISI (2021 TOPLAMI)	YAŞ		CİNSİYET	
				18-65 YAŞ	65 YAŞ ÜSTÜ	ERKEK	KADIN
Ankara Esenboğa	2	4	280	247	33	267	13
Antalya	3	12	555	538	17	465	90
Bursa Yenişehir	2	8	1	1	0	1	0
Erzurum	1	*					
İğdır Şehit Bülent Aydın	1	2	0	0	0	0	0
Isparta Süleyman Demirel	1	2	0	0	0	0	0
İstanbul	8	24	899	890	9	710	89
İstanbul Sabiha Gökçen	6	12	2221	2117	104	2007	214
İzmir Adnan Menderes	2	5	490	461	29	396	94
Muğla Dalaman	2	10	67	65	2	53	14
Muğla Milas-Bodrum	1	2	73	73	0	64	9
Zonguldak Çaycuma	1	*					
TOPLAM	30	81	4586	4392	194	3963	523

* Standartlara uygun olmadığından kullanılmayanlar.

Nezarethanesi bulunmayan Havalimanı Şube Müdürlüklerinde meydana gelen adli olaylarda ve yakalaması yapılan kişilere ilişkin yasal işlemlerin, şubenin bulunduğu bölgenin durumuna göre il/ilçe emniyet müdürlükleri polis merkezi amirlikleri veya il/ilçe jandarma karakol komutanlıklarınca yapılmakta olduğu bilgisi edinilmiştir.

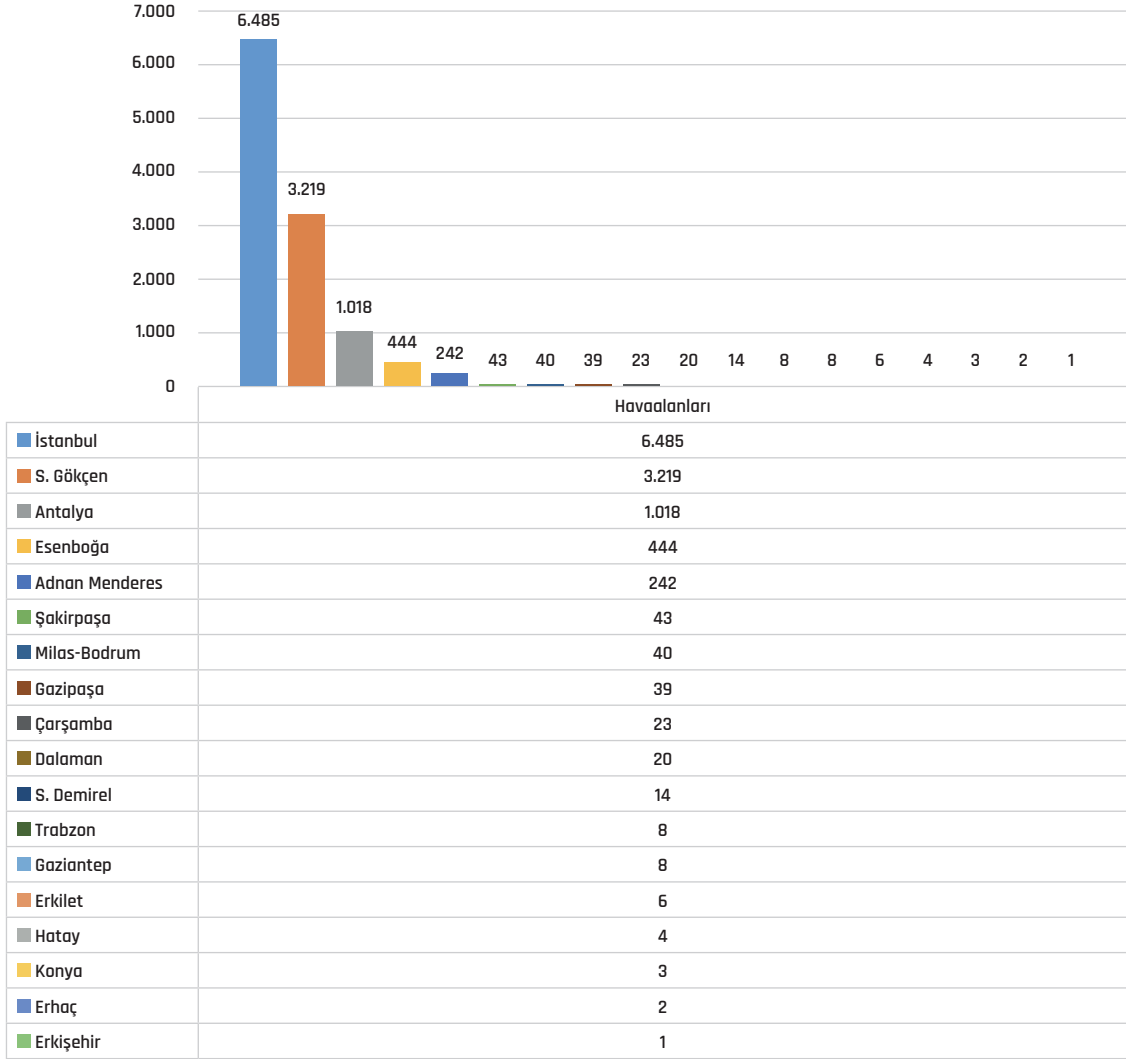
Şekil 11: Havaalanlarının Transit Geçiş Alanlarında Tutulanların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Havaalanlarının transit geçiş alanları da Emniyet Genel Müdürlüğü sorumluluğu altında olup UÖM tarafından 2021 yılında 1 havaalanı transit geçiş noktası ziyaret edilmiştir.⁷⁹

⁷⁹ Bkz. İzmir Adnan Menderes Havalimanı Transit Alan Ziyareti Raporu (2022/01).

Şekil 12: Transit Geçiş Alanlarında Tutulanların Havaalanlarına Göre Dağılımı

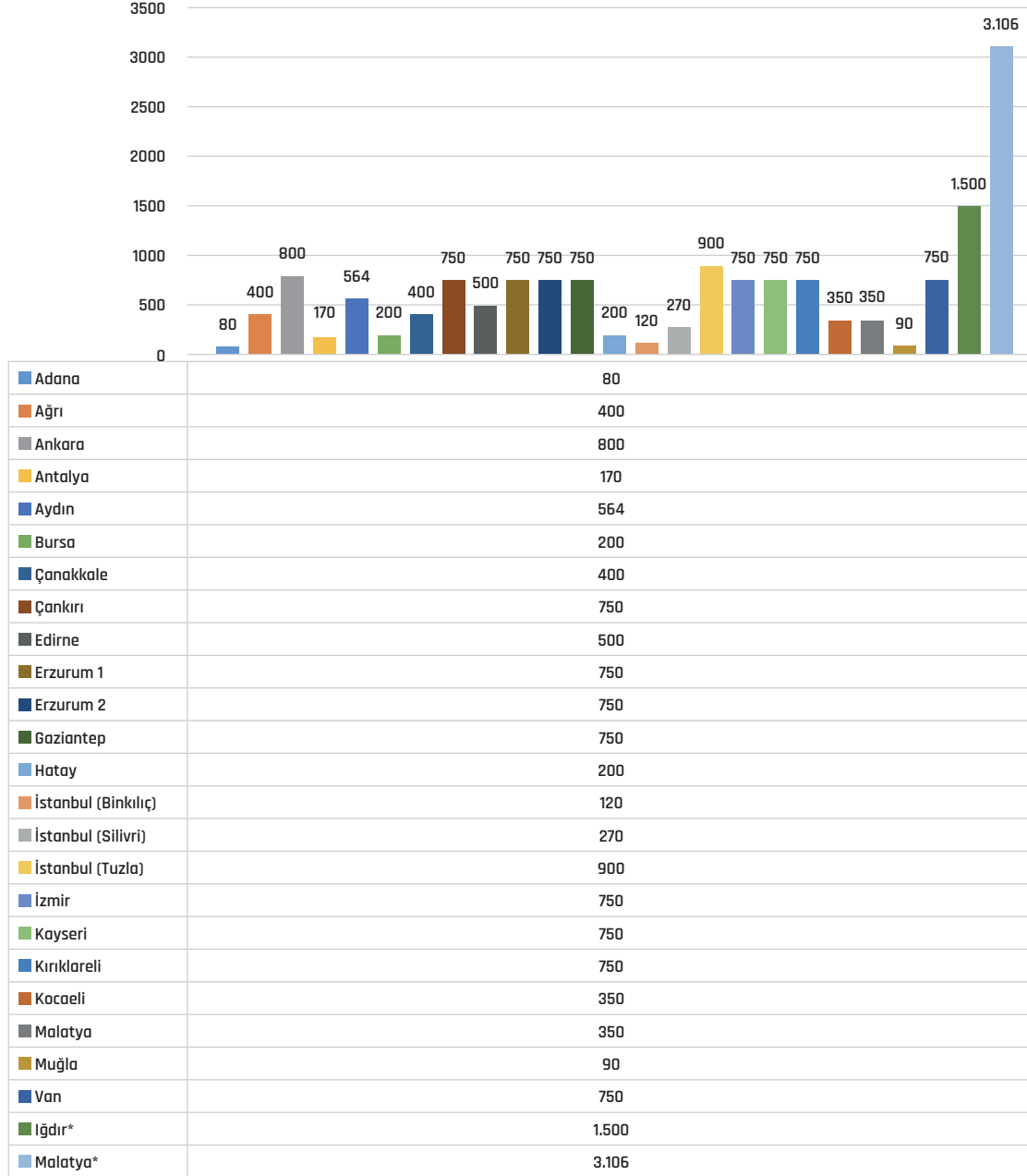
3.1.3. Geri Gönderme Merkezleri

Sınır dışı edilmek üzere veya istisnai durumlarda uluslararası koruma başvurusu değerlendirilirken idari gözetim altına alınan yabancıların geçici olarak tutuldukları geri gönderme merkezlerinin⁸⁰ sayısı 2021 yılı sonu itibarıyla 2'si geçici olmak üzere toplam 25 olup bu merkezlerde kalan yabancı sayısı ise 140.692'si erkek ve 15.181'i kadın olmak üzere toplam 155.873'tür.⁸¹

⁸⁰ 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Madde 57, 58, 68.

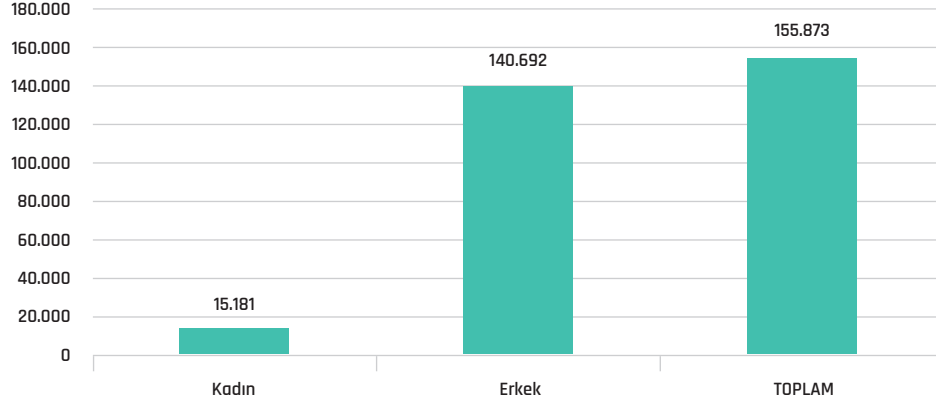
⁸¹ 2021 yılında geri gönderme merkezlerinde kalan düzensiz göçmenlerin uyruk dağılımı: Afganistan 73.304, Pakistan 22.437, Suriye 20.280, Irak 5.054, Somali 4.249, Özbekistan 3.941, İran 2.984, Türkmenistan 2.477, Bangladeş 2.426, Fas 2.149.

Şekil 13: Merkezlerin Bulunduğu İller ve Kapasiteleri

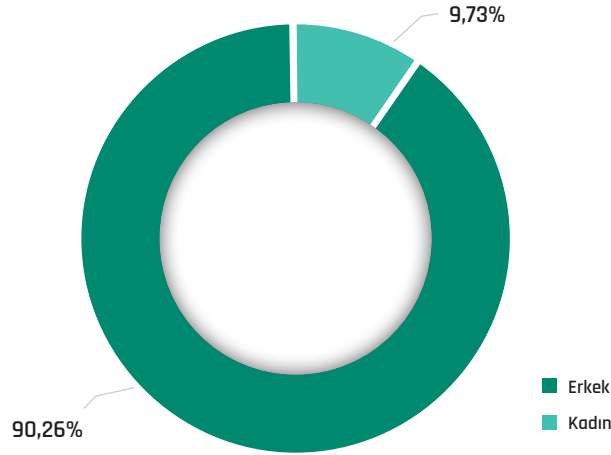

* Geçici Geri Gönderme Merkezi

Şekil 14: 2021 Yılında Geri Gönderme Merkezlerinde Kalanların Sayısı

Şekil 15: 2021 Yılında Geri Gönderme Merkezlerinde Kalanların Cinsiyete Göre Dağılımı

2021 yılında UÖM tarafından 5 geri gönderme merkezi ziyaret edilmiştir. UÖM tarafından geri gönderme merkezleri ziyaret edilirken, yabancıların özgürlüklerinden yoksun bırakılma anından itibaren sahip oldukları hukuki güvencelerin yanı sıra tutulma koşulları incelenmektedir.

İdari gözetim altına alınan yabancıların mümkün olan en kısa sürede ve anladıkları dilde, hakları ve kendilerine uygulanacak usul ve esaslar hakkında bilgilendirilmeleri UÖM kapsamında önem arz etmektedir.⁸² TIHEK'in UÖM kapsamında 2021 yılı ziyaretlerinde, yabancıların merkezlere giriş yaptıkları andan itibaren ilgili merkezde tutulma sebepleri ve süreleri, hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirilmeleri hususu titizlikle izlenmiş, UÖM ziyaret raporlarında yabancıların yazılı ve sözlü biçimde anlayabilecekleri dilde sistematik olarak bilgilendirilmeleri, bu maksatla farklı dillerde yazılı ve görsel materyaller hazırlanması konusunda tespit edilen eksiklerin giderilmesi gerektiği tavsiye edilmiştir.⁸³ AİÖK, idari gözetim altındaki yabancıların, özgürlüklerinin

⁸² AİÖK, Yabancılar Mevzuatına Göre Gözetim Altında Tutulan Yabancı Ülke Vatandaşları, CPT/Inf(97)10-part, para. 30.

⁸³ Ağrı Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2021/17), para. 109; Kocaeli Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/02), para. 75; Antalya Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/23), para. 93.

kısıtlanmasının ilk anlarından itibaren, hekime erişim hakkı ve tercih ettiği bir yakınını durumuna dair bilgilendirme hakkı ile birlikte avukata erişim hakkının üç temel haktan biri olduğunu vurgulamaktadır.⁸⁴ Avukata erişim hakkı; avukatla özel konuşma yapabilme, ikamet, idari gözetim, sınır dışı edilme ile ilgili konularda yasal danışmanlığa erişme hakkını ve kendi kendilerine bir avukat atayacak ve ücretini ödeyecek durumda olmayan yabancıların adli yardıma erişimden faydalanabilmelerini içermelidir.⁸⁵ Özgürlüğünden yoksun bırakılan yabancıların avukata erişim haklarına dair yeterince bilgi sahibi olup olmadıkları izlenmiş, UÖM kapsamında, yabancıların adli yardım konusu dâhil olmak üzere, avukata erişim haklarından etkin bir biçimde faydalanabilmelerini sağlayacak yeterlilikte bilgi sahibi olmadıklarının tespit edildiği durumlarda sorunun çözümü için ilgili geri gönderme merkezine, Göç İdaresi Başkanlığına ve merkezlerin bulunduğu illerdeki baro başkanlıklarına tavsiyelerde bulunulmuştur.⁸⁶

Özgürlüğünden yoksun bırakılan yabancıların tutulma koşulları önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. 2021 yılında ziyaret edilen merkezlerinin tümünün fiziksel koşullar bakımından iyi durumda olduğu görülmüştür. Yabancıların tutulma koşullarının insan haklarına ilişkin ilke ve standartlara uygun olması, fiziksel olanakların yanı sıra günlerini nasıl geçirdikleri ile de ilgilidir. Geri gönderme merkezlerinde tutulan yabancıların mümkün olduğunca açık bir rejime tabi tutulmaları gerekmektedir.⁸⁷ Bu çerçevede; geri gönderme merkezlerindeki yabancıların hareket serbestliklerinin mümkün olduğunca az sınırlandırılması, açık havaya serbest (günde bir saatten fazla) erişimlerinin olması, idari gözetim süresinin uzunluğu ile orantılı bir biçimde kapsamlı etkinlik olanaklarına sahip olmaları ve dış dünya ile iletişimlerinin mümkün olduğunca devam ettirilmesi önem arz etmektedir.⁸⁸ Bu şekil uygulamalar yabancılar için merkezlerdeki yaşamı iyileştirerek şiddet ve gerilim riskini azaltacak, dolayısıyla bu merkezlerin yönetimini de kolaylaştıracaktır.

Geri gönderme merkezleri, genel olarak sınır dışı edilmek üzere idari gözetim altında tutulan yabancıların barındırıldığı yerler oldukları için bu merkezlerde sürekli bir hareketlilik yaşanmaktadır. Bazı merkezlerde kapasite ve mevcudun 750 veya daha fazla kişiye ulaştığı dikkate alındığında, bu hareketliliğin merkezlerin yönetimine ve buralardaki günlük yaşama dair düzenlemelere olumsuz etkide bulunmasının kaçınılmaz olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Bu merkezlerde zaman zaman açık havaya erişim ve hareket serbestisi ile etkinlik olanaklarının arzu edilen düzeyde olmadığı durumlarla karşılaşabilmektedir. 2021 yılındaki ziyaretlere ilişkin UÖM raporlarında, yabancıların; açık havaya günlük erişim sürelerinin arttırılması, açık ve kapalı spor alanlarından etkin bir biçimde faydalandırılmaları, merkezlerin bulunduğu illerdeki Halk Eğitim Müdürlüklerinin desteğiyle düzenlenecek eğitsel etkinliklere katılmaları ve merkezlerde var olan etkinlik alanlarını aktif olarak kullanmalarının sağlanması gibi tavsiyelere yer verilmiştir.⁸⁹

⁸⁴ AiÖK, Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılmış Yasa Dışı Göçmenler İçin Koruma Önlemleri, CPT/Inf(2009)27-part, para. 81.

⁸⁵ AiÖK, Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılmış Yasa Dışı Göçmenler İçin Koruma Önlemleri, para. 82.

⁸⁶ Ağrı Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2021/17), para. 121-25 ve 130-33; Kocaeli Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/02), para. 76; Kayseri Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/07), para. 90; Antalya Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/23), para. 99, 104, ve 107-9.

⁸⁷ AiÖK, Gözetim Altında Tutulan Yasa Dışı Göçmenler, CPT/Inf(2017)3.

⁸⁸ AiÖK, Gözetim Altında Tutulan Yasa Dışı Göçmenler.

⁸⁹ Ağrı Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2021/17), para. 115-19; Kocaeli Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/02), para. 82; Çanakkale Ayvacık Geri Gönderme Merkezi Ziyaret Raporu (2022/04), para. 103-5; Antalya Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/23), para. 97.

İyi Uygulama Örneği

“Merkezde engelli rampaları, barınanların kullanımına açık asansörler ve engelli barınanlar tarafından kullanılacak engelli sandalyesi mevcuttur. Ayrıca Merkezde, engelliler için tutunma malzemeleri ve buna uygun tuvaletlerin bulunduğu 10 adet oda bulunmaktadır.”
Ağrı Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2021/17), para. 41

İyi Uygulama Örneği

“Merkezde Avrupa Birliği'nin Geri Gönderme Merkezleri özelinde gerçekleştirdiği bir proje kapsamında geçici görevli olarak bulunan 1 gıda mühendisi gözetiminde yemeklerin duyu analizlerinin (tat, koku, tekstür vb. özellikler) yapıldığı, numunelerin 72 saat +4 derecede muhafaza edildiği, menüler hazırlanırken sağlık problemi olan yabancılar için özel durumları göz önünde bulundurularak menü getirildiği, herhangi bir sağlık problemi olmayan genel çoğunluk için ise menülerin hazırlanmasında günlük alınması gereken kalori miktarlarının dikkate alındığı gözlenmiştir.” Kocaeli Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/2), para. 54.

Geri gönderme merkezlerine ilişkin raporlarda, özellikle aileleriyle birlikte geri gönderme merkezlerinde kalan çocukların⁹⁰ sosyalleşmeleri, fiziksel ve zihinsel gelişimleri için temiz havanın, sosyal, fiziksel ve eğitimsel etkinliklerin önemine dikkat çekilmiş,⁹¹ bu bağlamda, merkezlerdeki kütüphanelerde kitapların çocuk ve yetişkinlere hitap edecek şekilde farklı dil ve türlerde sayı ve çeşitliliğinin artırılması ve bunların yabancıların kullanımına açık olmaları, dış dünya ile iletişimin önemli bir aracı olan telefon görüşmelerine yönelik iyileştirmeler yapılması önerilmiştir.⁹²

Geri gönderme merkezlerinde ele alınması gereken önemli hususlardan biri de yabancıların gerek bedensel gerek ruhsal sağlık hizmetlerini kapsayacak biçimde sağlığa erişim hakkından faydalandırılmalarıdır.⁹³ Geri gönderme merkezlerinde revir ve psiko-sosyal destek birimleri bulunmakla birlikte, bazı geri gönderme merkezlerinde uygulamada; geri gönderme merkezlerindeki sağlık hizmetinin il sağlık müdürlüğü tarafından geçici olarak görevlendirilen hekimler tarafından yürütülmesi sebebiyle sürekli değişen hekimlerin hasta takibinde yeterli verimi sağlayamaması, merkezlerdeki mevcut yabancı sayısı arttığında psiko-sosyal destek hizmetine duyulan ihtiyacın da artması sebebiyle psikolog ve sosyal hizmet uzmanı, keza diğer personelin iş yükünün artan mevcut ile birlikte artması sebebiyle il göç uzmanı, güvenlik personeli ile diğer çeşitli hizmetleri yürüten personel veya kadın personelin yetersiz kalması gibi aksaklıkların yaşanabildiği tespit edilmiş 2021 yılında gerçekleştirilen ziyaretlerde gözlemlenen bu tür eksiklerin giderilmesi gerektiği tavsiyesinde bulunulmuştur.⁹⁴

⁹⁰ Refakatsiz yabancı çocuklar geri gönderme merkezlerinde tutulmamakta, derhal Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine sevk edilerek koruma altına alınmaktadır. Ancak sevk işlemleri tamamlanıncaya kadar kısa sürelerle refakatsiz çocukların geri gönderme merkezlerinde kalması söz konusu olabilmektedir.

⁹¹ Kocaeli Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/02), para. 83-84 ve 97; Çanakkale Ayvacık Geri Gönderme Merkezi Ziyaret Raporu (2022/04), para. 92

⁹² Ağrı Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2021/17), para. 114; Çanakkale Ayvacık Geri Gönderme Merkezi Ziyaret Raporu (2022/04), para. 106; Antalya Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/23), para. 96.

⁹³ APT/UNHCR, Monitoring Immigration Detention: Practical Manual, 2014, p. 159.

⁹⁴ Ağrı Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2021/17), para. 126 ve 128-29; Kocaeli Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/02), para. 95; Çanakkale Ayvacık Geri Gönderme Merkezi Ziyaret Raporu (2022/04), para. 110; Kayseri Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/07), para. 88-89.

Geri gönderme merkezlerine gerçekleştirilen ziyaretlerde personel sayısı yanında niteliğinin de yeterli olup olmadığı, personelin hizmet içi eğitimlerle mesleki bilgilerini geliştirip geliştirmedikleri izlenmiş, bu çerçevede; il göç uzman ve uzman yardımcıları ile meslek elemanları başta olmak üzere bütün personele yönelik olarak hazırlanan eğitim müfredatına İstanbul Protokolü'nü içerir şekilde işkence ve kötü muamele yasağının yanı sıra iletişim becerilerinin geliştirilmesi, ilk yardım, stresle baş edebilme ve beden dilini uygun şekilde kullanabilme gibi konuları içeren eğitimler verilmesi tavsiye edilmiştir.⁹⁵ UÖM tarafından geri gönderme merkezleri ile Göç İdaresi Başkanlığına ve ilgili diğer makamlara tavsiyelerde bulunulabilmektedir. Bu meyanda, kolluk personeline, yakalama ve geri gönderme merkezine teslim etme süreçlerinde yabancılara yönelik yeterli bilgilendirme yapılması yönünde eğitim verilmesi için ilgili il emniyet müdürlüğüne tavsiyede bulunulmuştur.⁹⁶

3.1.4. Psikiyatri Merkezleri

Psikiyatri merkezleri, gönüllü olarak veya hukuka uygun biçimde olmak suretiyle istem dışı yatılı psikiyatrik tedavi görenlerin barındırıldığı kamusal veya özel sağlık kuruluşlarıdır. Bu merkezler, UÖM tarafından hastalara yönelik muamelenin ve hastaların tabi oldukları diğer koşulların standartlara uygunluğu bakımından izlenmektedir. Aynı şekilde, mahpusların psikiyatrik tedavi gördüğü yerler de, hem psikiyatri merkezlerinde tedavi görenlerin hem de mahpusların tabi olacakları muamele ve koşullar bakımından izlenmek üzere UÖM görevi çerçevesinde ziyaret edilmektedir.

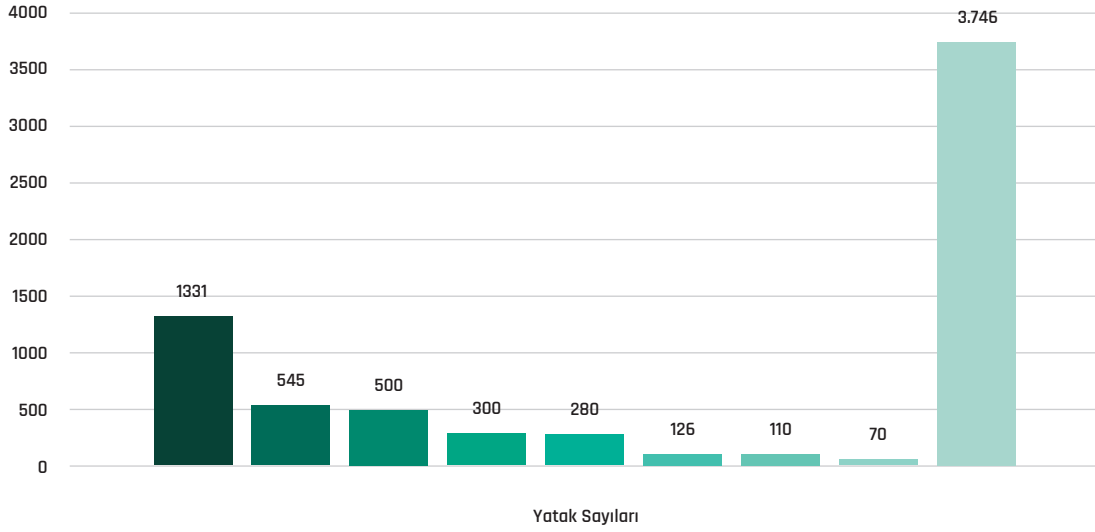
2021 yılı sonu itibariyle Türkiye'de 8 ilde toplam 9 adet kamuya ait ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesi bulunmakta olup bu hastanelerin kapasitesi 3.746, mevcudu ise 372'dir. Ayrıca, 76 ilde kamuya ait ve özel 283 yatılı hizmet veren psikiyatri kliniği bulunmaktadır. Söz konusu kliniklerin toplam 7.877 hasta kapasitesi bulunmakta olup mevcut hasta sayısı 10.932'dir.

⁹⁵ Ağrı Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2021/17), para. 127; Kocaeli Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/02), para. 79, 93-94; Çanakkale Ayvacık Geri Gönderme Merkezi Ziyaret Raporu (2022/04), para. 111; Antalya Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/23), para. 101.

⁹⁶ Antalya Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/23), para. 106. Ayrıca bkz. Kocaeli Geri Gönderme Merkezi Ziyareti Raporu (2022/02), para. 96.

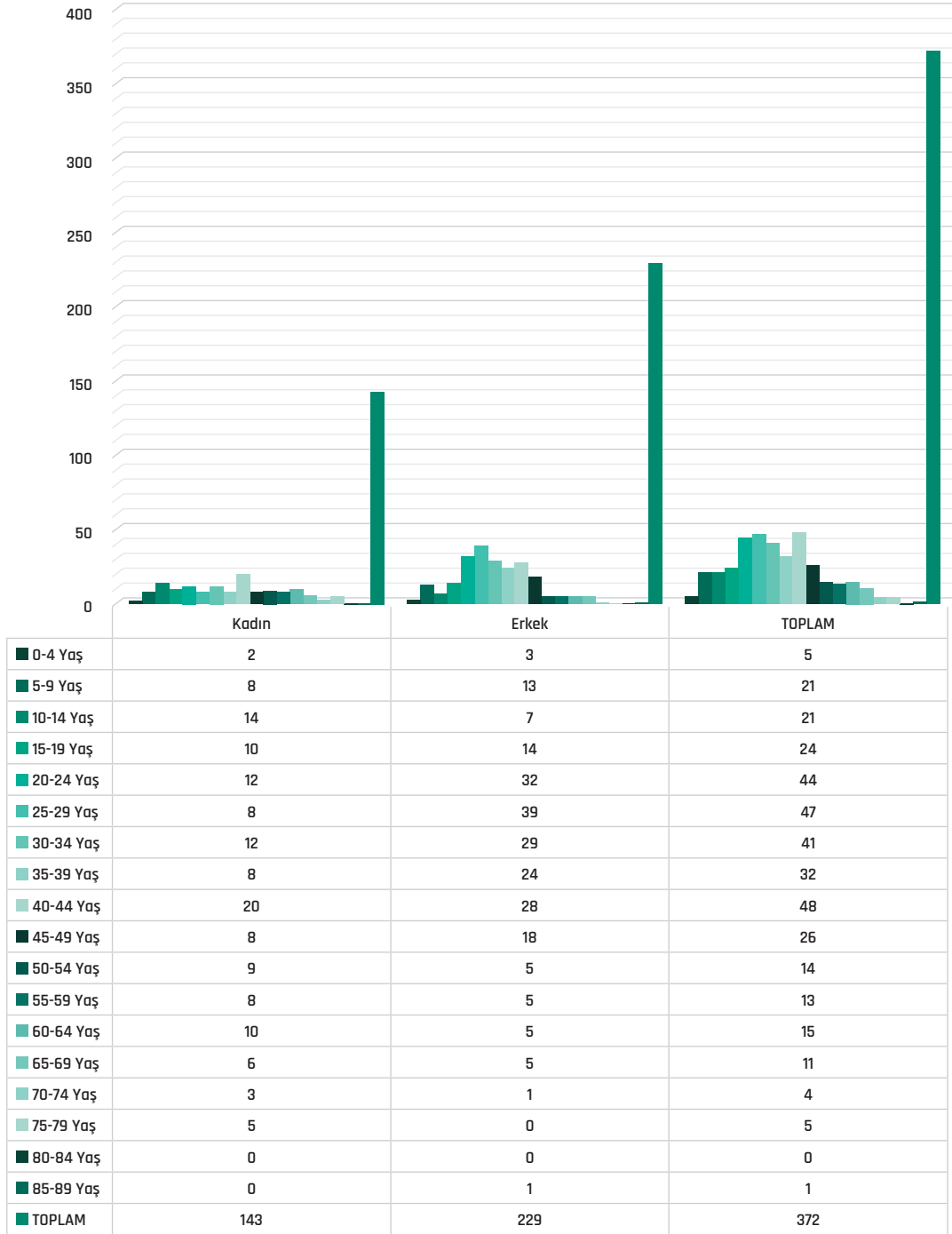
Psikiyatri merkezlerine ilişkin sayısal veriler aşağıdaki grafiklerde gösterilmektedir:

Şekil 16: Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastaneleri

- Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi - İstanbul
- Manisa Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi - Manisa
- Adana Dr. Ekrem Tok Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi - Adana
- Samsun Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi - Samsun
- Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi - İstanbul
- Tokat Dr. Cevdet Aykan Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi - Tokat
- Bolu İzzet Boysal Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi - Bolu
- Trabzon Ataköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi - Trabzon
- TOPLAM

Şekil 17: Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanelerinde Bulunan Hastaların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Yaş Kategorisi (Dünya Sağlık Örgütü) : 0-4; 5-9; 10-14; 15-19; 20-24; 25-29; 30-34; 35-39; 40-44; 45-49; 50-54; 55-59; 60-64; 65-69; 70-74; 75-79; 80-84; 85-89; 90-94; 95-99; 100+

Şekil 18: Ruh ve Sinir Hastalıkları Kliniklerinde Bulunan Hastaların Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Yaş Kategorisi (Dünya Sağlık Örgütü) : 0-4; 5-9; 10-14; 15-19; 20-24; 25-29; 30-34; 35-39; 40-44; 45-49; 50-54; 55-59; 60-64; 65-69; 70-74; 75-79; 80-84; 85-89; 90-94; 95-99; 100+

2021 yılında UÖM tarafından 2 ruh ve sinir hastalıkları hastanesi ziyaret edilmiştir. Gerçekleştirilen ziyaretlerde bu tesisler; buralarda tedavi gören kişilere sunulan sağlık hizmetlerinin niteliği ve yürütülme biçiminden, tesisin fiziksel koşullarına, personelin sayısal ve niteliksel yeterliliği ile yönetim ve denetimine, yönetim ve personelin hastalara karşı tutumuna kadar çeşitli yönlerden izlenmektedir.⁹⁷ İşkence ve kötü muamele yasağına riayet edilip edilmediği diğer tüm alıkonulma yerlerinde olduğu gibi psikiyatri merkezlerinde de UÖM tarafından öncelikli olarak ele alınan konudur. Psikiyatri merkezlerinde bir hastanın, kendisi veya çevresi için tehlike arz etmesi durumunda zapt etme yöntemleri ya da tecrit ve tespit olarak da ifade edilen çeşitli yöntemler⁹⁸ ile kontrol altına alınması söz konusu olabilmektedir. Ancak hastaların rızası dışında uygulanan bu yöntemler istismar ve kötü muameleye açıktır.⁹⁹ Dolayısıyla, söz konusu yöntemlere ilişkin maddi ve usuli güvencelere uyulması, böyle bir yöntemin gerekli olup olmadığının önceden ortaya konulmuş kurallar çerçevesinde değerlendirilmesinin ardından son çare olduğuna karar verilmesi halinde uygulanması gerekmektedir.¹⁰⁰

2021 yılında TIHEK tarafından UÖM görevi kapsamında Adana Dr. Ekrem Tok Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesine düzenlenen habersiz ziyarette bir hasta tarafından hastaneye yatışının yapıldığı gün kötü muameleyle maruz kaldığı iddiasının dile getirilmesi üzerine ziyaret heyetine yapılan yerinde incelemede, fiziksel kısıtlama odasına (tespit odası) güvenlik görevlileri eşliğinde götürülen hastaya şiddet uygulandığı kamera kayıtlarından tespit edilmiş; tespit edilen kötü muamele hakkında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu kararı ile Adana Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmuştur.¹⁰¹

Diğer yandan, kötü muamele yasağı, herhangi bir kasıt olmadan da ihlal edilebileceğinden;¹⁰² psikiyatri hastanelerindeki koşulların, olumlu bir tedavi ortamı yaratmaya elverişli olması, psikofarmakolojik ilaçlarla tedavinin yanı sıra, uğraş yolu ile tedavi, grup tedavisi, bireysel psikoterapi, sanat, tiyatro, müzik, kitap okuma ve sporu da içeren rehabilitasyon ve terapi çalışmalarından oluşan geniş bir tedavi yelpazesi bulunması; hastaların uygun donatılmış rekreasyon salonlarına düzenli erişiminin sağlanması; ayrıca eğitim ve uygun çalışma imkanlarının da sunulması gerekmektedir.¹⁰³

2021 yılında UÖM tarafından ziyaret edilen 2 merkeze bu yönde tespit edilen eksikliklerin giderilmesi için; hastanede yatmakta iken verilen tedavi hizmetine ek olarak, hastaların bağımsız yaşama hazırlanabilmesini sağlayacak terapötik seçeneklerin geliştirilmesi ve hastaların günlük olarak rehabilite edici psiko-sosyal faaliyetlere dahil edilmesi ile ergoterapinin rehabilitasyon

⁹⁷ AİÖK, 8. Genel Rapor, [CPT/inf (98) 12], para. 25 vd.

⁹⁸ Tespit yöntemleri, fiziksel güç kullanımı ile kayış gibi mekanik sınırlayıcılar veya ilaç gibi kimyasal sınırlayıcılar kullanılması şeklinde olabilir. Tecrit ise hastanın istemi dışında tek başına kilitli bir odaya kapatılması gibi izolasyon yöntemlerini ifade etmektedir.

⁹⁹ AİÖK, Psikiyatri Kurumlarında Yetişkinlere İlişkin Zapt Etme Yöntemleri (Gözden geçirilmiş AİÖK standartları), CPT/Inf(2017)6, Giriş.

¹⁰⁰ SPT, Approach of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment on the rights of persons institutionalized and medically treated without informed consent (CAT/OP/27/2), para. 9.

¹⁰¹ <https://www.tihkek.gov.tr/adana-dr-ekrem-tok-ruh-sagligi-ve-hastalıkları-hastanesinde-gerçeklesen-kotu-muamele-hakkinda-basin-actiklamasi/>

¹⁰² İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 16'ncı maddesinde kötü muamele tanımlanırken kasıt unsuruna yer verilmemiştir. Keza AİÖK standartlarında da aynı yaklaşım geçerlidir.

¹⁰³ AİÖK, 8. Genel Rapor, [CPT/inf (98) 12], para. 32 vd.

programına dahil edilmesi, tedavi sürecini verimli geçirmek adına kütüphane ve spor etkinliklerinin bir programa bağlı kalınarak gerçekleştirilmesi tavsiye edilmiştir.¹⁰⁴

3.2. Kişilerin Koruma Altına Alındığı Yerler

UÖM'lerin sadece özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin tutulduğu yerleri değil, özel ihtiyaç sahibi ve hassas durumda bulunan kişilerin koruma altına alındığı yerleri de ziyaret edebileceği kabul edilmektedir. Nitekim 6701 sayılı Kanun ile kişilerin koruma altına alındıkları yerlere düzenli ziyaretler gerçekleştirmek ve bu ziyaretlere ilişkin raporlar hazırlamak da UÖM olarak TİHEK'in görevleri arasında sayılmıştır. 2021 yılı içerisinde huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezi, çocuk evi ve çocuk evi sitesi, engelli bakım ve rehabilitasyon merkezi ziyaretleri düzenlenmiş, ayrıca bu yerlere ilişkin kapasite, mevcut, adres ve iletişim bilgileri edinilmiştir.

Şekil 19: Kişilerin Koruma Altına Alındığı Yerlere İlişkin Sayısal Veriler

	Merkezlerin Bağlı, İlgili veya İlişkili Olduğu Kurumlar	Hizmet Veren Kurum Sayısı	Kapasitesi
Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı*	449	37.397
Çocuk Evi ve Çocuk Evi Siteleri / Çocuk Destek Merkezleri	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	1.371	16.131
Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı*	398	37.820
Geçici Barınma Merkezleri	İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü	7	86.974

* Özel merkezler toplam sayıya dâhildir.

2021 yılında kişilerin koruma altına alındığı yerlere gerçekleştirilen ziyaretlerde, tıpkı kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlerde olduğu gibi; ziyaret edilen yerlerin yöneticileri ve personeli ile bu yerlerin gözetim ve denetiminden sorumlu makamlar, genel olarak, OPCAT ile öngörülen yapıcı diyalog temelinde iletişim kurma gereğine uygun biçimde, ziyaret heyetleri ve TİHEK ile iş birliği içinde hareket etmiştir. Yine bu yerlerdeki bina ve eklentilerin tümüne erişimi ve rastgele seçilen kişilerle personel olmadan görüşme yapılmasını sağlamış, ortak alanlarda incelemelerde bulunulmasında, bilgi ve belgelerin paylaşılmasında olumlu bir tutum içerisinde olmuştur. UÖM olarak TİHEK'in, düzenli ziyaret sistemine ve muhatap makamlarla diyalog ve iş birliğine dayalı bir görev yürüttüğü ve alıkonulma yerlerinde gerçekleştirdiği düzenli ziyaretlerin "teftiş" niteliğinde olmadığı tekrar ifade edilmelidir. Bu kapsamda, ilgili makamların yaklaşımı takdirle karşılanmakta ve söz konusu yapıcı iletişimin gelişerek devam etmesi arzulanmaktadır.

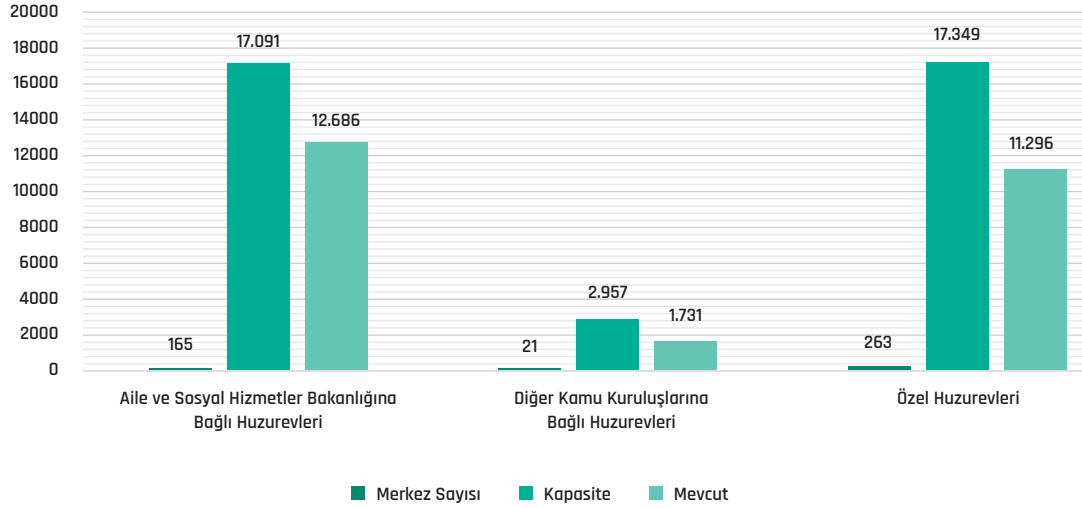
¹⁰⁴ Adana Dr. Ekrem Tok Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi Ziyareti Raporu (2022/35), para. 173; Bolu İzzet Baysal Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi Ziyareti Raporu (2022/51), para. 120.

3.2.1. Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

Yaşlı kişiler, insani ve güvenli bir ortamda koruma, rehabilitasyon, sosyal ve zihinsel uyarım sağlayan uygun düzeyde kurumsal bakım alabilmeli ve herhangi bir bakım veya tedavi merkezinde yaşarken, onurlarına, inançlarına, ihtiyaçlarına ve mahremiyetlerine tam saygı ile bakımları ve yaşamlarının kalitesi hakkında karar verme hakkı da dâhil olmak üzere insan haklarından ve temel özgürlüklerden yararlanabilmelidir.¹⁰⁵ Bu çerçevede, ülkemizde 60 yaş ve üzerindeki kişileri korumak, bakmak, sosyal, psikolojik ve fiziksel gereksinimlerini karşılamak, sürekli bakıma ve rehabilitasyona gereksinim duyanlara bu hizmetleri vermek üzere huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri¹⁰⁶ faaliyet yürütmekte olup bu merkezler, kişilerin koruma altına alındığı yerler olarak UÖM görevi kapsamında TİHEK tarafından ziyaret edilmektedir.

2021 yılı sonu itibarıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak 165 huzurevi, diğer kamu kuruluşlarına bağlı olarak 21 huzurevi ve 263 özel huzurevi/huzurevi yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezi hizmet vermektedir. Bu merkezlerin kapasite ve mevcutları aşağıdaki grafikte paylaşılmıştır:

Şekil 20: Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerine İlişkin Sayısal Veriler

2021 yılı içerisinde UÖM tarafından 1 huzurevi¹⁰⁷ ve 2 huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezi ziyaret edilmiştir.

Söz konusu merkezlerdeki koşulların; yeterli ısıtma, doğal ışık ve yapay aydınlatma, hijyen ve havalandırma gibi konularda temel insani ihtiyaçları karşılaması, kişiselleştirilmiş ve mahremiyet gereksinimlerine uygun olması, rampa, asansör gibi erişilebilirlik standartlarını dikkate alması gerekmekte; bu merkezlerde kalanlara bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin yanı sıra dış dünya ile iletişim, açık havada egzersiz ve sosyal etkinlik olanaklarının sunulması gerekmektedir.¹⁰⁸

¹⁰⁵ BM, *Yaşlılara İlişkin Prensipler*, Genel Kurul, 46/91, 16 Aralık 1991, m.14.

¹⁰⁶ Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği, m.2.

¹⁰⁷ Bakım ve rehabilitasyon hizmeti sunulmayan kurumlar sadece "huzurevi" olarak ifade edilmektedir.

¹⁰⁸ AİÖK, "Factsheet on Social Care Establishments", CPT/Inf(2020)41.

2021 yılında gerçekleştirilen UÖM ziyaretlerinde genel olarak uygun yaşam alanlarının sağlandığı görülmüştür. Bununla birlikte, fizik tedavi, açık havada egzersiz ve sosyal etkinlik ve diğer etkinlik olanaklarının artırılması ile erişilebilirlik konusundaki kısmi eksikliklerin giderilmesi yönünde tavsiyede bulunulmasına ihtiyaç duyulan kimi durumlarla da karşılaşmıştır.¹⁰⁹ Yine, merkezlerde kalan yaşlıların istek ve şikâyetlerini iletebilmesi için dilek ve şikâyet kutularının görünür bir alanda bulunması ve sakinlerin rahat erişebileceği bir yere konulması veya merkezlerde tüm odalarda bulunan dolap, kitaplık vb. eşyaların ortam güvenliğinin sağlanması adına duvara sabitlenmesi gibi tavsiyeler verilmiştir.¹¹⁰

Ziyaret edilen 3 merkezde tespit edilen ortak bir sorun, Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliğinin “Yaşlı odaları” başlıklı 38’inci maddesinin ikinci fıkrasında yer verilen “Odalarda yaşlının yatarken uzanabileceği yükseklikte alarm düzeneği kurulur.” düzenlemesi gereğince bakım altında bulunan yaşlıların odalarında yeterli sayıda veya hiç acil durum butonu bulunmaması veya bulunduğu hallerde çalışır durumda olmamasıdır. Özellikle bakım ve rehabilitasyon bölümünde kalan yaşlılar için acil durum butonlarının sayılarının, her sakine bir tane olacak şekilde artırılması ve mevcut acil durum butonlarının çalışır olma durumlarının gözden geçirilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.¹¹¹

3.2.2. Çocuk Evleri, Çocuk Evi Siteleri ve Çocuk Destek Merkezleri

Çocuk evleri, korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı, mesken niteliğindeki yatılı ev tipi sosyal hizmet birimlerini; çocuk evi siteleri ise, yine korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluşu ifade etmektedir.¹¹²

Çocuk destek merkezleri; suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.¹¹³

Çocuğun kabul tarihini takip eden ilk beş iş günü içerisinde gerekli sosyal inceleme yaptırılarak uygun hizmet modelinin belirlendiği çocuk koruma ilk müdahale biriminde¹¹⁴ kalan çocuklar ile

¹⁰⁹ Bayburt Memnune Evsen Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti (2022/28), para. 87 vd.; Elmadağ Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyaret Raporu (2022/33), para. 76 vd.

¹¹⁰ Antalya Fethi Bayçın Huzurevi Ziyareti Raporu (2022/27), para. 65 vd.; Bayburt Memnune Evsen Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti (2022/28), para. 80 ve 82.

¹¹¹ Antalya Fethi Bayçın Huzurevi Ziyareti Raporu (2022/27), para. 64; Bayburt Memnune Evsen Yaşlı Bakım Rehabilitasyon Merkezi Ziyareti (2022/28), para. 81; Elmadağ Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Ziyaret Raporu (2022/33), para. 79.

¹¹² Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, m. 3.

¹¹³ Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, m.3.

¹¹⁴ Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği, Madde 8.

çocuk evlerinde kalan diğer çocukların iletişiminin mümkün olduğunca asgari düzeyde tutulmasının, hatta mümkünse söz konusu birimin ayrı bir yerde hizmet vermesinin sağlanması gerekmektedir. Zira ilk müdahale birimlerinin amaç, görev ve işleyişi çocuk evlerinden farklılık arz etmekte olup bu birimlerde kalan çocuklar için henüz hizmet modelinin belirlenmemiş olması, hâlihazırda hizmet modeli belirlenmiş çocuklar ile bir arada bulunmalarını olanaklı kılmadığından hizmet sunumunun kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Türkiye’de 2021 yılı sonu itibariyle toplam 1.193 çocuk evi, 112 çocuk evleri sitesi ve 66 çocuk destek merkezi bulunmaktadır. Buralarda kayıtlı bulunan çocuk sayısı sırasıyla 5.979, 7.155 ve 1.865’tir. İlgili diğer veriler aşağıda yer almaktadır:

Şekil 21: Çocuk Evleri, Çocuk Evi Siteleri ve Çocuk Destek Merkezlerine İlişkin Sayısal Veriler

Kuruluş	Sayı	Kapasite	Kayıtlı	Fiilen Kalan
Çocuk Evleri	1.193	6.847	5.979	5.649
Çocuk Evleri Sitesi	112	7.137	7.155	6.160
Çocuk Destek Merkezi	66	2.147	1.865	1.493
TOPLAM	1.371	16.131	14.999	13.302

2021 yılında UÖM tarafından 2 çocuk evleri sitesi ziyaret edilmiş, çocukların yaşam koşulları; bu yerlerin yönetimi, fiziksel olanakları, sağlık ve eğitim hizmetleri, psiko-sosyal hizmetler, etkinlik olanakları ve dış dünya ile iletişim gibi çeşitli yönlerden incelenmiş, koruma ve bakım altında bulunan çocuklarla gerçekleştirilen birebir görüşmelerde genel olarak personel ve idareden memnuniyet duyulduğu gözlemlenmiştir.¹¹⁵

Fiziksel koşullarının genel olarak iyi durumda olduğu, bina tasarımı ve düzeninin hizmetin gereklerine uygun olduğu, temiz ve düzenli olduğu görülmüştür.¹¹⁶ Kapasite üstü çocuk barındırıldığı ve 0-6 yaş grubu çocukların kaldığı bölümlerde çocuklar için tehlike oluşturabilecek sivri uçlu mobilyaların ve çocukların kolayca ulaşabileceği kapaksız prizlerin bulunduğu tespit edilen iki ayrı kuruluşa bahse konu sorunların çözülmesi için tavsiyede bulunulmuştur.¹¹⁷ Ayrıca iki kuruluştaki da çocukların açık havada oyun oynayabilmeleri veya vakit geçirebilmeleri için tasarlanmış bir alanın bulunmadığı görülmüş, bu sorunun giderilmesi için tavsiyede bulunulmuştur.¹¹⁸

Eğitim ve sağlık hizmetleri ile psiko-sosyal hizmetlerin yürütülmesinde genel anlamda bir aksaklık bulunmadığı, çocukların dış dünya ile iletişimlerinin ise ihtiyaçlara uygun bir biçimde sürdürüldüğü görülmüş; ancak kapasite üstü çocuk barındırılan kuruluştaki Sosyal Servis Biriminde görevlendirilecek meslek elemanlarının sayısının yeterli düzeyde tutulması için gerekli idari girişimlerde bulunulması gerektiği tavsiye edilmiştir.¹¹⁹

¹¹⁵ Bkz. Bitlis Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu (2022/36), para. 24.

¹¹⁶ Bkz. İzmir Karşıyaka Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu (2022/18), para. 31 vd.

¹¹⁷ Bitlis Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu (2022/36), para. 62.

¹¹⁸ İzmir Karşıyaka Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu (2022/18), para. 60; Bitlis Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu (2022/36), para. 19 ve 64.

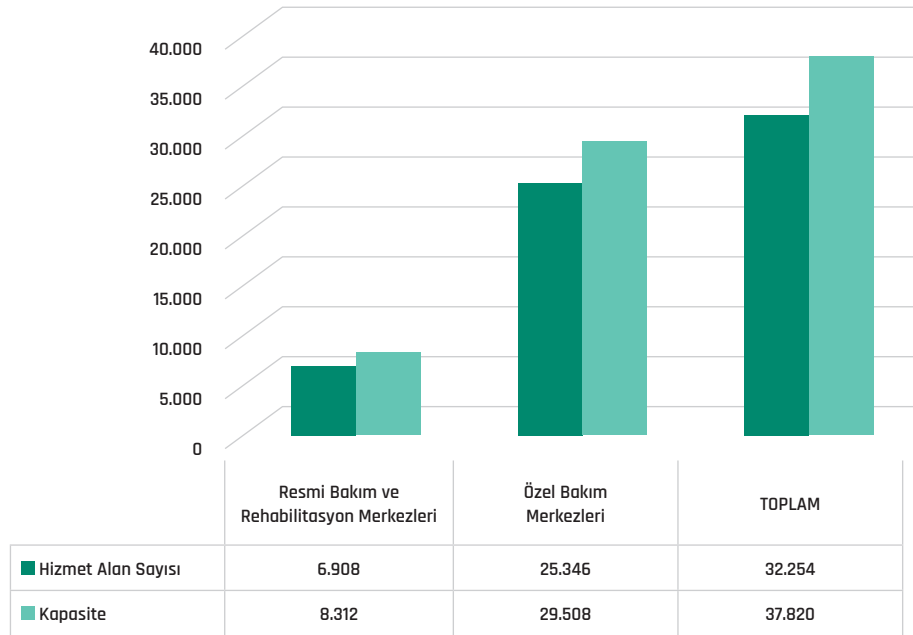
¹¹⁹ İzmir Karşıyaka Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu (2022/18), para. 79.

3.2.3. Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

Engelli bakım ve rehabilitasyon merkezleri; fiziksel, zihinsel veya ruhsal bir engeli nedeniyle bakıma muhtaç olan ve bakıma muhtaçlığı sosyal inceleme raporu ile tespit edilen bireylerin bakımları için yerleştirildikleri yatılı ve/veya gündüzlü hizmet veren, resmî kurum/kuruluşlar¹²⁰ veya gerçek kişi ve özel hukuk tüzel kişileri tarafından açılan ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından denetlenen sosyal hizmet kuruluşu statüsündeki bakım kuruluşlarıdır.¹²¹ Ayrıca, bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde bakılmakta iken haklarında hafif ve orta derecede engelleri bulunduğu dair rapor düzenlenenler için engelli bakım ve rehabilitasyon merkezleri dışında, engelli bireylerin toplumsal yaşamda daha aktif olması amacıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından geliştirilen evde bakım ve rehabilitasyon odaklı hizmet modeli çerçevesinde faaliyet yürüten “umut evleri” de bulunmaktadır.¹²²

2021 yılı sonu itibariyle 104 resmi sürekli bakım kuruluşunda 8.312 engelli birey hizmet almaktadır. Diğer yandan, 294 özel bakım merkezinde 25.346 engelli birey yatılı bakım hizmetinden yararlanmaktadır.

Şekil 22: Resmi ve Özel Engelli Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Kapasiteleri ve Merkezlerde Bakım Hizmeti Alan Engelli Sayısı

2021 yılında UÖM tarafından 6 engelli bakım rehabilitasyon merkezi ziyaret edilmiştir. Engelli bakım ve rehabilitasyon merkezlerindeki koşullar izlenirken; farklı engelleri bulunan bireylerin farklı bakım ve rehabilitasyon ihtiyaçlarına binaen kimi yönlerden psikiyatri merkezlerindeki kimi yön-

¹²⁰ Bakıma Muhtaç Özürlülere Yönelik Resmî Kurum ve Kuruluşlar Bakım Merkezleri Yönetmeliği, Madde 4.

¹²¹ Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği.

¹²² Bkz. Engelli Bireylere Yönelik Umut Evleri Yönergesi.

lerden ise yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerindeki ile benzer standartlar dikkate alınmaktadır. Örneğin, ruhsal engeli bulunanlar bakımından tecrit ve tespit gibi bahsedilen zapt etme yöntemlerinin uygulanması söz konusu olduğunda ilgili psikiyatri merkezlerine ilişkin standartlar geçerli olmaktadır. Keza, tüm sosyal bakım kuruluşları için geçerli olan yeterli ısıtma, doğal ışık ve yapay aydınlatma, hijyen ve havalandırma gibi konulardaki temel insani ihtiyaçlar, kişiselleştirilmiş alan, mahremiyet gereksinimleri, erişilebilirlik standartları, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin işleyişi, dış dünya ile iletişim, açık havada egzersiz ve sosyal etkinlik olanakları gibi konulara ilişkin gereklilikler engelli bakım rehabilitasyon merkezlerinde de benzer çerçevede izlenmektedir.

2021 yılında ziyaret edilen merkezlerde yukarıda anılan başlıklara dair genel olarak bir sorun olmadığı görülmüş olmakla birlikte, birkaç alanda ortak eksiklikler olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan ilki, etkinlik ve açık havadan faydalanma olanaklarının azlığıdır. Dolayısıyla, ziyaret edilen merkezin özelliğine ve ihtiyaçlarına uygun olarak; COVID-19 pandemisi nedeniyle ara verilen eğitsel faaliyetlerin devam ettirilmesi, merkez sakinlerinin hobilerine yönelik faaliyetler düzenlenmesi, sportif faaliyetler ve diğer başka etkinlikler için merkez bahçesinin daha aktif olarak kullanılması ve merkez dışına geziler düzenlenmesi gibi tavsiyelerde bulunulmuştur.¹²³ Etkinlik olanakları ile bağlantılı bir diğer konu bazı merkezlerde anılan etkinliklerin gerçekleştirilebilmesi için ihtiyaç duyulan nitelikli ve/veya yeterli personelin bulunmamasıdır. Bu çerçevede, ilgili UÖM ziyaretlerine ilişkin raporlarda; engelli bireylerin bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek, toplum içerisinde daha uyumlu hareket edebilmelerini sağlamak üzere ergoterapist görevlendirilmesi ve rehabilitasyon çalışmalarının alanında uzman kişilerce eğitim şeklinde düzenlenmesi amacıyla eğitimci talebinde bulunulması gibi tavsiyelere yer verilmiştir.¹²⁴ Ayrıca, merkezlerde verilen hizmetin kalitesinin artırılmasını sağlamak üzere; fizik tedavi uzman doktoru, fizyoterapist, sağlık personeli, hemşire, psikiyatri hemşiresi, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, öğretmen, güvenlik görevlisi gibi çeşitli meslek gruplarından personelin istihdam edilmesi veya sayılarının artırılması da öneriler arasındadır.¹²⁵ Yine bu bağlamda, personelin eğitimi ve özlük hakları konusu da 2021 yılında gerçekleştirilen ziyaretler kapsamında gündeme gelmiştir. Örneğin, meslek personelinin özlük hakları açısından tatmin edici asgari bir standart getirilmesi yönünde bir tavsiyede bulunulmuştur.¹²⁶ Diğer yandan, ziyaret raporları ile personele, işkence ve kötü muamele yasağını da kapsayacak şekilde insan hakları eğitimi ile ilgili mesleğin gerekliliklerine uygun olarak özel mesleki eğitimler verilmesi yönünde tavsiyelerde bulunulmuştur¹²⁷

¹²³ Çanakkale Özel Bakım Merkezi Ziyareti Raporu (2021/18), para. 97; Kayseri Özel İhtisas Engelli Bakım Merkezi Takip Ziyareti Raporu (2021/19), para. 64 ve 69; Bolu Semiha Şakir Sarıgöl Engelsiz Yaşam Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Ziyaret Raporu (2022/45), para. 74 ve 84-85.

¹²⁴ Çanakkale Özel Bakım Merkezi Ziyareti Raporu (2021/18), para. 100; Kırşehir Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Ziyareti Raporu (2022/24), para. 84; Adana Ataköşkü Özel Bakım Merkezi Ziyareti Raporu (2022/42), para. 100-1; Bolu Semiha Şakir Sarıgöl Engelsiz Yaşam Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Ziyaret Raporu (2022/45), para. 79.

¹²⁵ Çanakkale Özel Bakım Merkezi Ziyareti Raporu (2021/18), para. 94, 101-2; Kırşehir Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Ziyareti Raporu (2022/24), para. 87-88; Bolu Semiha Şakir Sarıgöl Engelsiz Yaşam Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Ziyaret Raporu (2022/45), para. 77-78, 81-82.

¹²⁶ Kayseri Özel İhtisas Engelli Bakım Merkezi Takip Ziyareti Raporu (2021/19), para. 62. Ayrıca bkz. Bolu Semiha Şakir Sarıgöl Engelsiz Yaşam Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Ziyaret Raporu (2022/45), para. 80.

¹²⁷ Batman Özel Yenihayat Bakım Merkezi Ziyareti Raporu (2021/10), para. 61; Kayseri Özel İhtisas Engelli Bakım Merkezi Takip Ziyareti Raporu (2021/19), para. 64-65.

3.2.4. Geçici Barınma Merkezleri

Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan; haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara geçici koruma sağlanmakta, bu kişiler, toplu olarak barınma ve iaşelerinin sağlanması amacıyla kurulan geçici barınma merkezlerinde kalmaktadır.¹²⁸ Bu merkezlerde kalanlara sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, tercümanlık, sosyal yardım ve sosyal hizmetler gibi hizmetler sağlanabilmektedir.¹²⁹

İyi Uygulama Örneği

“Yapılan görüşmelerde, Merkezde koruma altına alınanların her fırsatta memnuniyetlerini dile getirdikleri görülmüştür. Merkezin fiziksel koşullarının iyi olması, çalışma imkânlarının bulunması, engellilere yönelik düzenlemeler ve evde bakım hizmetleri, farklı alanlarda yapılan atölye çalışmaları, zihinsel ve bedensel engelli çocuklar için özel eğitim sınıfının açılmış olması, her bir mahalle için Merkezde koruma altına alınanlar tarafından temsilci seçilmesi, aile içi şiddet mağdurları ile özel olarak ilgilenilmesi ve takiplerinin yapılması ile Merkez İdaresi ve personelin özverili çabaları iyi uygulama örnekleri olarak değerlendirilmiştir.

Merkezde koruma altına alınanlarla yapılan görüşmelerde gerek hiçbir şikâyetin bulunmaması ve her fırsatta memnuniyetin dile getirilmesi gerekse Merkezde sosyal imkânların bulunması gerekse de Merkez İdaresinin kırılğan gruplara ilişkin gösterdiği hassasiyet ve aldığı önlemlerden dolayı Merkez İdaresi ve personelin çabaları takdirle karşılanmıştır.” Kahramanmaraş Geçici Barınma Merkezi Ziyareti Raporu (2022/32), para. 67.

2021 yılı sonu itibarıyla Türkiye’de 5 farklı ilde toplam 7 geçici barınma merkezi bulunmaktadır.

UÖM tarafından 2021 yılında 1 geçici barınma merkezi ziyaret edilmiştir. Ziyaret sırasında gerçekleştirilen görüşmelerde geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin ve diğer uyruklardan kişilerin Merkezin genel durumundan ve Merkez yönetiminden memnuniyet duyduğu gözlemlenmiş, herhangi bir kötü muamele iddiası dile getirilmemiş ve kötü muamele yapıldığına ilişkin bir bulguya da rastlanmamıştır.¹³⁰

Merkezde, fiziksel koşullar ve sunulan hizmetler bağlamında genel olarak bir sorun ile karşılaşılmamış ancak bazı merkezlerde az da olsa çocuklar ve engelliler için açık havadan faydalanmak, sosyal faaliyetlerde bulunmak için yeterli olanakların olmaması, engelliler için erişilebilirlik nedeniyle ortaya çıkan kısıtlılıklar, çocuklar için eğitim hakkından etkin biçimde yararlanamama,

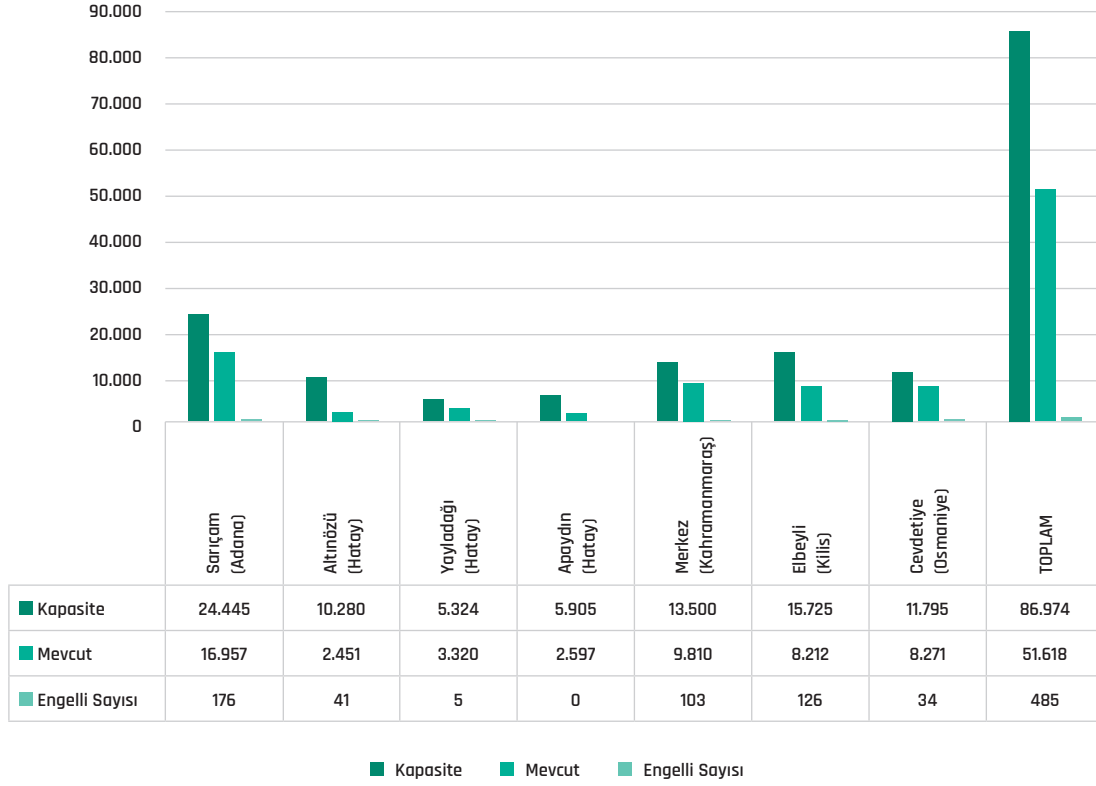
¹²⁸ Geçici Koruma Yönetmeliği, Madde 3.

¹²⁹ A.g.m., Madde 26.

¹³⁰ Kahramanmaraş Geçici Barınma Merkezi Ziyareti Raporu (2022/32), para. 14.

çocuklar ve engellilere yönelik olarak özel tedbirler alınması gereken alanlarda yeterli tedbirlerin alınmamış olması gibi iyileştirmeye ihtiyaç duyulan konular olduğu görülmüş, bu sorunların giderilmesi gerektiği tavsiye edilmiştir.¹³¹

Şekil 23: 2021 Yılı Sonu İtibariyle Geçici Barınma Merkezlerinin Kapasite ve Mevcudu

¹³¹ Kahramanmaraş Geçici Barınma Merkezi Ziyareti Raporu (2022/32), para. 69-71 ve 75.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

<https://www.tihek.gov.tr/>

4.1. Ziyaretler

OPCAT, bağımsız uluslararası ve ulusal organların; işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı, toplumsal gözetimden uzak olması nedeniyle işkence ve kötü muamele riskinin daha yüksek olduğu yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmayı amaçlamaktadır.¹³²

UÖM olarak TİHEK; kurumsal yapıları gereği toplumun gözetiminden uzak olan, kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ve koruma altına alındıkları yerleri, mümkün olduğunca dış dünyaya açık ve şeffaf hale getirerek olası suistimallere karşı bir güvence sağlamak maksadı ile her yıl bir ziyaret takvimi hazırlayarak habersiz şekilde ziyaret etmekte, daha önce ziyaret edilen yerlere, bu yerlerin özelliklerine göre belirlenen aralıklarla yine habersiz takip ziyaretleri gerçekleştirmektedir.

Düzenli ziyaretler vasıtası ile kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ve koruma altına alındıkları yerlerde kalanların yaşam koşulları ve maruz kaldıkları muamele incelenmekte, bu yerlerin yöneticileri ile yönetim, gözetim ve denetiminden sorumlu makamlarla yapıcı bir diyalog geliştirmekte, önceki ziyaretler sonrasında bu yerlerde meydana gelen değişimler takip edilmekte, UÖM ile iş birliğinde bulunan alıkonulan kişiler ve personel misillemelerden korunmakta ve bu yerleri sürekli izleyen bir dış mekanizmanın varlığı ile hak ihlallerinin meydana gelmesinde caydırıcı bir etki yaratılmaktadır.

UÖM olarak TİHEK, kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ve koruma altına alındıkları yerleri, bu yerlerin türü, sayısı, büyüklüğü ve coğrafi dağılımları ile bu yerlere ilişkin olarak medyada yer alan haberler, ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet yürüten kuruluşların raporları, TİHEK'e yapılan başvurular, TİHEK tarafından önceki ziyaretlerden elde edilen bilgiler ışığında önceden hazırlanmış bir ziyaret takvimi çerçevesinde ziyaret etmektedir. Ziyaret takvimi, UÖM'ün düzenli ziyaretleri gerçekleştirmek üzere her takvim yılı öncesinde yukarıda sayılan kriterlere göre hazırladığı, gizlilik esasına dayalı bir faaliyet programıdır.

4.1.1. 2021 Yılı Ziyaretlerine İlişkin Veriler

Yukarıda değinildiği üzere, UÖM'ler, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin bulunduğu yerlerde işkence ve kötü muamelenin önlenmesini temel olarak düzenli ziyaretler aracılığıyla sağlamaya çalışmaktadır. Bu kapsamda, 2021 yılı için hazırlanan ziyaret takvimi ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu tarafından resen alınan kararlar çerçevesinde 56 ziyaret düzenlenmiştir.

¹³² Madde 1.

Şekil 24: 2021 Yılında Gerçekleştirilen UÖM Ziyaretleri

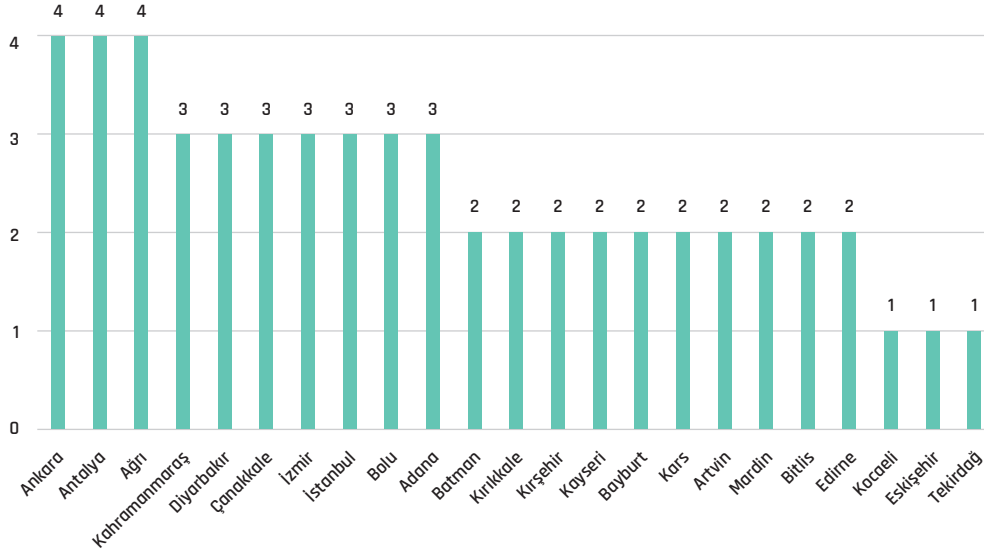
2021 Yılında Ziyaret Edilen Merkezler
1. Batman M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
2. Batman Özel Yenihayat Bakım Merkezi
3. Ankara Gölbaşı İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri (Osman Tan Polis Merkezi Amirliği ve İncek Şehit Hayati Tokgöz Polis Merkezi Amirliği)
4. Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
5. Kırıkkale Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
6. Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
7. Antalya Geri Gönderme Merkezi
8. Antalya İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü Nezarethanesi
9. Ankara Sincan Yenikent 1 No.lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumu
10. Ankara Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
11. Kırşehir Açık Ceza İnfaz Kurumu
12. Kırşehir Engelsiz Yaşam ve Bakım Merkezi
13. Kocaeli Gündoğdu Geri Gönderme Merkezi
14. Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
15. Kahramanmaraş Türkoğlu 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
16. Kahramanmaraş Geçici Barınma Merkezi
17. Ağrı Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
18. Ağrı Geri Gönderme Merkezi
19. Ağrı İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
20. Ağrı Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
21. Kayseri Geri Gönderme Merkezi
22. Kayseri Özel İhtisas Engelli Bakım Merkezi
23. Diyarbakır D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
24. Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
25. Çanakkale Ayvacık Geri Gönderme Merkezi
26. Çanakkale Özel Bakım Merkezi
27. Bayburt M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

-
28. Bayburt Memnune Evsen Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi
-
29. Antalya Fethi Bayçın Huzurevi
-
30. Eskişehir Şehir Hastanesi Mahkûm Bölümü
-
31. Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
-
32. Kars Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
-
33. İzmir Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
-
34. İzmir Karşıyaka Çocuk Evleri Sitesi
-
35. İzmir Adnan Menderes Havalimanı Transit Geçiş Noktası
-
36. Artvin Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
-
37. Artvin İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
-
38. Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
-
39. Mardin İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
-
40. Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
-
41. Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
-
42. İstanbul Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
-
43. İstanbul Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumu
-
44. Bolu İzzet Baysal Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi
-
45. Bolu Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
-
46. İstanbul Silivri 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
-
47. Tekirdağ 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
-
48. Bolu Semiha Şakir Spastik Çocuklar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi
-
49. Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
-
50. Bitlis Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü
-
51. Edirne F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
-
52. Edirne İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
-
53. Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu
-
54. Adana Dr. Ekrem Tok Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi
-
55. Adana Ataköşkü Özel Bakım Merkezi
-
56. Ankara Elmadağ Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi
-

2021 yılında UÖM görevi kapsamında gerçekleştirilen 56 ziyaretin 49 tanesi izleme ziyareti, 4 tanesi takip ziyareti, 2 tanesi resen inceleme kararı neticesinde gerçekleştirilen ziyaret ve 1 tanesi ise TIHEK ve Ukrayna Ombudsmanlığı yetkililerinden oluşan heyet tarafından, Antalya Fethi Bayçın Huzurevi Müdürlüğüne gerçekleştirilen ortak ziyarettir.

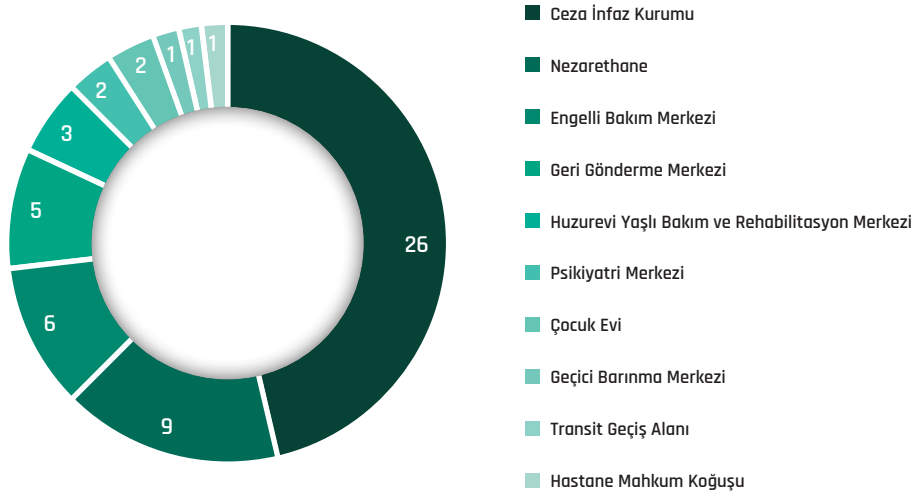
23 ilde gerçekleştirilen 56 ziyaretin illere göre dağılımları şu şekildedir:

Şekil 25: Ziyaret Edilen Merkezlerin İllere Göre Dağılımı

Ziyaretlerin kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerin türüne göre dağılımı ise aşağıdaki gibidir:

Şekil 26: Ziyaret Edilen Merkez Sayısının Merkez Türlerine Göre Dağılımı

4.1.2. Ziyaretlerin Hazırlık Süreci, Yöntemi ve Raporlama

Kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ve koruma altına alındıkları yerlere ziyaret gerçekleştirilmeden önce UÖM tarafından, bu yerlere ilişkin olarak edinilen tüm verileri bir araya getirerek bir ön çalışma yapılmakta, ziyaret heyetinde hangi meslek gruplarının ve kaç kişinin yer alacağı belirlenirken, ziyaret edilecek merkezin türü ve büyüklüğü dikkate alınmakta, heyet üyeleri arasında bir iş bölümü yapılarak ziyaret sırasında buna göre hareket edilmektedir. Ziyaretler, TİHEK bünyesinde bulunan UÖM personeli tarafından gerçekleştirilmektedir. İhtiyaç duyulması halinde ilgili kurumlardan uzmanlığına ihtiyaç duyulan psikolog, psikiyatrist, doktor gibi katılımcılar da ziyaret heyetinde yer alabilmekte, ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin heyete katılımı için gerekli girişimlerde bulunmaktadır.

Ziyaretler kural olarak önceden duyurulmaksızın, habersiz olarak gerçekleştirilmektedir. Ziyaretlerin habersiz gerçekleştirilmesinin amacı ziyaret edilen yerlerin işleyişine, koşullarına ve bu yerlerdeki günlük yaşama dair mümkün olduğunca gerçekçi bir fikre ulaşabilmektir. Ancak önceki ziyaretler sonrasında verilen tavsiyelerin uygulamaya geçirilmesinin temini veya ziyaretlerin organizasyonunda yaşanabilecek önemli zorlukların varlığı gibi özel sebeplerle ziyaretlerin önceden duyurulması mümkündür.

UÖM ziyaretleri, ziyaret edilen merkezin yetkilileri ile yapılan görüşme ile başlamakta, görüşmede yetkililere UÖM'ün görev ve yetkileri, ziyaretin amacı, bir teftiş değil, bir izleme, iş birliğine dayalı eksikleri tespit ve gidermeye matuf olduğu ve ne şekilde gerçekleştirileceği hakkında bilgi verilmekte, ayrıca yetkililerden ziyaret öncesi ihtiyaç duyulan kurumun mevcudu, oda yerleştirme planları gibi bilgiler alınmaktadır.

Ardından ziyaret heyetince, ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesindeki ilke ve standartlar ışığında hem özgürlüklerinden yoksun bırakılanlar ya da koruma altına alınanlar hem de personel arasından kendi seçtiği kişilerle özel olarak ve/veya grup halinde görüşülmekte; özgürlüklerinden yoksun bırakılanlar ve koruma altına alınanların odaları ile ziyaret edilen kurumun ortak alanları gezilmek sureti ile çeşitli dosya ve kayıtlar incelemektedir.

Ziyaret sırasında ziyaret edilen yerin fiziksel koşulları, yönetim ve personelin tutulanlara yönelik tutumu, tutulanların şikâyet ve talep mekanizmalarına erişimi, dış dünya ile iletişimleri, etkinlik olanakları, sağlık hizmetlerine erişimleri ve insan haklarına ilişkin diğer konular, ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde incelenmektedir.

Ziyaret heyeti ziyaretin nihayetinde kurum yetkilileri ile tekrar bir araya gelerek ilk tespit ve gözlemlerini paylaşmakta, acil çözüme ihtiyaç duyulan sorunları iletmekte ve hazırlanacak raporun kendilerine ve ilgili makamlara iletileceğini ve iş birliğine dayalı diyalogun sürdürüleceğini ifade ederek ziyareti sonlandırmaktadır.

Ziyaret boyunca ve yetkililer ile yapılan görüşmelerde, görüşülen kişilerin verdiği bilgilerin gizliliği ve bu kişilerin güvenliği gözetilmekte, "zarar vermeme ilkesi" gereğince bu kişilerin ziyaret dolaşısıyla herhangi bir zarara uğramaması için gerekli önlemler alınmaktadır.

Ziyaretlerin ardından UÖM, ziyaret kapsamında yürüttüğü görüşmeler ve yaptığı incelemeler ışığındaki gözlemleri ve ulaştığı tespitlere dayanarak bir rapor hazırlamaktadır. Raporlarda gözlem, tespit ve değerlendirmelerin yanı sıra ziyaret edilen kurum ile ilgili değiştirilmesi, düzeltilmesi veya iyileştirilmesi gereken konulara ilişkin tavsiyelere ve iyi uygulama örneklerine yer verilmektedir. UÖM'ün değerlendirme ve tavsiyelerine, işkence ve kötü muamele alanındaki ulusal mevzuat ve içtihatlar ile uluslararası ve bölgesel sözleşme ve mekanizmalar çerçevesinde ortaya konulan ilke ve standartlar rehberlik etmektedir. Bu kapsamda UÖM raporlarında; Anayasa Mahkemesi kararlarına, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi sözleşmelerinin hükümleri ile sözleşme organlarının yorum, tavsiye ve içtihatlarına sıklıkla yer verilmektedir.

Ziyaret raporları, ziyaret edilen kurum ve ilgili diğer tüm makamlar ile paylaşılmakta ve TİHEK'in web sitesinde yayınlanarak kamuya açık hale getirilmektedir.

4.1.3. 2021 Yılı Ziyaretlerine İlişkin Raporlar

UÖM'ün düzenlediği ziyaretlere ilişkin raporlarda; tespit, gözlem ve görüşmeler başlığı altında çeşitli inceleme konularına yer verilmekte, herhangi bir eksiklik veya sorun olduğu değerlendirilen durumlara ilişkin tavsiyeler ise ayrı bir başlık altında verilmektedir. Bu bölümde, UÖM tarafından 2021 yılında gerçekleştirilen ziyaretler kapsamında hazırlanan raporlarda yer alan tespit ve tavsiyelerden örnek niteliğinde alıntılar, rapor adı ve hangi inceleme konusuna ilişkin oldukları belirtilerek paylaşılacaktır.

4.1.3.1. Ceza İnfaz Kurumları

UÖM'ün ceza infaz kurumlarına düzenlediği ziyaretlerde, bu kurumlardaki yaşam tüm yönleriyle incelenmektedir. Aşağıda ise, öne çıkan inceleme konuları arasında yer alan sağlık hizmetleri, COVID-19 pandemisine yönelik tedbirler, eğitsel, sosyal, kültürel, mesleki ve sportif faaliyetler ile dış dünya ile iletişim başlıklarına ilişkin olarak çeşitli ziyaret raporlarında yer verilmiş olan tespit ve tavsiyelerden seçilen örnekler inceleme konularına ilişkin başlıklar belirtilerek paylaşılmaktadır.

Sağlık Hizmetleri - COVID-19 Pandemisine Yönelik Tedbirler

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
SİNCAN KADIN KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU RAPORU (2021/12)	Gebe tutulanların bazıları yapılan görüşmelerde, Kampüs Devlet Hastanesine gittiklerinde görevli sağlık personelinin genelinin kendileriyle yeterince ilgilenmediğini bu sebeple artık hastaneye gitmek istemediklerini, zira istedikleri sağlık hizmetini alamamalarının yanı sıra hastane dönüşü sonrası zorunlu karantinaya da girmek zorunda kaldıklarını bu sebeple mağduriyetlerinin daha da katlandığını belirtmişlerdir. (para. 115)	Sincan Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü içerisinde yer alan, Sincan Kampüs Devlet Hastanesi'nde, gebe tutulanların sağlık personelinin genelinin kendileriyle yeterince ilgilenmediğine ilişkin şikâyetleri olmuştur. Bu kapsamda bahsi geçen iddiaların gerçekliğinin araştırılarak, doğru olması halinde çalışan personelin uyarılması, gebe kadınların ihtiyaç ve bakımının aciliyeti konusunda bilinçlendirilmesi ve Kurumdan gönderilen gebe tutulanların bakımının, öncelikli tutularak gereken özenin gösterilmesi (para. 184)
KIRIKKALE F TİPİ YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU RAPORU (2021/15)	Mahpusların hijyen ihtiyaçları ve kişisel temizliklerini yapabilmeleri amacı ile her türlü temizlik maddesinin kantinde satıldığı; maddi durumları iyi olmayan, emanet para hesabına hiç para yatmayan mahpuslara temizlik malzemeleri (çamaşır suyu ve Covid-19 döneminde maske gibi) imkânlar ölçüsünde kurum genel bütçesi kapsamında verildiği tespit edilmiştir. Ancak sabun, şampuan gibi kişisel hijyen ve bakım ürünlerinin kantinden ücret mukabilinde satın alınabildiği Kurum idaresi tarafından ifade edilmiştir. Öte yandan, kantinde satışı yapılan kişisel temizlik ve bakım ürünlerinin çeşitliliğinin arttırılması bazı mahpuslarca dile getirilmiştir. (para. 25)	Dünya Sağlık Örgütü'nün, Covid-19 salgınını önlemeye yönelik olarak temizliğin önemine yaptığı vurguyu göz önünde tutarak kantindeki hijyen ürünlerinin çeşitliliğinin ve bu ürünlerin dağıtım sıklığının arttırılması (para. 86)

**SİNCAN 1 NO.LU F TİPİ
YÜKSEK GÜVENLİKLİ CEZA
İNFAZ KURUMU RAPORU
(2021/16)**

Haftada 1 veya 2 gün Kuruma doktor geldiği, normal dönemde Kuruma haftada 1 gün dış hekimi geldiği ancak dış hekiminin askerlik görevi nedeniyle Kurumda bulunmadığı ifade edilmiştir. Görüşme yapılan mahpuslar dış doktorunun olmaması nedeniyle dış tedavileri konusunda sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. (para. 64)

Dış doktoru bulunmayan ceza infaz kurumunda mahpusların yetkin bir dış hekimine erişimlerinin sağlanması (para. 95)

**ÇANAKKALE E TİPİ KAPALI
CEZA İNFAZ KURUMU
RAPORU (2022/12)**

Görüşme sırasında mahpusun rahat nefes alamadığı, nefes alıp verirken kaburgalarından sesler geldiği ve devamlı surette kalbini tuttuğu gözlemlenmiştir. Heyet, İdareye söz konusu şahsın acilen hastaneye sevk edilmesi gerektiği tavsiyesinde bulunmuş, İdare ise hastaneden kaynaklı bazı teknik sorunların yaşandığını, bunların çözülmekte olduğunu şahsın birkaç gün içerisinde hastaneye sevkini yapılacağını aktarmıştır. (para. 55)

Hastane sevk raporu düzenlenmiş ve acil muayene olması gereken mahpusların hastane sevklerinin en kısa sürede gerçekleştirilmesi ve Kurum doktoruna yönelik olarak mahpuslarca yaygın bir şekilde iddia edilen hususların takip edilerek doktor-hasta ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesinin sağlanması (para. 80)

**KAHRAMANMARAŞ
E TİPİ KAPALI CEZA
İNFAZ KURUMU RAPORU
(2022/14)**

Doktor ve sağlık personelinin aynı çalışma odasını paylaşmakta olduğu, bu odanın aynı zamanda revir olarak kullanıldığı gözlenmiş, muayene esnasında doktor ile birlikte bir sağlık memurunun ve güvenlik nedeniyle bir infaz koruma memurunun bulunduğu bilgisi alınmış, sedye önünde paravan olmadığı görülmüştür.(para. 39)

Muayene odasında paravan bulunmasının hasta mahremiyeti açısından önem arz ettiği göz önünde bulundurularak muayene odasındaki paravan eksikliğinin giderilmesi ve muayenelerin mahremiyet gözetilerek yapılmasına azami özen gösterilmesi (para. 82)

**ANTALYA L TİPİ KAPALI
CEZA İNFAZ KURUMU
RAPORU (2022/16)**

Bir koğuşta, mahpuslarla yapılan görüşmede 2 kişi hariç tüm mahpuslar tarafından sigara içilmeyen koğuş talebinde bulunulmuştur. (para. 27)

Mahpuslarla yapılan görüşmelerde bir koğuşun 2 kişi hariç neredeyse tamamı tarafından sigara içilmeyen koğuş talebinde bulunulmuştur. Bu çerçevede, sigara içmeyen mahpuslar için Kurum bünyesinde sigara içilmeyen koğuşların oluşturulması (para. 87)

**ANTALYA L TİPİ KAPALI
CEZA İNFAZ KURUMU
RAPORU (2022/16)**

Kurum doktoru ile yapılan görüşmede, Kurumda çalışan doktorun İl Sağlık Müdürlüğünden belirli periyotlarla değişecek şekilde görevlendirme ile geldiği, Kurumun kalabalık olması nedeniyle hastaların muayene ve tedavi ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığı belirtilmiştir. (para. 62)

Mahpusların sağlık hizmetlerine daha hızlı erişebilmeleri için Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tam mesai çalışan hekim görevlendirilmesi sorununun iş birliği içerisinde çözülmesi (para. 109)

**DIYARBAKIR D TİPİ KAPALI
CEZA İNFAZ KURUMU
RAPORU (2022/17)**

M.E.Ö hakkında 7.07.2021 tarihinde Adli Tıp 3. İhtisas Kurulu tarafından verilen son Adli Tıp Kurumu mütalaasında; "... oğlu 1939 doğumlu M.E.Ö'nün 28.06.2021 tarihinde yapılan muayenesinde ve yapılan nöropsikolojik testlerinde motor emirleri eksiksiz yerine getirmesine rağmen, kimlik bilgileri dahil tüm sorulara 'Bilmiyorum' şeklinde cevap verdiği, yapılan tıbbi tetkiklerinde belirgin patolojik özellik saptanmadığı, 25.06.2021 tarihli Kranial MR grafisinin kurulumuzda yapılan incelemesinde yaşı ile uyumlu bulgular dışında parankimal patoloji saptanmadığı, kişi hakkında yeterli kanaat oluşmadığından R (rehabilitasyon) tipi cezaevi şartlarında yatırılarak 1(bir) ay izlenmesi sonrası, günlük rutini ve yaşamsal aktiviteleri ile bilgilerin ayrıntılı şekilde belirtildiği psikososyal gözlem raporu ile birlikte yeniden kurula muayeneye gönderilmesi sonrasında sorulan hususlar hakkında görüş bildirileceği ay birliği ile mütalaa olunur." şeklinde görüş bildirilmiştir. Ancak mahpus M.E.Ö en yakın R Tipi Ceza İnfaz Kurumunun ailesinin yerleşim yerine uzak olması nedeniyle söz konusu Kuruma nakledilmek istemediğini Kurum idaresine avukatı aracılığı ile bildirmiştir. (para. 34)

Hasta ve engelli mahpusların, özel ihtiyaçları nedeniyle ailelerinin ikamet ettiği şehirden uzakta bir cezaevine nakledilmek zorunda kalmamaları ve bundan doğan mağduriyetlerin yaşanmaması için İnsan Hakları Eylem Planında yer alan "İşkence ve Kötü Muameleye Sıfır Tolerans Politikasının Titizlikle Uygulanmaya Devam Edilmesi" hedefi kapsamında gerçekleştirilmesi öngörülen özel bakım ve rehabilitasyona ihtiyaç duyan hükümlü ve tutuklular için tasarlanan rehabilitasyon tipi ceza infaz kurumlarının yaygınlaştırılması faaliyeti çerçevesinde her bölgede R Tipi Ceza İnfaz Kurumu kurulmasının değerlendirilmesi (para. 87)

**MARDİN E TİPİ KAPALI
CEZA İNFAZ KURUMU
RAPORU (2022/19)**

Kurum doktorunun hasta mahpuslar ile koğuş parmaklıkları arkasından görüşme gerçekleştirdiği ve muayene işlemlerini bu şekilde yaptığı; ziyaret esnasında Heyetimizce gözlemlenmiştir. İdare, mahpusların koğuşlardan çıkarılmadan muayene işlemlerinin yapılmasını, COVID-19 salgını ile gerekçelendirmiştir. Muayene sırasında koridorlarda infaz ve koruma memurlarının da bulunduğu dikkate alındığında; söz konusu uygulamanın temel prensiplerden olan hasta-doktor mahremiyetinden uzak olduğu ve hastaların fiziki muayenelerine de imkân vermediği kanaati oluşmuştur. (para. 59)

Gerek tıbbi şartlar gerekse de hasta mahremiyeti açısından "koğuş parmaklıkları arkasından gerçekleştirilen muayenelerin" uygun olmadığı anlaşıldığından bu muayene şekline vazgeçilerek salgın tedbirlerine uygun olarak rahatsızlığı olan mahpusların muayene işlemlerinin yapılabileceği bir odanın hazır edilmesi (para. 90)

**MARDİN E TİPİ KAPALI
CEZA İNFAZ KURUMU
RAPORU (2022/19)**

Revirde yapılan incelemede, acil durumdaki hastalara müdahalede hayati önem taşıdığı bilinen adrenalin, atropin, kaptopril gibi malzemelerin acil tıp çantasında bulunmadığı görülmüştür. (para. 58)

Mahpusların acil sağlık sorunlarındaki hayati önemine binaen revirde bulunan acil tıp çantasındaki eksik ilaç ve malzemelerin tamamlanması (para. 89)

**ADANA F TİPİ YÜKSEK
GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA
İNFAZ KURUMU RAPORU
(2022/30)**

Kurumda Psikoz teşhisli bir mahpus bulunmaktadır. Mahpus ile yapılan görüşmede, mahpusun hastalığı nedeniyle mahpusla sağlıklı ve karşılıklı bir iletişim kurulamamıştır. Ziyaret Heyetince mahpusun ihtiyaçlarına uygun bir şekilde psikiyatrik tedavi görmesi gerektiği değerlendirilmiştir. (para. 83)

Atipik Psikoz olduğu değerlendirilen mahpusun tek kişilik odada kaldığı ve gerçeklik algısının bozulduğu anlaşıldığından kendi kendine kalmasının uygun olmadığı düşünülmekte olup kişinin sağlık durumuna uygun başka bir kuruma nakledilmesi (para. 129)

**ADANA F TİPİ YÜKSEK
GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA
İNFAZ KURUMU RAPORU
(2022/30)**

Revirde görev değişimi esnasında personelin takip edebilmesi amacıyla intihar riski bulunan, yeşil veya kırmızı reçeteli ilaç kullanan, ciddi kronik rahatsızlığı bulunan mahpusların bilgilerinin yer aldığı panonun asılı olduğu görülmüştür. Söz konusu panonun risk grubundaki veya psikolojik rahatsızlığı olan mahpusların takibini kolaylaştırdığı, öte yandan revirde görev almayan Kurum personeline ve muayene edilen diğer mahpuslarca görülebilir olması dikkate alındığında hasta mahremiyeti ilkesi bakımından uygun olmadığı kanaati bulunmaktadır. (para. 64)

Kurum revirinde intihar riski bulunan, yeşil veya kırmızı reçeteli ilaç kullanan, ciddi kronik rahatsızlığı bulunan mahpusların bilgilerinin yer aldığı panonun asılı olduğu görülmüş olup hasta mahremiyeti ilkesi bakımından uygun olmadığı değerlendirilen söz konusu uygulamanın sadece revir personelinin görebileceği şekilde tatbik edilmesi (para. 118)

Eğitsel, Sosyal, Kültürel, Mesleki ve Sportif Faaliyetler

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
SİNCAN KADIN KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU RAPORU (2021/129)	Çocuğu yanında kalan anneler, çocuklarının K Koğuşunda kalan çocukların yararlandığı bazı imkânlardan yararlanamadığını yapılan görüşmelerde belirtmişlerdir. Örneğin çocuklarına ek gıdaların daha az verilmekte olduğunu, çocuklarının daha çok yetişkin gıdalarıyla beslendiğini, bazen muz gibi meyveler verildiğini, çocuklarının sadece 1-2 tane oyuncağının olduğunu, dışarıdan getirilen oyuncakların kabul edilmediğini, kreş ve oyun alanlarında çocuklarının oynayamadığını, bu koşulların eşitlenmesi ve çocuklarının K Koğuşunda kalan diğer çocukların yararlandığı tüm imkânlardan en azından her gün belirli saatlerde yararlanmasına olanak tanınması, taleplerinin olduğunu belirtmişlerdir. İdareyle yapılan son görüşmede bu talepler iletilmiş olup gereğinin ivedilikle yerine getirileceği sözü verilmiştir. (para. 125)	Anne-çocuk ünitesinde tercihen kalmayan annelerin çocuklarının, o üniteye kalan çocuklara sağlanan imkânların hiçbirinden yararlanamamasının önüne geçilmesi için; diğer koğuşlardaki çocukların; K Koğuşunda kalan çocukların yararlandığı sosyal faaliyet, oyun, birbirleriyle kaynaşma, kreş alanı gibi imkânlardan her günün belirli saatlerinde yararlanmalarına olanak tanınması; çocukların anneleriyle birlikte belirlenen bu saatlerde K koğuşuna getirilmesi, ayrıca kendi koğuşlarındayken de; K koğuşunda kalan çocuklara verilen tüm ek gıdaların, mamaların, oyuncak, giysi ve çocuk bakım araç gereçlerinin kendilerine de verilmesi ve koşulların mümkün olduğunca eşitlenmeye çalışılması (para. 169)

**DOĞUBEYAZIT T TİPİ
KAPALI CEZA İNFAZ
KURUMU RAPORU
(2022/3)**

Kitap çeşitliliği ve özellikle Farsça ve İngilizce kitap sayısının yeterli olmadığı değerlendirilmiştir. İdare ülke çapında düzenlenen kitap bağışi kampanyasıyla 3896 kitap toplandığını, bu kitapların teslimiyle birlikte sorunun çözüleceğini ifade etmiştir. (para. 102)

Özellikle yabancı dildeki kitaplar olmak üzere kütüphanedeki kitap sayısı ve çeşitliliğinin artırılması (para. 154)

**DİYARBAKIR E TİPİ KAPALI
CEZA İNFAZ KURUMU
RAPORU (2022/09)**

Mahpuslarla gerçekleştirilen görüşmelerde en çok dile getirilen şikâyetlerden biri de, pandemi nedeniyle sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilememesi olmuştur. Mahpuslar, buldukları Kurumun yapısı gereği yaklaşık 1,5 yıldır yalnızca aynı odadaki kişilerle görüşebildiklerini, sosyal etkinliklerin arttırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Merkez İdaresi ile yapılan görüşmelerde sosyal ve kültürel faaliyetlerin pandemi nedeniyle gerçekleştirilemediği kabul edilmekle birlikte Adalet Bakanlığının genelgeleri doğrultusunda sosyal faaliyetlerin yapılmaya başlanacağı ifade edilmiştir. (para. 52)

Cezaevinde açılan sanat kurslarının sayılarının arttırılması, ekonomik getirisi olabilecek geleneksel sanatlara mahpusların meslek edinimi kapsamında yer verilmesi ve mahpusların cezaevinde ürettikleri ürünleri satarak para kazanmalarına imkân sağlayan sergi, stant vb. uygulamaların tekrar faaliyete geçirilmesi (para. 88)

**KAHRAMANMARAŞ
E TİPİ KAPALI CEZA
İNFAZ KURUMU RAPORU
(2022/14)**

Kurumda kreş bulunmaktadır. Ancak kreşin bulunduğu alan, hem kapalı görüşme alanının içerisinde yer almakta hem de pandemi sürecinde personelin Kurumda yatılı kalması gerekliliği ve yatakhane olarak ayrı bir mekân olmaması sebebiyle personel yatakhane olarak kullanılmaktadır. Çocukların gündüz kreşte zaman geçirebildiği ancak mevcut mekânın yatakhane olarak kullanılması sebebiyle fiziksel koşulların kreş olarak kullanıma uygun olmadığı gözlemlenmiştir. (para. 59)

Oyuncaklar çocukların gelişimi için oldukça önemli materyaller olup, çocukların hayal gücünü geliştirmesi bakımından önemlidir. Bu kapsamda çocuklar için oyuncak temin edilmesi, ayrıca motor becerilerini geliştirebilecek, zihinsel gelişimlerini sağlayabilecek ve farklı duyularına hitap edecek oyunlar oynanmasının önemi dikkate alınarak, mevcut kreşte bu hususta gerekli düzenlemelerin yapılması (para. 87)

**DIYARBAKIR D TİPİ KAPALI
CEZA İNFAZ KURUMU
RAPORU (2022/17)**

Ceza İnfaz Kurumunda iş - meslek eğitimi ve sosyal kültürel kurslar kapsamında, pandemi öncesinde; 1. ve 2. kademe okuma yazma kursları, ebru kursu, tezhip kursu, minyatür kursu, ahşap boyama kursu, bilgisayar bakım ve onarım kursu, İngilizce kursu, bağlama kursu, gıda ve su sektöründe çalışanlar için hijyen eğitimi kursu, iş güvenliği ve işçi sağlığı kursları düzenlendiği, mevcut salgın tedbirleri nedeniyle devam eden kursların Mart 2020 tarihinde iptal edildiği, belirtilen kursların bu tarihten sonra açılmadığı aktarılmıştır. (para. 53)

Cezaevinde açılan sanat kursları arasında hüsn-ü hat, tezhip ve süsleme, Edirnekari tahta işleme, ahşap üstüne dağlama, sedefkârlık, aherleme, mücellidlik gibi ekonomik getirisi olabilecek geleneksel sanatlara mahpusların meslek edinimi kapsamında yer verilmesi (para. 84)

**ADANA F TİPİ YÜKSEK
GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA
İNFAZ KURUMU RAPORU
(2022/30)**

İdare tarafından, internetten eğitim videoları indirilip belirli saatlerde koğuş televizyonlarına yansıtıldığı ifade edilmiştir. Görüşme yapılan yabancı uyruklu bir mahpus, yayınlanan eğitim videolarının arasına "Türkçe Dil Eğitimi Videolarının" da eklenmesi isteğinde bulunmuştur. (para. 111)

Kurumdaki "internetten eğitim videolarının indirilip belirli saatlerde koğuş televizyonlarına yansıtılarak mahpuslara izlettirilmesinin" olumlu bir iyi uygulama örneği olduğu değerlendirilmekle birlikte yabancı mahpusların da isteği doğrultusunda eğitim videoları arasına Türkçe Dil Eğitimi videolarının da eklenmesi (para. 127)

Dış Dünya ile İletişim

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
KIRIKKALE F TİPİ YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU RAPORU (2021/15)	Hangi günlerde kapalı görüş yapılabileceği, mahpusların yakınları aranarak önceden kendilerine bildirilmektedir. Heyetimizin, mahpuslar ile gerçekleştirdiği görüşmede; 1 taneden fazla çocuğu olan mahpusların, pandemi koşullarından kaynaklı kısıtlamalar nedeniyle diğer çocukları ile görüşemediklerini dile getirmişlerdir. (para. 61)	Mahpusların öğrenimi devam eden çocukları ile görüşebilmeleri için hafta sonları da görüş imkânının değerlendirilmesi, bu kapsamda Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in 5'inci maddesinde yapılan değişiklikle mahpuslara tanınan bu hakkın etkin şekilde kullanılmasını (para. 84)
SİNCAN 1 NOLU F TİPİ YÜKSEK GÜVENLİKLİ CEZA İNFAZ KURUMU RAPORU (2021/16)	Mahpuslarla yapılan görüşmede; yazdıkları mektup, faks, tebrik kartı gibi gönderilerin muhataba geç ulaştırıldığını yine kendilerine gelen mektupların da geç teslim edildiğini ifade etmişlerdir. İdare mektup, faks, tebrik kartı gibi gönderilerin mektup okuma komisyonunca okunarak gönderildiği veya teslim edildiğini, bunun da süreci geciktirdiğini, Kurumun kapasitesi, Kurumda görevli personel sayısı, pandemi tedbirleri nedeniyle Kurum görevlilerin dönüşümlü çalışması gibi hususlar nazara alındığında kurum içi gönderilerin ileri bir tarihte verilmesinin zorunluluktan kaynaklandığını ifade etmiştir. (para. 41)	Mahpusların dış dünya ile temasını sağlayan mektup, tebrik kartı gibi gönderilerin Kurumdan gönderilme ve Kurumda teslim edilme tarihlerinde gecikmeye mahal verilmemesi (para. 86)

**DOĞUBEYAZIT T TİPİ
KAPALI CEZA İNFAZ
KURUMU RAPORU
(2022/3)**

Görüşme yapılan mahpuslar kapalı görüş süresinin 40 dakika olarak uygulandığını ve bu sürenin yeterli olmadığını ifade ederek hem görüşülen kişi sayısının hem de görüşme süresinin artırılmasını talep etmişlerdir. (para. 73)

Yapılan kapalı görüşlerde ayda 2 kez ve sadece 2 kişi ile görüşebilme şeklindeki uygulamada görüşülen kişi sayısının artırılması, birden fazla kişiyle özellikle anne, baba, eş ve çocuklardan birkaçıyla aynı anda görüşme yapılmasına imkân tanınması, görüş süresinin görüşmenin fiilen başladığı andan itibaren işlemeye başlaması ve 40 dakikalık kapalı görüş süresinin artırılması (para. 137)

**DIYARBAKIR D TİPİ
KAPALI CEZA İNFAZ
KURUMU RAPORU
(2022/17)**

Mahpuslarla yapılan görüşmelerde açık görüşün bir buçuk yıldır yapılamamasının aile hayatlarını etkiler boyuta geldiği ifade edilmiştir. Kurumda bulunan mahpuslar açık görüşün gerçekleştirilebilmesi için COVID-19 aşısına büyük oranda rağbet göstermiştir. Görüşülen mahpuslar aynı zamanda ailelerinin de büyük oranda aşılandığını ifade etmiştir. Mahpuslar, aşı kartı veya negatif PCR testi bulunan ziyaretçiler ile açık görüş yapılabilmesini talep etmiştir. (para. 52)

COVID-19 önlemleri kapsamında açık görüşlerin yaklaşık bir buçuk yıldır yapılmamasının mahpusların ve kayıtlı ziyaretçilerinin aşı durumları dikkate alınarak tekrar değerlendirilmesi (para. 91)

**SİLVİRİ 3 NO.LU L TİPİ
KAPALI CEZA İNFAZ
KURUMU-RAPORU
(2022/22)**

Bazı mahpuslar telefonla görüşme vakitlerinin çocuklarının okul saatine denk geldiğini, bu nedenle çocuklarıyla iletişim kuramadıklarını iddia etmişlerdir.(para. 75)

Çocuğuyla görüşmek isteyen mahpusların telefonla görüşme hakkının çocuklarının okul saatine göre ayarlanması (para. 85)

**KARS T TİPİ KAPALI CEZA
İNFAZ KURUMU RAPORU
(2022/25)**

Mahpuslarla yapılan görüşmelerde TV Kanal listesine sinema kanallarının eklenmesi yönünde talepler olmuştur. İdare ile mahpusların bu talebi paylaşılmıştır. TV Kanal listesinde İran ve Afganistan uyruklu mahpusların anlayabileceği dillerde kanalların olmadığı gözlemlenmiştir. İdare tarafından imkânlar dâhilinde bu talebe karşılık verileceği belirtilmiştir. (para. 45)

Kurumda İran ve Afganistan uyruklu mahpusların da olduğu göz önünde bulundurularak TV Kanal listesine bu mahpusların lisanına uygun Farsça ve Peştuca kanalların eklenmesi (para. 64)

4.1.3.2. Nezarethane Raporları

UÖM'ün 2021 yılında nezarethanelere düzenlediği ziyaretler kapsamında hazırlanan raporlarda yer verilmiş olan tespit ve tavsiyelerin; erişilebilirlik, fiziksel koşullar, avukat görüşme odası, ifade alma odası, nezarethane talimatnamesi ve diğer bilgilendirici belgeler, nezarethane kayıt defteri, formlar, güvenlik tedbirleri, kamera kayıtları ve personel başlıklarından seçilen örnekler, aşağıda ilgili başlıklar altında paylaşılmaktadır.

Erişilebilirlik

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
ARTVİN İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ RAPORU (2022/31)	Tuvalet, banyo ve lavabo bölümlerinde engelli bireyler için tutunma barı gibi kolaylaştırıcı fiziki donanım olmadığı, tekerlekli sandalye bulunmadığı heyetimizce gözlemlenmiştir. (para. 49)	Ziyaret edilen tüm Amirlik ve Şube Müdürlüklerinde gözetiminde bulunan engelli bireyler için engelli rampası; tuvalet, lavabo ve banyo bölümlerinde tutunma barı gibi kolaylaştırıcı fiziki donanım olmadığı, tekerlekli sandalye bulunmadığı dikkate alınarak BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 14'üncü maddesinde yer alan; <i>"Taraf Devletler engelli kişiler eğer herhangi bir süreç sonunda özgürlüklerinden mahrum edildiyse; bunun diğer bireylerle eşit koşullar altında yapılmasını; engellilerin uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak güvencelere sahip olmasını ve makul düzenlemeye ilişkin hükümler dâhil olmak üzere Sözleşme'nin hedefleri ve ilkeleriyle uyumlu muamele görmesini sağlar."</i> hükmü uyarınca İl Emniyet Müdürlüğüne bağlı tüm nezarethanelerde engelli dostu uygulamaların başlatılması (para. 66)

**KARS İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/06)**

Engellilerin kullanımına uygun bir klozet bulunmakta olup tutunma barı bulunmamaktadır. Müdürlük yetkililerince engelli bireylere ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda görevli memur tarafından yardım edildiği bilgisi verilmiştir. (para. 23)

Ziyaret edilen her iki nezarethane bünyesinde de tuvalet, lavabo ve banyo bölümlerinde tutunma barı gibi kolaylaştırıcı fiziki donanım olmadığı göz önüne alındığında BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 14'üncü maddesinde yer alan *"Taraf Devletler engelli kişiler eğer herhangi bir süreç sonunda özgürlüklerinden mahrum edildiyse; bunun diğer bireylerle eşit koşullar altında yapılmasını; engellilerin uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak güvencelere sahip olmasını ve makul düzenlemeye ilişkin hükümler dâhil olmak üzere Sözleşme'nin hedefleri ve ilkeleriyle uyumlu muamele görmesini sağlar."* hükmü uyarınca İl Emniyet Müdürlüğü'nün görev alanındaki tüm nezarethanelerde engelli dostu uygulamaların başlatılması (para. 53)

**EDİRNE İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/29)**

Emniyet Müdürlüğü nezarethanesinde 6 adet erkek ve 4 adet kadın için olmak üzere toplam 10 adet tuvalet ve lavabo ile 1 adet erkek ve 1 adet kadın için olmak üzere toplam 2 adet duş bulunmakta olup; engellilere yönelik tuvalet, lavabo ve duş imkânı bulunmamakta, ihtiyaç halinde ana hizmet binası katlarında bulunan engelli tuvaletlerinin kullanımı sağlanmaktadır. (para. 19)

Özgürlüğünden yoksun bırakılan engelli bireylerin insan onuruna yakışır bir şekilde tutulması için banyo ve tuvaletlerde tutamaç bulundurmak gibi makul düzenlemeler yapılması (para. 60)

Fiziksel Koşullar (Örtünme Malzemesi, Havalandırma, Aydınlatma, Isınma, Temizlik vs.)

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
AĞRI İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ (2022/13)	En az 30 yıllık olduğu ifade edilen nezarethane binalarının oldukça eski olduğu gözlemlenmiştir. (para. 11)	Nezarethane binalarının fiziki yapılarının oldukça eski olduğu göz önüne alındığında tutulma koşullarının iyileştirilmesi adına mevcut binaların imkân dâhilinde fiziki olarak iyileştirilmesi (para. 98)
AĞRI İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ RAPORU (2022/13)	Nezarethane odalarının pencere için ayrılmış bölümlerinin bazılarında tel örgü ve cam bazılarında ise sadece cam olduğu görülmüştür. Nezarethane havalandırmasının girişte bulunan havalandırma menfezleriyle sağlandığı, havalandırmanın yeterli olmadığı gözlemlenmiş, ziyaret heyeti tarafından odalarda ağır bir rutubet kokusu olduğu tespit edilmiştir. (para. 64)	Ziyaret edilen tüm Şube Müdürlüklerinde hücrelerin yeterli seviyede havalandırılmadığı göz önüne alındığında, AIÖK'nin " <i>Bütün polis hücreleri, içinde bulundurulmuş kişi sayısına göre makul büyüklükte olmalı ve gerekli ışıklandırma (uyku süresi hariç, okumaya yetecek kadar ışık) ve havalandırma şartlarına sahip olmalıdır; tercihen hücrelerde doğal ışık olmalıdır.(...)</i> " tavsiyesi uyarınca havalandırma sisteminin iyileştirilmesi (para. 100)

**DİYARBAKIR İL
EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/08)**

Nezarethanede (Çocuk Şube Müdürlüğü) 1 adet banyo, 1 adet tuvalet ve 1 adet lavabo bulunduğu, engelliler için tuvalet, banyo ve lavabo bulunmadığı, lavaboda sabun, tuvalette peçete olmadığı, banyonun yeterince temiz olmadığı, banyoda sıcak su imkânı ve duş başlığı mevcut olduğu gözlemlenmiştir. (para. 35)

AlÖK'nin "Nezaretteki kişiler gerektiğinde temiz ve düzgün şartlarda doğal ihtiyaçlarını karşılayabilmeli ve uygun yıkanma imkânlarına sahip olmalıdır." tavsiyesi uyarınca; ziyaret edilen Asayiş Şube Müdürlüğünde, banyonun yeterince temiz olmadığı, banyoda duş başlığının olmadığı, nezarethane odalarının girişinde odaların hangi cinsiyet grubuna tahsis edildiğini belirten işaret ve tabelaların olmadığı düşünüldüğünde; Asayiş Şube Müdürlüğü Nezarethanesindeki banyoya tutulanların kendine zarar vermesini önleyecek şekilde duş başlığının takılması, banyo temizliğine dikkat edilmesi, nezarethane odalarının girişine odanın hangi cinsiyet grubuna tahsis edildiğine ilişkin işaret ve tabelaların asılması; Çocuk Şube Müdürlüğünde ise banyonun yeterince temiz olmadığı lavabolarda sabun ve peçete gibi temizlik malzemelerinin bulunmadığı göz önüne alındığında; banyo temizliğine dikkat edilmesi ve söz konusu eksiklerin giderilmesi hususlarının takip edilmesi (para. 80)

**KARS İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/06)**

Nezarethanenin bodrum katta bulunması nedeniyle doğal ışık olmadığı gözlemlenmiştir. (para. 47)

Ziyaret edilen Kazımpaşa Polis Merkezi Amirliği nezarethanesinde odaların yeterli seviyede havalandırılmadığı ve temiz olmadığı göz önüne alındığında, AİÖK'nin *"Polis nezareti, görevli olarak kısa sürelidir (veya en azından kısa süreli olmalıdır). Yine de polis hücrelerinde gözaltında kalma kimi temel şartlara uygun olmalıdır. Bütün polis hücreleri temiz, içinde barındığı kişi sayısına uygun büyüklükte ve yeterli derecede aydınlatılmış olmalıdır; tercihen hücrelerde doğal ışık da olmalıdır"* tavsiyesi uyarınca havalandırma ve aydınlatma sisteminin yeniden düzenlenmesi, (para. 54)

**KARS İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/06)**

Nezarethane odalarında tutulanların oturmaları ve uyumaları için kullandıkları alanın beton malzeme üzeri keçe kumaş bir malzeme ile karton üzerine kaplandığı, bir bölümünün deforme olduğu ve temiz olmadığı, yeterli yumuşaklıkta olmadığı gözlemlenmiştir. (para. 45)

Kazımpaşa Polis Merkezi Amirliği bünyesinde bulunan nezarethane odalarının yer alan oturma banklarının yeterli yumuşaklıkta başka bir malzeme kullanılarak yenilenmesi ve temizliğine özen gösterilmesi (para. 55)

**AĞRI İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/13)**

Ziyaret esnasında bölümlerde gözaltına alınan kişi olmamasına rağmen kullanılmış battaniyelerin oturma alanlarına bırakıldığı, alanlardaki battaniyelerin eski olduğu ve görüntü itibarıyla temiz olmadıkları gözlemlenmiş; kontrollerin düzenli yapılmadığı kanaati hâsıl olmuştur. (para. 19)

Gözaltına alınan kişi olmamasına rağmen kullanılmış battaniyelerin oturma alanlarına bırakıldığı ve battaniyelerin görüntü itibarıyla temiz olmadıkları hususu göz önüne alındığında, kullanılmış battaniyelerin temizliğinin düzenli aralıklarla takip edilmesi (para. 103)

**EDİRNE İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/29)**

Tutulanlara 3'er, istenirse daha fazla sayıda battaniye verildiği belirtilmiş ve bazı battaniye kenarlıklarının intiharı önleyecek şekilde çıkartılmış vaziyette olmadığı gözlemlenmiştir. İncelemeler sırasında, battaniyenin içinden tutulana ait kıyafet çıkmıştır (para. 15)

Battaniyelerin temiz ve kullanıma uygun bir şekilde muhafaza edilmesi (para. 58)

**ARTVİN İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/31)**

Nezarethane odalarının havalandırmasını sağlayacak sistemin otomatik cam kapılar ardında kaldığı, bunun odalara yeterince hava akımı gelmesini engelleyebileceği Heyetimizce gözlemlenmiştir. (para. 46)

KOM Şube Müdürlüğünde nezarethane odalarının havalandırmasını sağlayacak sistemin otomatik cam kapılar ardında kaldığı, bunun odalara yeterince hava akımı gelmesini engelleyebileceği, odaların doğal ışık almadığı, yöre şartları nedeniyle bölgede sık sık sel ve su baskınlarının yaşanabildiği, nezarethanelerde bu nedenle rutubet oluştuğu gözlemlenmiş olup AIÖK'nin; *"Bütün polis hücreleri, içinde bulundurulmuş kişi sayısına göre makul büyüklükte olmalı ve gerekli ışıklandırma (uyku süresi hariç, okumaya yetecek kadar ışık) ve havalandırma şartlarına sahip olmalıdır; tercihen hücrelerde doğal ışık olmalıdır."* ilkesi ile uyumlu olacak şekilde nezarethanelere gerekli havalandırmanın sağlanması, nezarethanelerde oluşan rutubetli bölümlerin onarımının yapılması ve gelecekte yapılacak düzenlemelerde nezarethanelerin doğal ışık alacak şekilde tasarlanması (para. 69)

ARTVİN İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ RAPORU (2022/31)	Nezarethanelerin bulunduğu alanda 1 lavabo, 1 banyo ve 1 alaturka tuvalet bulunmaktadır. Tuvaletlerin kadın ve erkekler için ayrılmadığı görülmüştür. Ortak kullanım alanında engelliler için tuvaletin mevcut olmadığı gözlemlenmiştir. (para. 33)	Ziyaret edilen tüm Amirlik ve Şube Müdürlükleri nezarethanelerinde gözaltında bulunan kişilerin kullanması için ayrılan tuvaletlerde, kadın ve erkek ayrımının bulunmadığı görülmüştür. Bu kapsamda tuvaletlerin imkânlar dâhilinde kadın ve erkek kabinlerinin ayrılması gibi alternatif çözümler getirilmesi (para. 65)
ARTVİN İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ RAPORU (2022/31)	Tutulanlara ait 1 adet alaturka 1 adet de klozet olmak üzere 2 adet tuvalet bulunduğu, ancak klozetin aktif olmadığı görülmüştür (para. 59)	Şube Müdürlüğünde bulunan nezarethanelere ait klozet bulunan tuvaletin aktif olmadığı gözlenmiş olup söz konusu tuvaletin kullanıma uygun hale getirilmesi (para. 72)
EDİRNE İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ RAPORU (2022/29)	Namaz kılma yeri bulunduğu, seccade ve abdest terliği olmadığı gözlemlenmiştir. Kişiler namaz kılmak isterse yatak olarak kullandıkları temiz sedirde namaz kıldıkları, ek olarak seccade verilmediği belirtilmiştir. (para. 18)	Kişilerin ibadet özgürlüğü kapsamında temiz seccadeler bulundurulması ve tutulanların talep etmeleri durumunda verilmesi (para. 50)
MARDİN İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ RAPORU (2022/20)	Banyoda ışıklandırma bulunmamasının yanı sıra doğal ışığı içeri alacak herhangi bir pencere de olmadığından kapı kapatıldığında içeride tamamen ışısız bir ortam oluşmaktadır. (para. 41)	Nezarethane banyolarında pencere bulunmadığı, aydınlatmayı sağlayacak herhangi bir ışıklandırma düzeneğinin de bulunmaması nedeniyle içeriye ışığın yalnızca kapının açık tutulması suretiyle girebildiği hususu göz önüne alındığında CPT'nin 12'nci Genel Raporu'nun " <i>Polis nezaretindeki kişiler mahremiyete uygun şartlarda tuvalet imkânına ve yıkanmak için uygun şartlara sahip olmalıdır.</i> " tavsiyesi uyarınca tüm mekânlarda mahremiyetin sağlanması adına tutulanların kapıyı açık bırakma mecburiyetinde kalmasını engellemek üzere nezarethane banyolarında gerekli aydınlatmanın tesis edilmesi (para. 58)

**EDİRNE İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/29)**

Muhafaza odasının mevcut olduğu görülmüştür. Cumhuriyet Savcısı eğer muhafaza talimatı verirse ve aile de uzaktaysa, çocuk tutulmanın muhafaza odasında barındırıldığı belirtilmiştir. Odalarda bulunan koltuk, dolap ve yatağın yeni olduğu, çarşaf ve nevresimin serili olduğu, dolapta hiç kullanılmamış ve temiz eşofman bulunduğu, temiz havlu bulunmadığı ve sadece bir adet kullanılmış havlu bulunduğu, çocuklar için kitap, oyuncak gibi materyaller bulunmadığı, hem muhafaza hem görüşme odasında klima ve kalorifer bulunmadığı, kamera olduğu, yeterli seviyede ışık aldığı, kapılarda cam bulunduğu ve odaların içerisinde gözüktüğü, camlarda zebra perde ve güvenlik amaçlı koruma bulunduğu gözlemlenmiştir. İdare, klima ve kalorifer olmamasının binanın yapısıyla ilgili olduğunu, bazı odalarda klima ve kalorifer bulunmadığını, odaların neredeyse hiç kullanılmadığını ve yılda ancak birkaç defa kullanıldığını belirtmiştir. Muhafaza altındaki çocukların aileleri için bekleme salonu bulunmakta olup, bekleme salonunda 6 koltuk olduğu görülmüştür. (para. 34)

Muhafaza odasında konaklayacak çocuğun doyurucu vakit geçirebilmesi için odanın kitap, oyuncak gibi materyallerle zenginleştirilmesi (para. 55)

Her ne kadar bina mimarisinden kaynaklı olduğu anlaşılıyorsa da ısınma sorununa çözüm bulmak üzere alternatif yöntemlerin araştırılması ve çocuk nezarethane odasına geçici bir çözüm olarak elektrikli ısıtıcı konulması (para. 56)

**DIYARBAKIR İL
EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/08)**

Nezarethanelerde doğal ışık için pencere bulunduğu, pencerelerin dokulu bir metal ile kaplanması sebebiyle doğal ışığın yetersiz olduğu, aydınlatmanın projektör sistemiyle desteklendiği görülmüştür. (para. 34)

Nezarethane odalarında doğal ışık alan pencere bulunmamaktadır. Aydınlatma, havalandırma için koridora açılan pencereden oda içerisine verilen ışıkla sağlanmaktadır. Görüşme yapılan tutulanlardan bir tanesi odanın aydınlatılması amacıyla havalandırma penceresinden oda içerisine verilen ışığın direkt oturma yerlerine vurduğunu, ışığın 24 saat boyunca açık olduğunu bu yüzden uyuyamadığını belirtmiştir. Ziyaret heyeti tarafından yapılan incelemede odanın aydınlatılması amacıyla havalandırma bölmesinden verilen ışığın odalarda oturma yerlerine direkt geldiği ve devamlı surette açık kalması durumunda tutulanların uyumasını engelleyeceği gözlemlenmiştir. (para. 52)

Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethanesinde, odaların aydınlatılması için koridorlardan verilen ışığın günün 24 saat açık olduğu ve odalarda oturma yerlerine direkt geldiği ve odalarda doğal ışık bulunmadığı; Çocuk Şube Müdürlüğünde de doğal ışık imkânı bulunmadığı hususları göz önünde bulundurulduğunda, AİÖK'nin "*Bütün polis hücreleri, içinde bulundurulan kişi sayısına göre makul büyüklükte olmalı ve gerekli ışıklandırma (uyku süresi hariç, okumaya yetecek kadar ışık) ve havalandırma şartlarına sahip olmalıdır; tercihen hücrelerde doğal ışık olmalıdır.*" tavsiyesi uyarınca odaların ışıklandırma sisteminin tutulanların dinlenmesine ve uyumasına imkân verecek bir şekilde tekrardan düzenlenmesi ve odalara doğal ışık sağlanması (para. 84)

Avukat Görüşme Odası, İfade Alma Odası, Nezarethane Talimatnamesi ve Diğer Bilgilendirici Belgeler, Nezarethane Kayıt Defteri, Formlar, Güvenlik Tedbirleri

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
ARTVİN İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ RAPORU (2022/31)	Amirlik ve Şube Müdürlüklerinde "Sanık Hakları Formu" ve "Nezarethane Talimatı" dışında kişileri bilgilendirici herhangi bir broşür, kitapçık gibi materyalin bulunmadığı gözlemlenmiştir. Yabancı kişilerin tutulması halinde çevirmen yardımı alındığı öğrenilmiştir. Bu kişilerin bilgilendirilmesi için kendi dillerinde ayrıca bir materyal sağlanmadığı anlaşılmıştır. (para. 23)	Ziyaret edilen Amirlik ve Şube Müdürlüklerinde "Sanık Hakları Formu" ve "Nezarethane Talimatı" dışında kişileri bilgilendirici herhangi bir broşür, kitapçık gibi materyalin bulunmadığı gözlemlenmiştir. Yabancı kişilerin tutulması halinde çevirmen yardımı alındığı öğrenilmiştir. Bu kişilerin bilgilendirilmesi için kendi dillerinde ayrıca bir materyal sağlanmadığı anlaşılmıştır. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin (AİÖK); <i>"Özgürlüğü kısıtlanmış kişilerin hakları, bu kişiler söz konusu hakları bilmediği sürece pek bir değer taşımamaktadır. Bu nedenle polis nezaretine alınan kişilere gecikme olmadan ve anladıkları bir dilde hakları konusunda sarih olarak bilgi verilmesi şarttır."</i> tavsiyesi doğrultusunda yabancı tutulanların kendi dillerinde haklarını anlayabilecekleri "Nezarethane Talimatı" ve diğer materyallerin nezarethanelerde bulundurulması (para. 64)

**AĞRI İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/13)**

Şube Müdürlüğünde "Sanık Hakları Formu" dışında kişileri bilgilendirici herhangi bir broşür, kitapçık gibi materyalin bulunmadığı, yabancı uyruklu şahıslar için anlayacakları dillerde haklarını gösteren yazılı herhangi bir form bulunmadığı gözlemlenmiş olup Müdürlük yetkilileri tarafından ihtiyaç halinde tahsis edilen tercüman vasıtasıyla haklarının sözlü olarak anlatıldığı ifade edilmiştir. Duvarda yangın güvenlik talimatının asılı olduğu görülmüştür. (para. 34, 56, 75, 93)

Ziyaret edilen tüm Şube Müdürlüklerinde yabancılar için bilgilendirici herhangi bir broşür, kitapçık gibi materyal ve anlayacakları dilde haklarını gösteren yazılı herhangi bir form bulunmadığı göz önüne alındığında AİÖK'nin "*Polis nezaretine alınan kişilere gecikme olmadan ve anladıkları bir dilde hakları konusunda sarih olarak bilgi verilmesi şarttır*" tavsiyesi uyarınca gözaltına alınan yabancılar için bilgilendirici form, broşür, kitapçık gibi materyallerin hazırlanması (para. 99)

**DIYARBAKIR İL
EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/08)**

Tutulanın yabancı olması durumunda, tahkikatı yürüten birimlerce tercüman tahsis edildiği, ancak müdürlükte, tutulanların haklarını gösteren yabancı dillerde form olmadığı bilgisi alınmıştır. (para. 42, 60, 74)

Ziyaret edilen Şube Müdürlükleri arasında Asayiş Şube Müdürlüğü hariç tüm Müdürlüklerde "Sanık Hakları Formu" ve "Nezarethane Talimatı" dışında kişileri bilgilendirici herhangi bir broşür, kitapçık gibi materyal ile yabancı uyruklu tutulanlar için anlayacakları dilde haklarını gösteren yazılı herhangi bir form bulunmadığı göz önüne alındığında AİÖK'nin "*Polis nezaretine alınan kişilere gecikme olmadan ve anladıkları bir dilde hakları konusunda sarih olarak bilgi verilmesi şarttır*" tavsiyesi uyarınca gözaltına alınan kişiler için bilgilendirici broşür, kitapçık, form gibi materyallerin şahısların anlayacakları dillerde görünür yerlere asılması (para. 78)

**EDİRNE İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/29)**

Tutulanları bilgilendirmek için sanık hakları formu dışında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi asılı olmakla beraber, Nezarethane Talimatnamesi bulunmadığı görülmüştür. (para. 27)

Sanık hakları formu dışında nezarethanelerin yer aldığı koridor duvarlarına Nezarethane Talimatnamesi, Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi gibi bilgilendirici metinler asılması (para. 54)

**ARTVİN İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/31)**

Asayiş Şube Müdürlüğüne ait 1 ifade alma odası, 1 teşhis odası bulunmaktadır. İfade alma odasının kör noktası bulunmayan kamera ve ses sistemi kullanılarak izlendiği görülmüştür. Bu odanın camlarının açılabilirdiği, parmaklık gibi bir fiziksel koruyucunun kullanılmadığı gözlemlenmiştir. Üçüncü katta bulunan ifade alma odası kullanılırken tutulana iki görevlinin eşlik ettiği ifade edilmiştir. (para. 36)

Asayiş Şube Müdürlüğüne ait ifade alma odasının camlarının açılabilirdiği, odada parmaklık gibi bir fiziksel koruyucunun kullanılmadığı gözlemlenmiş olup tutulanların güvenliğinin sağlanması amacıyla camlara fiziksel koruyucu takılması (para. 68)

**ARTVİN İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/31)**

Şube Müdürlüğüne ait nezarethanelerin olduğu alanda 1 adet müdafî görüşme odası bulunmaktadır. Diğer Şube Müdürlüklerinin kendi imkânları doğrultusunda ifade alma işlemleri öncesinde şüpheli-müdafî görüştürme işlemlerini kendi birimlerinde ifa etmekte olduğu ifade edilmiştir. Müdafî görüşme odasında gerekli ısıtma ve aydınlatma sağlanmakta olduğu ifade edilmiş, ancak ziyaret tarihinde su baskını nedeni ile burada bulunan masa ve sandalyenin kaldırıldığı öğrenilmiştir. Müdafî odasında kamera sisteminin olduğu ancak ses kaydı olmadığı Heyetimizce gözlemlenmiştir. (para. 50)

KOM Şube Müdürlüğünde müdafî görüşme odasının masa ve sandalyesinin kaldırıldığı görülmüş olup AİÖK'nin; *"Avukata erişim hakkı polis gözetimi altında tutulan bireylerin üç temel hakkından biridir."* kuralı ile Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 21'inci maddesinde yer alan; *"Şüpheli veya sanık vekâletname aranmaksızın müdafî ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir.(...) Her kolluk biriminde görüşme için uygun şartları haiz görüşme odası ayrılır."* hükmü uyarınca her kolluk biriminde görüşme için uygun şartlara sahip müstakil bir müdafî görüşme odası düzenlenmesi gerektiği (para. 70)

**MARDİN İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/20)**

Müdürlük yetkilileri tarafından Kurum kapasitesine yetecek kadar battaniye bulunduğu ifade edilmiş ve Asayiş Şube Müdürlüğüne ait müdafî görüşme odasında şeffaf poşetler içinde battaniyelerin üst üste istiflendiği görülmüştür. (para. 20)

TEM Şube Müdürlüğünde müdafî görüşme odasında duvara istiflenmiş çok sayıda ambalajlı battaniye olduğu görülmüş olup AİÖK'nin *"Avukata erişim hakkı polis gözetimi altında tutulan bireylerin üç temel hakkından biridir."* kuralı ile Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 21'inci maddesinde yer alan *"Şüpheli veya sanık vekâletname aranmaksızın müdafî ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir.(...) Her kolluk biriminde görüşme için uygun şartları haiz görüşme odası ayrılır."* hükmü uyarınca her kolluk biriminde görüşme için uygun şartlara sahip müstakil bir müdafî görüşme odası düzenlenmesi gerektiği (para. 56)

**AĞRI İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/13)**

Asayiş Şube Müdürlüğü
Nezarethanesinde 1 adet müdafî görüşme odası bulunduğu, müdafî görüşme odasının aynı zamanda kamera sistem odası olarak da kullanıldığı gözlemlenmiştir. (para. 30)

Şube Müdürlüğünde müdafî odası mevcut olmadığı, boş olan odaların bu amaçla kullanıldığı görülmüştür. (para. 92)

Şubede müdafî odasının bulunmadığı görülmüştür. (para. 74)

Asayiş Şube Müdürlüğünde müdafî görüşme odasının aynı zamanda kamera sistem odası olarak kullanıldığı, Narkotik Şube Müdürlüğü ve Çocuk Şube Müdürlüğünde müdafî görüşme odası bulunmadığı göz önüne alındığında, AİÖK'nin "Avukata erişim hakkı polis gözetimi altında tutulan bireylerin üç temel hakkından biridir." kuralı ile Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 21'inci maddesinde yer alan "Şüpheli veya sanık vekâletname aranmaksızın müdafî ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duymayacağı bir ortamda görüşebilir.(...) Her kolluk biriminde görüşme için uygun şartları haiz görüşme odası ayrılır." hükmü uyarınca her kolluk biriminde görüşme için uygun şartlara sahip müstakil bir müdafî görüşme odası düzenlenmesi (para. 101)

Kamera Kayıtları

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
EDİRNE İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ RAPORU (2022/29)	11 adet güvenlik kamerası mevcut olup, nezarethaneler görevli personel odasının karşısında olduğu için hem gözle hem de kameralardan kontrol sağlandığı görülmüştür. Güvenlik kameraları 7 gün ve 24 saat kayıt almakta olup kayıtlar 19 gün saklanmaktadır. (para. 37)	Kamera kayıtlarının daha uzun süreli tutulabilmesi için kayıt cihazı kapasitesinin artırılması (para. 52)

**AĞRI İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/13)**

Şubede toplam 1 adet güvenlik kamerasının bulunduğu, kameraları takip etmek üzere 1 personelin görevlendirildiği, güvenlik kameralarının görüntüleri 52 gün süreyle saklama kapasitesine sahip olduğu, elektrik kesintisi gibi durumlarda jeneratörün devreye girdiği bilgisine ulaşılmıştır. (para. 94)

Çocuk Şube Müdürlüğünde kamera sayısının kör nokta kalmayacak şekilde artırılması (para. 107)

**DİYARBAKIR İL
EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/08)**

Yerinde yapılan incelemelerde, nezarethane odalarındaki kameralarda kör nokta olduğu, kameraların kapı girişlerini görmediği, kameraların gece görüşünün net olmadığı ve İl Müdürlüğünden izlenme özelliğine sahip olmadığı gözlemlenmiş, bununla birlikte kameraların geçmişe dönük izlenmesi noktasında bir sorun olmadığı tespit edilmiştir. (para. 24)

Müdürlükte 26 adet güvenlik kamerası olduğu ve kameraların 24 saat esasına göre kayıt yaptığı, nezarethanenin bulunduğu bölümde 3 adet kamera olduğu, kameraların sadece koridorlarda görüntü aldığı, nezarethane odalarında ise kamera olmadığı görülmüş, kamera kayıtlarının geçmişe dönük izlenmesinde bir sorun bulunmadığı, kameralarda kör nokta olmadığı ve kameraların geriye dönük 50 gün kayıt yaptığı tespit edilmiştir. (para. 43)

“Hem polis tarafından kötü muameleye maruz kalan kişilerin, hem de fiziksel olarak kötü muamele yaptıkları veya psikolojik baskı uyguladıkları yönünde haksız suçlamalara maruz kalan polis memurlarının çıkarına olacak şekilde suistimallerin önlenmesi ve belgelendirilebilirliğin sağlanması açısından Asayiş Şube Müdürlüğü nezarethanesindeki kameraların, görüntüsü net ve gece görüş kalitesi yüksek kameralarla değiştirilerek, odalarda kör nokta kalmayacak şekilde yeniden ayarlanması; Çocuk Şube Müdürlüğü nezarethane odalarına kamera konulması; ayrıca tüm Müdürlüklerdeki nezarethane odalarının girişine veya içine tutulanların buldukları alanın kamera ile izlendiğini belirtecek şekilde bir uyarı yazısının eklenmesi (para. 83)

Personel

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
ARTVİN İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ RAPORU (2022/31)	<p>Şube Müdürlüğü personeline "insan hakları" ve ayrıca "işkence ve kötü muameleyi belgelendirme" ile "tutulanlara ve özellikle hassas gruplara yönelik muamele" konularında bir eğitim sağlanmadığı tespit edilmiştir. (para. 40, 54, 62)</p>	<p>İl Emniyet Müdürlüğü personelinin genel olarak insan hakları konusunda eğitim almadığı göz önüne alındığında Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin (AİÖK); <i>"Şüphelilerin sorgulanması, tatminkâr bir biçimde yapılabilmesi için özel eğitim gerektiren ve uzmanların yapması gereken bir iştir. İlk olarak ve özellikle, sorgulamanın amacının tam olarak ne olduğu kesin olarak belirlenmelidir; amaç, sorgulamayı yapan memurların gözünde suçlu olduğu varsayılan bir kişinin itiraf etmesini sağlamak değil, incelenmekte olan konu hakkında gerçekleri öğrenmek için doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmak olmalıdır. Şüphelilerin sorgulanması sırasında uygulanacak davranış kurallarının belirlenmesi, kolluk kuvvetlerinin uygun eğitimi almasına ek olarak, yukarıda belirtilen amaca uymalarını çok kolaylaştıracaktır."</i> tavsiyesi uyarınca; Müdürlük ve bağlı merkezlerde görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına, "insan hakları", "tutulanlara ve özellikle hassas gruplara yönelik muamele" ile "BM'nin İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi (İstanbul Protokolü)" dâhil olmak üzere işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme konularının dâhil edilmesi (para. 67)</p>

**EDİRNE İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/29)**

Emniyet Müdürlüğünde insan hakları konusunda 2 emniyet müdürü ve 2 polis memurunun eğitici kursu aldığı aktarılmış olup, insan hakları konusunda her yıl Polis Akademisi Başkanlığı tarafından uzaktan eğitim ile tüm personelin bu eğitimleri almasının sağlandığı, kadrolarındaki tüm personelin insan hakları kursu almış bulunduğu ancak doğrudan işkence ve kötü muamele eğitimi almadıkları ifade edilmiştir. (para. 31)

Müdürlük ve bağlı merkezlerde görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına, mevcut insan hakları eğitiminin yanı sıra "tutulanlara ve özellikle hassas gruplara yönelik muamele" ile "Birleşmiş Milletler'in İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İstanbul Protokolü" dâhil olmak üzere işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme konularının dâhil edilmesi (para. 61)

**KARS İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/06)**

Nezarethane personelinin hizmet içi eğitim kapsamında insan hakları, işkence ve kötü muameleyi belgelendirme ve tutulanlara, özellikle hassas gruplara yönelik muamele konusunda bir eğitim almadığı belirtilmiştir. (para. 42)

AlÖK'nin "*Şüphellilerin sorgulanması, tatminkar bir biçimde yapılabilmesi için özel eğitim gerektiren ve uzmanların yapması gereken bir iştir. İlk olarak ve özellikle, sorgulamanın amacının tam olarak ne olduğu kesin olarak belirlenmelidir; amaç, sorgulamayı yapan memurların gözünde suçlu olduğu varsayılan bir kişinin itiraf etmesini sağlamak değil, incelenmekte olan konu hakkında gerçekleri öğrenmek için doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmak olmalıdır. Şüphellilerin sorgulanması sırasında uygulanacak davranış kurallarının belirlenmesi, kolluk kuvvetlerinin uygun eğitimi almasına ek olarak, yukarıda belirtilen amaca uymalarını çok kolaylaştıracaktır.*" tavsiyesi uyarınca; Müdürlük ve bağlı merkezlerde görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına, insan hakları, "tutulanlara ve özellikle hassas gruplara yönelik muamele" ile "BM'nin İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İstanbul Protokolü" dâhil olmak üzere işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme konularının dâhil edilmesi (para. 52)

**DİYARBAKIR İL
EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/08)**

Müdürlükte görevli personelin insan haklarına yönelik son bir yıl içerisinde herhangi bir eğitim almadığı anlaşılmıştır. (para. 27, 45)

AIÖK 'nin "Şüphelilerin sorgulanması, tatminkar bir biçimde yapılabilmesi için özel eğitim gerektiren ve uzmanların yapması gereken bir iştir. İlk olarak ve özellikle sorgulamanın amacının tam olarak ne olduğu kesin olarak belirlenmelidir; amaç, sorgulamayı yapan memurların gözünde suçlu *olduğu varsayılan bir kişinin itiraf etmesini sağlamak değil, incelenmekte olan konu hakkında gerçekleri öğrenmek için doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmak olmalıdır. Şüphelilerin sorgulanması sırasında uygulanacak davranış kurallarının belirlenmesi, kolluk kuvvetlerinin uygun eğitimi almasına ek olarak, yukarıda belirtilen amaca uymalarını çok kolaylaştıracaktır.*" tavsiyesi uyarınca; Müdürlük personelin hizmet içi eğitim müfredatına, insan hakları ile BM'nin İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İstanbul Protokolü dahil olmak üzere işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme konularının dâhil edilmesi (para. 79)

**MARDİN İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/20)**

Şube Müdürlüğü personeline "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi" konulu seminer verildiği ancak özel olarak "işkence ve kötü muameleyi belgelendirme" ile "tutulanlara ve özellikle hassas gruplara yönelik muamele" konusunda bir eğitim verilmediği öğrenilmiştir. (para. 35, 45, 52)

İl Emniyet Müdürlüğü personelinin insan hakları konusunda eğitim almadığı göz önüne alındığında Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin (AİÖK) "*Şüphelilerin sorgulanması, tatminkâr bir biçimde yapılabilmesi için özel eğitim gerektiren ve uzmanların yapması gereken bir iştir. İlk olarak ve özellikle, sorgulamanın amacının tam olarak ne olduğu kesin olarak belirlenmelidir; amaç, sorgulamayı yapan memurların gözünde suçlu olduğu varsayılan bir kişinin itiraf etmesini sağlamak değil, incelenmekte olan konu hakkında gerçekleri öğrenmek için doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmak olmalıdır. Şüphelilerin sorgulanması sırasında uygulanacak davranış kurallarının belirlenmesi, kolluk kuvvetlerinin uygun eğitimi almasına ek olarak, yukarıda belirtilen amaca uymalarını çok kolaylaştıracaktır.*" tavsiyesi uyarınca; Müdürlük ve bağlı merkezlerde görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına, "insan hakları", "tutulanlara ve özellikle hassas gruplara yönelik muamele" ile "BM'nin İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi (İstanbul Protokolü)" dâhil olmak üzere işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme konularının dâhil edilmesi (para. 54)

**AĞRI İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/13)**

Müdürlük yetkilileri tarafından Nezarethane personelinin hizmet içi eğitim kapsamında insan hakları konulu eğitim aldığı, fakat personele özel olarak "işkence ve kötü muameleyi belgelendirme" ile "tutulanlara ve özellikle hassas gruplara yönelik muamele" konusunda herhangi bir eğitim verilmediği beyan edilmiştir. (para. 37, 59, 79, 96)

AIÖK'nin "Şüphelilerin sorgulanması, tatminkâr bir biçimde yapılabilmesi için özel eğitim gerektiren ve uzmanların yapması gereken bir iştir. İlk olarak ve özellikle, sorgulamanın amacının tam olarak ne olduğu kesin olarak belirlenmelidir; amaç, sorgulamayı yapan memurların gözünde suçlu olduğu varsayılan bir kişinin itiraf etmesini sağlamak değil, incelenmekte olan konu hakkında gerçekleri öğrenmek için doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmak olmalıdır. Şüphelilerin sorgulanması sırasında uygulanacak davranış kurallarının belirlenmesi, kolluk kuvvetlerinin uygun eğitimi almasına ek olarak, yukarıda belirtilen amaca uymalarını çok kolaylaştırıcaktır." tavsiyesi uyarınca; Müdürlük ve bağlı merkezlerde görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına, "insan hakları", "tutulanlara ve özellikle hassas gruplara yönelik muamele" ile "BM'nin İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi (İstanbul Protokolü)" dahil olmak üzere işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme konularının dâhil edilmesi (para. 104)

**EDİRNE İL EMNİYET
MÜDÜRLÜĞÜ
NEZARETHANELERİ
RAPORU (2022/29)**

Nezarethanelerin temizliğinin günlük olarak görevli teknisyen tarafından yapıldığı, tutulanların nezarethanedeki çıkış işlemleri yapıldıktan sonra da temizlik işlemlerinin görevlilerce yaptırıldığı İdarece ifade edilmiştir. (para. 20)

Personelin yaptığı işin kapsamından çıkmaması için temizliğin teknisyen tarafından yapılmaması ve eğer eksiklik varsa temizlik görevlisi alınması (para. 62)

4.1.3.3. Geri Gönderme Merkezleri

2021 yılında UÖM'ün geri gönderme merkezlerine düzenlediği ziyaretler kapsamında hazırlanan raporlarda; merkeze kabul, yerleştirme ve bilgilendirme prosedürleri, işkence ve kötü muamele- nin önlenmesi, yönetim, personelin tutumu ve şikâyet prosedürleri, fiziksel koşullar, sağlık hiz- metleri, COVID-19 pandemisine yönelik tedbirler ve psiko-sosyal servis, sosyal faaliyetler, günlük yaşam, eğitim ve dış dünya ile iletişim ve güvenlik başlıklarında yer almış olan tespit ve tavsiye- lerden bazıları, aşağıda örnek olmak üzere alıntılanmıştır.

Merkeze Kabul, Yerleştirme ve Bilgilendirme Prosedürleri

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
AĞRI GERİ GÖNDERME MERKEZİ RAPORU (2021/17)	Görüşme gerçekleştirilen birçok yabancı, Merkez çalışanları ile istedikleri zaman iletişim kurabildiklerini, her türlü ihtiyaçlarının karşılanabildiğini, en büyük sıkıntılarının içinde buldukları belirsizlik hali olduğunu ve bu konuda da Merkez personelinin yapacak bir şeyleri olmadığını bildiklerini açıklamışlar, ancak neden Merkezde alıkonulduklarına dair bilgilendirmenin yapılmadığını ifade etmişlerdir. (para. 61)	Kişilerin nedenini bilmedikleri bir durumdan dışarıya tamamen kapalı ve yakınlarına çok uzakta bir yerleşkede olmalarından dolayı ruhsal çöküntülerin yaşanabileceği göz önünde bulundurulursa; yabancıların Merkeze ilk gelişlerinden itibaren tutulma sebepleri, tahmini kalış süreleri, hakları ve yükümlülükleri konusunda hem yazılı hem sözlü bir biçimde anlayabilecekleri bir dilde sistematik ve programa bağlı olarak bilgilendirme yapılması ve bu amaçla farklı dillerde yazılı ve görsel materyaller hazırlanması (para. 109)
KOCAELİ GERİ GÖNDERME MERKEZİ RAPORU (2022/2)	Rastlantısal yöntemle seçilen yabancı gruplar arasında yaşları 14 ile 17 arasında değişen 4 refakatsiz çocuk olduğu tespit edilmiştir. Müdür Vekili ile yapılan son görüşmede, refakatsiz çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi uyarınca tespit edilen bu çocukların ivedilikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bildirilmesi gerektiği kendilerine iletilmiştir. Ziyaret sonrası Müdür Vekili ile iletişime geçilmiş refakatsiz çocukların Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına teslim edildiği ve çocukların Bakanlık tarafından sevgi evlerine nakledildiği bilgisine ulaşılmıştır. (para. 27)	Merkeze kabul edilen her bir yabancının özellikle kendine zarar verme riski bulunanların tespit edilmesi, bulaşıcı hastalıkların taranması ve herhangi bir yaralanmanın zamanında kayıt altına alınması, refakatsiz çocuk varsa tespit edilmesi açısından muhakkak merkez sağlık birimi ile görüşmesinin sağlanması (para. 88)

İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi, Yönetim, Personelin Tutumu ve Şikâyet Prosedürleri

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
<p>AĞRI GERİ GÖNDERME MERKEZİ RAPORU (2021/17)</p>	<p>Merkez personelinin hizmet içi eğitim müfredatında oryantasyon, menşe ülke bilgisi, parmak izi sistemi ve temel hazırlayıcı eğitim programı yer almaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı'nca çevrimiçi ve yerinde eğitimlerde insan hakları eğitimi verilmiştir. Ancak BM'nin İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu (İstanbul Protokolü) içerir şekilde işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme için özel bir eğitim alınmamıştır. (para. 21)</p>	<p>Geri Gönderme Merkezlerinde görev yapmakta olan uzman ve uzman yardımcıları ile meslek elemanları başta olmak üzere bütün personele yönelik olarak hazırlanan eğitim müfredatına BM İstanbul Protokolü'nü içerir şekilde işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgeleme eğitiminin dâhil edilmesi (para. 127)</p>
<p>ANTALYA GERİ GÖNDERME MERKEZİ RAPORU (2022/23)</p>	<p>Merkezde kalan yabancıların talep ve şikâyetlerini; katlarda bulunan dilek ve şikâyet kutuları ve güvenlik görevlileri aracılığıyla ya da sözlü olarak doğrudan İdareye bildirmek suretiyle ilettikleri İdarece belirtilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen birçok yabancı ise Merkez çalışanları ile istedikleri zaman iletişim kuramadıklarını, özellikle Müdür ile görüşmenin çok zor olduğunu, güvenlik görevlileri ile oda yerleştirmelerine ilişkin sorun yaşayabildiklerini, en büyük sıkıntılarının da Merkezde alıkonulma süreçlerine dair yeterli bilgilendirmenin yapılmaması olduğunu ifade etmişlerdir. (para. 53)</p>	<p>Görüşme gerçekleştirilen birçok yabancıların Merkez çalışanları ile istedikleri zaman iletişim kuramadıklarını, özellikle Müdür ile görüşmenin çok zor olduğunu ifade ettikleri göz önüne alındığında şikâyet prosedürleri konusunda Merkezde tutulanlar için hem dâhili hem de harici yolların açık tutulması ve uygun bir şikâyet mercine gizli erişim haklarının olması (para. 91)</p>

**ÇANAKKALE
GERİ GÖNDERME
MERKEZİ RAPORU
(2022/4)**

Merkezde çocuklar için bir adet oyun odası bulunmaktadır. Oyun odasının donanım açısından yetersiz olduğu, televizyon dışında yeterli etkinlik ve oyuncak olmadığı, temiz olmadığı, kırık dolap kapaklarının çocuklar için tehlike arz ettiği gözlemlenmiştir. (para. 40)

Çocukların kişisel gelişimleri açısından kreş odasının ayrı ve sadece çocuk kullanımına uygun yapılması, çocukların sosyokültürel ve psikolojik gelişimlerini olumlu yönde etkileyecek oyun aletleri temin edilmesi ve daha yaratıcı etkinlikler düzenlenmesi, çocuklar için tehlike arz eden dolap kapaklarının tamir edilmesi (para. 92)

**KAYSERİ GERİ
GÖNDERME
MERKEZİ RAPORU
(2022/7)**

Merkez İdaresi tarafından YUKK m. 57/A'da yer alan idari gözetime alternatif tedbirlere hiç başvurulmadığı ifade edilmiştir. (para. 49)

YUKK'nin 57. maddesinde yer alan alternatif tedbirlere Merkez İdaresi tarafından hiç başvurulmadığı belirtilmiştir. Bu hususta uygun düştüğü ölçüde ilgili hükümde ifade edilen alternatif tedbirlerin de hayata geçirilmesi (para. 85)

Fiziksel Koşullar

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
ÇANAKKALE GERİ GÖNDERME MERKEZİ RAPORU (2022/4)	Ziyaret esnasında, odalarda kalan yabancılardan bazılarının prizleri söktüğü, prizlerin içindeki kabloları birbirine değdirmek suretiyle ortaya çıkan kıvılcımdan sigara yaktıkları görülmüştür. (para. 45)	Yabancılar için tehlike arz edebilecek ucu açık elektrik kablolarının kapatılması ve özellikle priz kapaklarının yabancılar tarafından sökülemeyecek ve güvenliği sağlayacak şekilde tadil edilmesi (para. 94)

**KOCAELİ GERİ
GÖNDERME
MERKEZİ RAPORU
(2022/2)**

Yatak ve dolapların bulunduğu odaların oldukça havasız ve karanlık olduğu gözlemlenmiştir. İntihar gibi istenmeyen olayların yaşanmasını engellemek adına pencereler kilitli tutulduğundan odalarda hava sirkülasyonunun sağlanamadığı tespit edilmiştir. Engelli odasında bulunan tutunma barının sallandığı görülmüş olup dokunulduğunda yere düşmüştür. (para. 37)

Yabancıların kaldıkları odaların havalandırılması için güvenlik önlemleri çerçevesinde düzenleme yapılması, Merkezde bulunan engelli odasının gözden geçirilerek yıpranmış olan tutunma barlarının sağlaştırılması (para. 80, 81)

Sağlık Hizmetleri, COVID-19 Pandemisine Yönelik Tedbirler ve Psiko-sosyal Servis

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
ANTALYA GERİ GÖNDERME MERKEZİ RAPORU (2022/23)	İş kazası nedeniyle bir eli amputé olan bir yabancı ve kalp hastası bir diğer yabancı ile yapılan görüşmelerde ilaç tedavisi gerektiren hizmetlerde ilaçların Merkez tarafından ücretsiz bir şekilde karşılanmadığı bu nedenle tedavi olamadıkları ifade edilmiş, İdare ile yapılan son görüşmede ise ilaç ödeneğinin artırılması gerektiği hususu dile getirilmiştir. (para. 63)	Yabancı tarafından bedeli karşılanamayan acil ve temel sağlık hizmetlerinin Merkez bütçesinden karşılanması (para. 95)
KOCAELİ GERİ GÖNDERME MERKEZİ RAPORU (2022/2)	Merkezin Psikososyal Destek Biriminde bir psikolog ve bir sosyal hizmet uzmanının görev yaptığı, Merkeze kabul edilen tüm özgürlüğünden mahrum bırakılanlarla giriş yaptıkları tarih itibarıyla en geç 2 iş günü içerisinde 'Ön Değerlendirme Formu' üzerinden görüşme yapıldığı, Ön Değerlendirme Formu sonucunda hassas bir durum tespit edilmesi halinde ilgili kişinin detaylı tetkik ve değerlendirme görüşmelerine alınmakta olduğu, özel ihtiyaç sahibi olarak tanımlanan bireylerin ise rutin olarak bireysel görüşme ile takip edildiği bilgisine ulaşılmıştır. Fakat yabancılarla yapılan görüşmelerde aralarında psikolog ile görüşmediğini beyan edenler olmuş, bu durumda olanlar arasında psikososyal destek ihtiyacı olanların tespiti maksadı ile bu eksikliğin giderilmesi hususunda heyetimizce, Merkez İdaresine gerekli tavsiyelerde bulunulmuştur. (para. 50)	Ziyaret heyetince; Merkeze kabul edilen her bir yabancıнын Psikososyal Destek Birimi ile ön görüşme yapılması planlandığı halde Kuruma kabulünün üzerinden iki hafta geçmesine rağmen henüz bir görüşme gerçekleştirilmemiş yabancılar olduğunun tespit edildiği dikkate alındığında Psikososyal Destek Biriminin daha etkin çalışabilmesi için personel sayısının artırılması dâhil, diğer gerekli tedbirlerin alınması (para. 89)

Sosyal Faaliyetler, Günlük Yaşam, Eğitim ve Dış Dünya ile İletişim

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
AĞRI GERİ GÖNDERME MERKEZİ RAPORU (2021/17)	<p>Merkez kütüphanesinde Arapça, İngilizce, Farsça ve Peştuca dillerinde yayınlar bulunduğu ancak kitapların sayıca yetersiz olduğu ve farklı yaşta tutulanlara hitap edecek yeterlilikte olmadığı görülmüştür. Merkezde çalışan sosyal çalışmacı ve psikolog aracılığıyla yabancılara kitap verilerek odalarında okuma imkânı sunulduğu, kişilerin yanında bir kitap bulundurabilme haklarının olduğu, farklı dillerde kitaplara erişimin olduğu ve en son Ağrı İl Müftülüğü tarafından kitap bağışında bulunulduğu belirtilmiştir. Ancak kendileri ile görüşme yapılan kişiler Arapça kitaplara erişimlerinin olmadığını, kendilerine "kitap gelecek" denilerek geçiştirildiklerini belirtmişlerdir. (para. 81)</p>	<p>Merkez kütüphanesindeki kitapların çocuk ve yetişkinlere hitap edecek şekilde farklı dil ve türlerde sayı ve çeşitliliğinin artırılması ve yabancılara kullanımına açılması (para. 114)</p>
ÇANAKKALE GERİ GÖNDERME MERKEZİ RAPORU (2022/4)	<p>Merkezde, Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından görevlendirilen El Sanatları Kursu Eğitmeni bulunmaktadır. Salgın hastalık nedeni ile el sanatları faaliyeti dışında faaliyetlerin gerçekleştirilemediği; el sanatları eğitmeninin gün içerisinde 3 grup halinde eğitim verdiği, ahşap boyama, boncuk işleme ve örgü yapıldığı ifade edilmiştir. Kendileri ile görüşme yapılan yabancılar, bu faaliyetlerden salgın hastalık nedeni ile yeterli ölçüde yararlanamadıklarını günlerini faaliyetten uzak ve verimsiz geçirdiklerini belirtmişlerdir. Bununla beraber, bazı yabancılar, etkinliklerin özellikle Yabancı Terörist Savaşçı şüphesi ile tutulan kişilere yönelik olduğunu ifade etmişlerdir. (para. 77)</p>	<p>Özgürlüğünden mahrum bırakılanların günlerini faaliyetten uzak ve verimsiz bir biçimde geçirdikleri göz önünde bulundurularak; kurs, hobi, atölye ve eğitici diğer etkinliklerin hayata geçirilmesi konusunda gerekli girişimlerde bulunulması (para. 105)</p>

**KOCAELİ GERİ
GÖNDERME
MERKEZİ RAPORU
(2022/2)**

Merkez İdaresi tarafından etkinlik odasında satranç, dama, puzzle, mangala seti gibi kültürel oyunların; müzik odasında piyano, gitar, saz, flüt gibi üflemeli, telli, tuşlu olmak üzere çok çeşitli müzik aletinin mevcut olduğu ifade edilmiş; ancak yabancılar tarafından bu oyun setlerinin ve müzik aletlerinin varlığıyla ilgili bilgilerinin olmadığı ifade edilmiştir. Bu durum Merkez İdaresine sorulduğunda Covid-19 pandemisi tedbirleri kapsamında virüsün bulaşma riskini en aza indirmek amacıyla etkinliklerin durdurulduğu ifade edilmiştir. (para. 67)

Halk Eğitim Merkezleri ile iş birliği yapılarak; vatan ve aileden uzak kalmanın sebep olduğu belirsizlik hissine karşı motivasyon ve rahatlama sağlayacak hobi kursları gibi, eğitici ve meslek edindirici vasfı olabilecek atölyelerin sürdürülebilir şekilde hayata geçirilmesi, Merkezde bulunan etkinlik odasının, satranç, dama, puzzle, mangala seti gibi kültürel oyunların oynanabilmesine imkan verecek şekilde dizayn edilmesi, müzik odasında yer alan piyano, gitar, saz, flüt gibi üflemeli, telli ve tuşlu çalgıların özgürlüğünden mahrum bırakılanların kullanımına sunulması (para. 92)

Güvenlik

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
ANTALYA GERİ GÖNDERME MERKEZİ RAPORU (2022/23)	Yabancıların odalarında yapılan görüşmelerde acil durum butonlarının bulunmadığı görülmüş, bu durumun karantina odalarında kalan yabancılar için acil bir durum olması halinde görevli personel ile iletişim açısından sıkıntı oluşturabileceği değerlendirilmiştir. (para. 46)	Karantina odalarına, güvenlik ve acil durumlarda hızlı erişilebilirliğin sağlanması için çağrı butonlarının yerleştirilmesi (para. 90)
ÇANAKKALE GERİ GÖNDERME MERKEZİ RAPORU (2022/4)	Jandarma ile yapılan görüşmelerde, Jandarma personelinin görev yaptığı yerlerde yazın soğutma, kışın ise ısıtma problemi olduğu dile getirilmiştir. (para. 90)	Güvenlik güçlerinin görev yaptığı alanlardaki ısıtma ve soğutma ihtiyaçları için gerekli düzenlemelerin yapılması (para. 108)
KAYSERİ GERİ GÖNDERME MERKEZİ RAPORU (2022/7)	Merkezde yangın alarm sistemi ve yangın merdiveni bulunduğu görülmüştür. Merkez İdaresince Heyetimize Merkezdeki yangın sisteminin aktif olarak çalışmadığı bilgisi verilmiştir. (para. 75)	Merkezde bulunan yangın sisteminin aktif hale getirilmesi (para. 86)

4.1.3.4. Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri

UÖM'ün huzurevi ve yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerine düzenlediği ziyaretlere ilişkin raporlardan; işkence ve kötü muamelenin önlenmesi, yönetim, personelin tutumu ve şikâyet prosedürleri, fiziksel koşullar, sağlık, bakım, psiko-sosyal servis hizmetleri, COVID-19 tedbirleri, beslenme, günlük yaşam ve faaliyetler ile personel başlıklarında yer alan tespit ve tavsiyelerden seçilen örnekler, ilgili başlıklar altında aşağıda paylaşılmaktadır.

İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi, Yönetim, Personelin Tutumu ve Şikâyet Prosedürleri

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
BAYBURT MEMNUNE EVSEN HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ RAPORU (2022/28)	Merkezde sakinlerin istek ve şikâyetlerini idareye iletebilmesi için dilek ve şikâyet kutularının bulunmadığı gözlemlenmiştir. Yapılan görüşmelerde sakinler, istek ve şikâyetlerini iletmek üzere idarecilerle yüz yüze görüşebildiklerini ifade etmişlerdir. Talep ve şikâyetlere yönetim tarafından geri dönüş yapıldığı belirtilmiştir. (para. 45)	Merkezde sakinlerin istek ve şikâyetlerini idareye iletebilmesi için dilek ve şikâyet kutularının erişilebilir bir yere konulması (para. 82)
ANTALYA FETHİ BAYÇIN HUZUREVİ RAPORU (2022/27)	Ziyaret esnasında huzurevi sakinlerinin kullanımı için olması gereken "İstek ve Öneri Kutusu"nun idare bölümünde ve sakinlerin erişemeyeceği bir alanda olduğu gözlemlenmiştir. (para. 32)	İstek ve Öneri Kutusunun, görünür bir alanda ve sakinlerin rahat erişebileceği bir yere taşınması (para. 69)
ELMADAĞ HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ RAPORU (2022/ 33)	Engelli bakım merkezleri ile huzurevi ayrımının yapılmamasından dolayı Merkezde sakinlerin yanı sıra engelli raporu bulunan psikiyatrik hastaların da olduğu ve bu kişilerin diğer sakinlere ve personele saldırı riskinin bulunduğu belirtilmiştir. (para. 28)	Engelli bakım merkezleri ile huzurevi ayrımının yapılmamasına dayalı olarak Merkezde sakinlerin yanı sıra engelli raporu bulunan psikiyatri hastalarının da olduğu ve bu kişilerin diğer sakinlere ve personele saldırı riskinin bulunduğu hususu dikkate alınacak olursa Merkezin yaşlıların kendini huzur ve güvende hissedebileceği bir ortam sunması için engelli bakım merkezleri ile huzurevi ayrımının yapılması (para. 87)

Fiziksel Koşullar

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
BAYBURT MEMNUNE EVSEN HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ RAPORU (2022/28)	<p>Merkez binasının ilin en yüksek tepesinde konumlanması ve Merkeze ulaşımın yokuş olmasından ötürü sakinler için zorlayıcı olduğu ve Bayburt il merkezinde yer alan Merkez binası yakınına Belediye, otobüs seferleri tertip etmekte iken söz konusu seferlerin iptal edildiği sakinler tarafından dile getirilmiştir. Huzurevi sakinlerinin il merkezine ulaşım için taksi kullandıkları ve bu durumun maddi açıdan zorlayıcı olabildiği ifade edilmiştir. (para. 33)</p>	<p>Merkez binasının ilin en yüksek tepesinde konumlanması, Merkeze ulaşımın zor olmasından ötürü sakinler, çalışanlar ve ziyaret maksadıyla gelecek olan sakinlerin yakınları için zorlayıcı olabileceği düşünüldüğünden otobüs seferlerinin tekrar hizmete başlaması (para. 93)</p>
BAYBURT MEMNUNE EVSEN HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ RAPORU (2022/28)	<p>Merkez binası içerisinde rutubet olduğu gözlemlenmiştir. İdare, özellikle yağmur sularının neden olduğu rutubet nedeniyle binada su yalıtımı ve drenaj sistemi gibi tadilatlar yapılması gerektiğini ancak bütçe yetersizliğinden dolayı yapamadıklarını ifade etmiştir. Bu konuda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına yazı yazıldığı ve bir rapor hazırlandığı, Bakanlıktan cevap beklendiği eklenmiştir. Özellikle Merkez binasının zemininin ahşap malzemedan olmasından ötürü yıprandığı, gelecek ödenek ile zeminlerin tadilatının yapılmasının planlandığı ifade edilmiştir. (para. 42)</p>	<p>Merkez binasında rutubete neden olan eksikliklerin giderilmesi (para. 79)</p>

**ANTALYA FETHİ
BAYÇIN HUZUREVİ
RAPORU
(2022/27)**

Merkez binasının Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2 ay gibi kısa süre için kiralandığı ancak mevcut binada 8 senedir hizmet verildiği, bununla birlikte yeni bir binanın yapım aşamasında olduğu ve yakın zamanda tamamlanacağı belirtilmiştir. Ayrıca yapımı devam eden yeni binanın görselleri ziyaret heyetiyle paylaşılmıştır. Hâlihazırda kullanılan Merkez binasının apart otel olarak inşa edilmiş olmasından dolayı fiziksel koşullarından kaynaklı eksikliklerin olduğu, merdivenlerin yanlarında bulunan korkulukların yüksek olmadığı, merdivenlerde kaydırmaz bant bulunmadığı ve zeminin kaygan olduğu gözlemlenmiştir. (para. 25)

İlerleyen yaşlar ile birlikte insan vücudunda değişiklikler meydana gelmektedir. Yaşlanma ile birlikte kas gücünün zayıflaması, çoklu ilaç kullanımının artması, görme ve duyma sağlığında bozulmalar gibi birçok nedenle denge kaybının azaldığı ve buna bağlı olarak düşme riskinin de arttığı bilinmektedir. Bu nedenle, sakinlerin yaşam ortamlarında kayma ve düşme gibi riskleri azaltacak şekilde zemin güvenliliğinin sağlanması, merdiven kenarlarında bulunan korkuluklara file ve merdivenlere kaydırmaz bant yapılması (para. 65)

**ELMADAĞ
HUZUREVİ
YAŞLI BAKIM VE
REHABİLİTASYON
MERKEZİ RAPORU
(2022/ 33)**

Asansör kabiniinde yer alan rakamların sakinler için yeterli büyüklükte olmadığı ve asansörlerin oldukça hızlı açılıp kapandığı gözlemlenmiştir. Merkez İdaresi asansörde yer alan rakamların yüksek maliyet nedeniyle daha büyük punto ile değiştirilemediğini, yürüyüş yoluna 30 santimlik bordür döşenemediğini bunun haricinde kamu kurumlarının erişilebilirliği bağlamında gerekli tüm tedbirlerin alındığını ifade etmiştir. (para. 31)

Sakinlerin açık hava aktivitelerinden biri olan yürüyüş yolu düzenlenmesinin hızlandırılarak tamamlanması (para. 77)

Engelli sakinlere yönelik makul düzenlemelerin gözden geçirilmesi, bu bağlamda asansörde yer alan tuş takımlarının sakinlerin ihtiyaçlarına uygun olarak erişilebilirliğinin artırılması ve asansörün açılıp kapanma hızının, sakinler için makul seviyelere getirilmesi (para. 81)

Kamu kurumlarının erişilebilirliği kriterleri kapsamında yüksek maliyet nedeniyle Merkez tarafından değişimi gerçekleştirilemeyen asansör kumanda düğmelerinin değiştirilmesi için Elmadağ Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi'ne destek olunması (para. 86)

ELMADAĞ HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ RAPORU (2022/ 33)	Merkezdeki odalarda her yatak başında acil çağrı butonu olmadığı görülmüştür. Yapılan incelemede bazı butonların "stop" düğmesinin basılı kaldığı ve butonların hepsinin düzgün çalışmadığı tespit edilmiştir. (para. 33)	Acil durum butonlarının sayılarının, her sakine bir tane olacak şekilde artırılması ve mevcut acil durum butonlarının çalışır olma durumlarının gözden geçirilmesi (para. 79)
---	---	---

Sağlık, Bakım, Psiko-sosyal Servis Hizmetleri, COVID-19 Tedbirleri

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
BAYBURT MEMNUNE EVSEN HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ RAPORU (2022/28)	Merkezde bulunan hemşirelerin acil müdahale eğitimlerini tamamlamış olmalarına rağmen acil müdahale için gerekli otomatik eksternal defibrilatör, soluk yolu için entübasyon seti,ambu seti gibi ekipmanların kurumda mevcut olmadığı tespit edilmiş, bu nedenle de acil durumlarda hastane ambulansının beklenmesi mecburiyetinde kalındığı, bu sırada sadece kalp masajı ve suni teneffüs yapılabildiği öğrenilmiştir. (para. 49)	Merkezde görev yapan sağlık personelinin acil müdahale eğitimlerini tamamlamış olmalarına karşın gerekli ekipmanların olmaması nedeniyle acil bir durumda müdahalede bulunulamayarak ambulansın gelmesinin beklenmesi ve Merkezin lokasyon olarak ulaşımın kolay olmadığı bir noktada bulunması gibi nedenlerle ihtiyaç duyulan sağlık ekipmanlarının temin edilmesi (para. 83)
BAYBURT MEMNUNE EVSEN HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ RAPORU (2022/28)	Merkezde kalan 2 sakinin fizik tedavi aldığı, Merkez bünyesinde fizik tedavi için fizyoterapi salonu olduğu ancak fizyoterapist bulunmadığından fizik tedavi biriminin aktif olmadığı, sakinlerin tedavilerinin hastaneye götürülerek yapıldığı öğrenilmiştir. Merkezin fizyoterapist görevlendirilmesi için talepte bulunduğu öğrenilmiştir. (para. 53)	İlerleyen yaşlar ile birlikte insan vücudunda değişiklikler meydana gelmektedir. Yaşlı bireylerde yürüme güçlüğü, denge kaybı, kas ağrıları gibi oluşabilecek sağlık sorunlarını önlemek veya mevcut sorunları en aza indirmek adına yaşlı bireylerin fizik tedavi görmeleri önemlidir. Merkezde halihazırda bulunan fizik tedavi biriminin aktif hale getirilmesi ve Merkeze fizyoterapist görevlendirilmesi (para. 87)

**ANTALYA FETHİ
BAYÇIN HUZUREVİ
RAPORU
(2022/27)**

Merkeze haftada bir gün aile hekiminin geldiği ve sakinlerin rutin sağlık kontrollerini gerçekleştirdiği öğrenilmiştir. Merkezde Sağlık Birimi ve Revir olarak kullanılan bölümde gerekli tıbbi araç ve gereçlerin bulunduğu; ancak ilaçların saklandığı dolapların kilitli olmadığı görülmüştür. (para.34)

Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliğinin Revir ve tecrit odası başlıklı 48. maddesinde "Kuruluştta, (Değişik ibare: RG-26/9/2008-27009) tabibin sorumluluğu altında kullanılmak üzere, revirde veya gerekli görülen yerlerde ilaç ve ilk yardım dolabı bulunur. Bu dolaplar kilitli tutulur." denilmektedir. Revirde ilaçların bulunduğu dolapların kilitli tutulması (para.67)

Beslenme

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
BAYBURT MEMNUNE EVSEN HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ RAPORU (2022/28)	Personel ve sakinler aynı yemekleri yemektirler. Sakinler tarafından yemeklerin yeterli olduğu ifade edilmiştir. Herhangi bir diyet yemeği çıkarılmadığı, yemeklerin tuzsuz yapılmaya çalışıldığı öğrenilmiştir. Merkezde kalan, ülser hastalığı bulunan bir sakin yemeklerin kendisine uygun çıkartılmadığını belirtmiştir. (para. 61)	Merkezde kalan sakinlerin özelliklerine uygun menüler (düşük sodyum, yüksek kalsiyumlu, az kolesterolü, posadan zengin vb.) planlanması, diyet ihtiyacı gereken sakinler için özel menüler çıkarılması, kişilerin yaşam kalitesini arttırmak, sağlıklarını korumak ve oluşabilecek rahatsızlıkları önlemek adına porsiyon kontrolünün sağlanması önem arz etmektedir. Merkezde yemek listelerinin hazırlanması sürecinde diyetisyen veya gıda mühendisi kontrolünün olmadığı öğrenilmiştir. Yemek listelerinde imza kısmında psikolog imzası bulunduğu görülmüştür. Tüm bu sebeplerle Merkezde hazırlanacak yemeklere ilişkin listenin diyetisyen veya gıda mühendisi kontrolünde Merkez sakinlerinin ihtiyacına yönelik hazırlanması, liste hazırlanırken kalan sakinlerden fikir alınması ve hazırlanacak yemek listesinin sakinlerin göreceği bir alana asılması (para. 88)

**ELMADAĞ
HUZUREVİ
YAŞLI BAKIM VE
REHABİLİTASYON
MERKEZİ RAPORU
(2022/ 33)**

Görüşme gerçekleştirilen sakinler, sabah kahvaltı için çok erken vakitte uyanmak durumunda kalınmasından şikâyetçi olmuşlardır. Sakinlerden bazıları kahvaltının çok erken saatte başladığı (saat 6 civarı), yemek taşıma araçlarının yapısından dolayı çok yüksek ses çıkardığını ifade etmiştir. Merkez İdaresi ise özellikle erken vakitte ilaç kullanan sakinler bulunduğunu ve tüm yemeklerin bir saat içinde dağıtımının yapılabilmesi gerektiğini de belirterek erken saatte aracın çıkmak durumunda kaldığını belirtmiştir. Yemek taşıma aracının ses çıkarmaması konusunda ise girişimlerde bulunulduğu ve sorunun kısa sürede çözüme kavuşturulmaya çalışılacağı İdare tarafından belirtilmiştir. (para. 69)

Yemek taşıma aracının çıkardığı yüksek ses nedeniyle erken vakitte uyanmak durumunda kalan sakinlerin şikâyetleri dikkate alınarak soruna yönelik en uygun çözümün hayata geçirilmesi (para. 84)

Günlük Yaşam ve Faaliyetler

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
BAYBURT MEMNUNE EVSEN HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ RAPORU (2022/28)	Merkezde sosyal faaliyetler için bir planlama olmadığı öğrenilmiştir. Merkezde herhangi bir sosyal faaliyet olmadığı, daha çok bireysel vakit geçirdikleri, gün içinde zamanlarını geçirebilecekleri herhangi bir aktivite olmadığı sakinler tarafından dile getirilmiştir. Bununla birlikte İdarece, huzurevi sakinlerinin uğraşları için kapalı sera alınacağı, alımın anlaşma aşamasında olduğu belirtilmiştir. Keza, el işi kursu açılması için Halk Eğitim Merkezine yazı yazıldığı ifade edilmiştir. (para. 67)	Yaşlılık dönemi bireylerde zihinsel, fiziksel, duygusal ve sosyal alanda gerilemenin yaşandığı dönemdir. Yaşlı bireylerin bu dönemde hayat bağlarının devam etmesi, üretken olabilmesi ve topluma katılımlarını sağlayabilmek için sosyal faaliyetler önem taşımaktadır. Kişinin psikolojik ve sosyal olarak kendini iyi hissetmesi ve öz güven duygusunun artması için aktivitelerden faydalanması sağlanmalıdır. Bu sebeplerle huzurevi sakinlerinin ruh sağlığını önceleyebilmek adına yaşlı bireylerin hizmet aldığı Merkezlerde sosyal faaliyetler oldukça önemlidir. Pandemi sebebi ile Merkez dışında yapılabilecek aktiviteler kısıtlanmışsa da Merkez içerisinde herhangi bir aktivite yapılmadığı, sakinlerin gün içerisinde zamanlarını verimli geçirebilmeleri adına planlı bir etkinlik takvimi olmadığı gözlemlenmiştir. Sosyal faaliyetlerin bir takvime bağlanarak planlı bir şekilde yapılacak aktivite sayısının artırılması (para. 89)

ELMADAĞ HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ RAPORU (2022/ 33)	Merkezde kütüphane bulunmadığı görülmüştür. (para. 46)	Hâlihazırda Merkezde bir kütüphane bulunmadığı ve kitap okumanın olumlu etkileri dikkate alınacak olursa Merkezde yeterli sayıda ve çeşitlilikte kitabın bulunduğu bir kütüphane oluşturulması ve Elmadağ İlçe Halk Kütüphanesindeki kitaplardan Merkezdeki sakinlerin faydalanabilmesi için (örneğin bir protokol imzalanması) girişimlerde bulunulması (para. 76)
---	--	---

Personel

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
ELMADAĞ HUZUREVİ YAŞLI BAKIM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ RAPORU (2022/33)	Merkezde güvenlik personeli ile görüşme gerçekleştirilmek istenilmiş ancak vardiyalı sistemde çalışan 4 güvenlik personelinden hâlihazırda hiçbir güvenlik personelinin Merkezde bulunmadığı ve bir kuaförün güvenlik kısmında beklemek durumunda kaldığı görülmüştür. (para. 20)	Merkezde eksik olan güvenlik personeli sayısının ihtiyaçla orantılı olacak şekilde artırılması (para. 85)

4.1.3.5. Çocuk Evleri

2021 yılı içerisinde UÖM tarafından ziyaret edilen çocuk evlerine ilişkin olarak hazırlanan ziyaret raporlarında; işkence ve kötü muamelenin önlenmesi, yönetim, personelin tutumu ve şikâyet prosedürleri, fiziksel koşullar, sağlık, bakım, psiko-sosyal servis hizmetleri, COVID-19 tedbirleri, beslenme, eğitim, faaliyetler ve günlük yaşam, dış dünya ile etkileşim ve personel konularında yer verilen tespit ve tavsiyelere ilişkin örnekler, aşağıda ilgili oldukları başlıklar altında alıntılanmıştır.

İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi, Yönetim, Personelin Tutumu ve Şikâyet Prosedürleri

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
BITLİS ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ RAPORU (2022/36)	<p>Sevgi Evleri Projesi, koğuş sistemiyle yürütülen kuruluş bakımı yerine daha küçük birimlerde, aile ortamını andıran yapılar ve ilişki sistemi içerisinde çocukların yaşayacağı küçük villa tipi binalardan oluşan site içerisinde yürütülmektedir. Bu projeye göre kurulan kampüs içerisinde; çocukların kaldığı 4 ev, 1 idari bina ve ilk müdahale birimi için kullanılan 1 ev bulunmaktadır. (para. 18)</p>	<p>Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği'nin 8. maddesinde; "Çocuk Koruma İlk Müdahale Birimine kabul edilen çocuklar hakkında, ilçe/ il Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne çocuğun kabul tarihini takip eden ilk beş iş günü içerisinde gerekli sosyal inceleme yaptırılarak uygun hizmet modeli belirlenir. Bu amaçla aileler ile bağlantı kurulur, gerekirse ilk rehabilitasyon çalışmaları başlatılır, kurum içi veya kurumlar arası havale işlemleri gerçekleştirilir." denilmektedir. Bitlis Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü kampüsü içerisinde yer alan bir ev çocuk koruma ilk müdahale birimi olarak çalışmakta olup, söz konusu birimin işleyişinin farklılığı, kalan çocuklar için henüz hizmet modelinin belirlenmemiş olması gibi nedenlerle çocuk evlerinde kalan çocuklarla ilk müdahale birimi olarak çalışan evlerde kalan çocukların iletişiminin mümkün olduğunca asgari düzeyde tutulmasının sağlanması, mümkünse söz konusu birimin ayrı bir yerde hizmet vermesinin sağlanması; ilin nüfusu ve hizmet verilenlerin sayısı gibi kriterler dikkate alınarak ilk müdahale birimlerinin müstakil birimler olarak yapılandırılmasının hizmet kalitesine sağlayabileceği katkının değerlendirilmesi, gerektiği takdirde buna ilişkin mevzuat düzenlenmesinin yapılması (para. 67)</p>

Fiziksel Koşullar

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
BİTLİS ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ RAPORU (2022/36)	Merkez bahçesinin etrafı bir duvar ile örülü olup, Merkez bahçesinde çocukların zaman geçirebilecekleri herhangi bir alan olmadığı görülmüştür. (para. 19)	Merkezin bulunduğu kampüs bahçesinde çocukların zaman geçirebilecekleri uygun alanın olmaması dikkate alınarak kampüs bahçesinin çocukların oyun ve eğlence ihtiyacını karşılayacak şekilde genişletilerek düzenlemesi (para. 64)

Sağlık, Bakım, Psiko-sosyal Servis Hizmetleri, COVID-19 Tedbirleri

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
İZMİR KARŞIYAKA ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ RAPORU (2022/18)	Kurum bakımına alınan çocukların annelerinin genellikle hamilelik sürecini kötü geçiren kişiler olduğu (madde bağımlılığı vb.), bu nedenle de Merkeze çok sayıda prematüre bebek kabul edildiği bildirilmiştir. Bu çocuklarda sıklıkla sağlık sorunlarının yaşandığı, Türk uyruklu çocukların kimliksiz olmaları halinde çok fazla bürokratik prosedür ile karşılaşılması sebebiyle nüfus ve kimlik işlemleri esnasında zorluklar yaşandığı şikayeti alınmıştır. (para. 24)	Merkeze kabulü yapılan ancak henüz kimlik ve nüfus işlemleri yapılamayan yenidoğan bebeklerin henüz kimlik çıkarılma işlemleri yürütülürken yaşanan bürokratik temelli işlemlerin uzunluğu nedeniyle herhangi bir aksaklık yaşanmaması amacıyla İzmir İl Halk Sağlığı Müdürlüğü ile iş birliği yapılması (para. 77)

Beslenme

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
BİTLİS ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ RAPORU (2022/36)	İdare tarafından, yemek menülerinin haftalık olarak hazırlandığı, listelerin çocukların istekleri dikkate alınarak oluşturulduğu, listelerin oluşturulması sürecine diyetisyen veya gıda mühendisinin dâhil olmadığı ifade edilmiştir. (para. 58)	Çocukların zihinsel ve bedensel gelişimlerinde yeterli ve dengeli beslenmenin önemi dikkate alınarak yemek listelerinin oluşturulmasında diyetisyen veya gıda mühendisinden destek alınması (para. 63)

Eğitim, Faaliyetler ve Günlük Yaşam

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
İZMİR KARŞIYAKA ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ RAPORU (2022/18)	<p>Merkezde kalan çocuklarda büyüme ortamlarında gelişim süreçlerini olumlu olarak tamamlayacak uyaranların eksikliği nedeni ile davranış bozukluklarının gözlenebildiği; bu nedenle okul dönemi çocuklarının eğitim kayıtlarını yaptırmada zorluklar yaşanabildiği aktarılmıştır. Özellikle çevre okullarda, okul idarelerinin ve öğretmenlerin çocuk evinde kalan çocukları okullara kaydetmeyi istemedikleri, kimi ğretmen ve idarecilerin bu şartlardaki çocuklarla uğraşmak istemediklerini beyan ettiği, bazen diğer velilerin de benzer tepkiler verdiği, bu durumun çocukların damgalanmasına ve ayrımcılığa uğramasına yol ağtığı, zaten dezavantajlı konumda olan çocukların daha da dezavantajlı bir konuma düşme neticesini doğurduğu, çocukların gerekli eğitimi alamamasının suça sürüklenme riskini içerdiği özellikle vurgulanmıştır. (para. 71)</p>	<p>Gelişim süreci içerisinde; uyaran eksikliği, olumsuz çevre koşulları, bağımlılık öyküsü bulunan aile ortamında yetişme gibi çeşitli nedenlerle kurum bakımına alınmış, yanlış uyaranlar sonucunda davranış bozukluğu geliştirmiş ve toplum içerisinde ilgili kurumlarla yapılacak ortak çalışmalar sayesinde sosyal içermelerinin sağlanmasının gerekli olduğu tespit edilen çocukların, eğitim-ğretim hayatında desteklenmesi ihtiyaç olarak görüldüğünden; bu çocukların toplumsal hayata katılmalarına destek verilmesi amacıyla İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğünde görevli mesleki personele yönelik eğitim verilmesi gerektiği (para. 78)</p>
İZMİR KARŞIYAKA ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ RAPORU (2022/18)	<p>Pandemi sürecinde okul grubundaki öğrencilerin her birine tablet temin edilmesinin mümkün olamadığı, çocukların tablet yüzünden birbiriyle kavga ettikleri ve tabletlerin de kırıldığı, bu nedenle eğitimlerin EBA TV kanalı üzerinden sürdürüldüğü, öte yandan bir etüt sınıfının kurularak çocukların eğitimlerinin desteklendiği, tablet eksikliğinin bu şekilde giderilmeye çalışıldığı, ancak etüt sınıfının olduğu binanın yaşanılan deprem sonrasında yıkıldığı ifade edilmiştir. (para. 68)</p>	<p>Yapılan alışmalar takdir edilmekle birlikte çocukların toplum hayatına katılımı ve fırsatlara erişiminde kritik bir önemi bulunan eğitim hakkını etkili ve kurum bakımı altında olmayan diğer çocuklarla eşit bir şekilde kullanabilmesi için pandemi koşulları da gözetilerek eğitim araç ve imkânlarının daha da çeşitlendirilmesi (para. 83)</p>

Dış Dünya ile Etkileşim

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
İZMİR KARŞIYAKA ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ RAPORU (2022/18)	Pandemi öncesinde bakım ve koruma altında bulunan çocukların ailelerinin yanına hafta sonu ve tatillerde yıl içerisinde toplam 70 günü geçmeyecek şekilde izinli verilebildikleri, ayrıca ailelerin çocuklarını Merkez içerisinde ziyaret edebildikleri ifade edilmiştir. Pandemi döneminde tüm Merkez içi ve dışı aile görüşmelerinin ve günlük izinlerin iptal edildiği; bununla beraber Merkeze ait cep telefonu ile çocukların aileleriyle görüntülü olarak görüşmelerinin sağlandığı, böylece çocukların aileleri ile görüşmelerinin aksatılmamaya çalışıldığı belirtilmiştir. Ayrıca ebeveynleri cezaevinde olan çocukların aile görüşmelerinin yapılabilmesi için cezaevleriyle yazışmalar yapıldığı, yine cezaevinde bulunan ebeveynlere çocuklarının fotoğraflarının çekilerek posta yolu ile gönderildiği ifade edilmiştir. (para. 73)	Pandemi sebebiyle çocukların gönüllü kişilerle görüştürülmesine ara verildiği belirtilse de moral verici olabileceğinden internet üzerinden görüntülü görüşme yoluyla çocuklar ile gönüllü kişilerin görüştürülmesi için gerekli çalışmaların yapılması (para. 82)

Personel

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
İZMİR KARŞIYAKA ÇOCUK EVLERİ SİTESİ MÜDÜRLÜĞÜ RAPORU (2022/18)	Merkez İdaresinden personel yetersizliği sebebiyle hizmet sunumunda zorlandığı, hizmet alımı yolu ile personel temini yöntemine son verilmesinin, personel alımını zorlaştırdığı şikâyeti alınmıştır. (para. 15)	Merkezin kapasite üstü hizmet vermesi ve yapılan mesleki çalışmaların yoğunluğu nedenleriyle Merkezde verilen hizmet kalitesinin artırılması ve 0-12 yaş grubu çocukların hizmet sunumuna daha kolay erişiminin sağlanması amacıyla Merkez Sosyal Servis biriminde görevlendirilecek meslek elemanlarının sayısının yeteri düzeyde tutulması için gerekli idari girişimlerde bulunulması (para. 79)

4.1.3.6. Engelli Bakım Merkezleri

Engelli bakım merkezlerine düzenlenen UÖM ziyaretleri kapsamında hazırlanan raporlarda; işkence ve kötü muamelenin önlenmesi, yönetim, personelin tutumu ve şikâyet prosedürleri, fiziksel koşullar, sağlık, bakım, psiko-sosyal servis hizmetleri, COVID-19 tedbirleri, kontrol yöntemleri, beslenme, günlük yaşam, eğitim ve faaliyetler, dış dünya ile etkileşim ve personel başlıklarında tespit edilen ve tavsiyelerde bulunulan hususlardan bazıları aşağıda örneklendirilmiştir.

İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi, Yönetim, Personelin Tutumu ve Şikâyet Prosedürleri

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
BATMAN ÖZEL YENİHAYAT BAKIM MERKEZİ RAPORU (2021/10)	Merkezde ziyaret tarihine kadar kötü muameleye maruz kalmış ve hakkında şikâyetçi olunmuş personel sayısı 1'dir. Personel, bir engelli bireyin değerine şiddet uygulaması esnasında çıkan olayda şiddet uygulayan engelli bireye kuvvet kullanmıştır. Bu olaya şahit olan başka personel tarafından durum idareye aktarılmış ve güvenlik kameraları ile tespit edilmiştir. Kuvvet kullanan personelin iş akdine son verilmiş olduğu ilgili belgelerde görülmüş ve olay hakkında Merkez avukatı tarafından savcılık makamına suç duyurusunda bulunulduğu, adli sürecin devam ettiği ve Merkez idaresinin süreci yakından takip ettiği idarece belirtilmiştir. (para. 38)	İşkence ve kötü muamele iddialarına ilişkin bir vaka yaşanmış; bu durum adli makamlara bildirilmiş ve personelin de iş sözleşmesi feshedilmiştir. Benzer durumların yaşanmaması için personellere işkence ve kötü muamele yaşadığını da kapsayacak şekilde insan hakları eğitiminin verilmesi (para. 61)
KAYSERİ ÖZEL İHTİSAS ENGELLİ BAKIM MERKEZİ TAKİP ZİYARETİ RAPORU (2021/19)	Merkez sakinlerinin zaman zaman yemek tercihleri, sigara talepleri, oda düzeni ve COVID-19 pandemisine bağlı ziyaretçi kısıtlamaları ile ilgili şifahi şikâyetlerde buldukları, şikâyetlerin kısa sürede çözüme kavuşturulduğu ancak şikâyet konularına ve şikâyet sayısına ilişkin bir kayıt tutulmadığı ifade edilmiştir. (para. 47)	Engelli bireylerin talep ve şikâyetlerine ilişkin kayıt tutulması ve muhafaza edilmesi (para. 67)

Fiziksel Koşullar

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
BATMAN ÖZEL YENİHAYAT BAKIM MERKEZİ RAPORU (2021/10)	Merkez gürültü ve hava kirliliğinden uzak bir yerde konumlanmıştır. Merkezin 2010 yılında faaliyete geçtiği de göz önünde tutularak fiziksel koşullarının iyi durumda olduğu gözlemlenmiştir. Merkez odaları dörder kişilik olup her engelli bireyin kişisel yatağı ve dolabı, her katta ortak kullanımda tuvalet ve banyo bulunmaktadır. Odalarda ise acil durumlar için yatak başlarında çağrı butonları yer almamaktadır. (para. 28)	Engelli bireylerin acil durumlarda kullanması için odalarındaki yatak başlarına acil çağrı butonları yerleştirilmesi (para. 59)
ÇANAKKALE ÖZEL BAKIM MERKEZİ RAPORU (2021/18)	Merkezde engelli bireylerin odalarında bulunan pencerelerin korumasız ve tamamen açılabilir olduğu tespit edilmiştir. (para. 42)	İntihar risk grubunda olan bireyler de düşünülerek, engelli bireylerin odalarında bulunan pencerelerin tam açılmasını engelleyecek bir sistem ile korunaklı hale getirilmesi gerektiği (para. 95)
ÇANAKKALE ÖZEL BAKIM MERKEZİ RAPORU (2021/18)	Merkezde intihar risk grubunda olan engelli bireylerin olduğu, bina içinde muhtemel intihar girişimlerinin engellenmesi amacı ile merdiven boşluklarının yan kısımlarında file bulunduğu görülmüştür. Ancak merdiven boşluğunun olduğu kat aralarında file bulunmadığı gözlemlenmiştir. İdare tarafından çatı katının sürekli kapalı tutulduğu ve engelli bireylerin asansörü tek başlarına kullanmalarına izin verilmediği ifade edilmiştir. Çatıya çıkan kapıda yapılan kontrolde kapının kilitli olduğu anlaşılmıştır. (para. 50)	Merkezde daha önce yaşanan intihar girişimleri nedeni ile merdiven boşluklarının ilk ve son katlarında file bulunduğu, ara katlarda ise file olmadığı görüldüğünden Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği'nin 7/2/f maddesi gereğince bu tedbirlerin ara kat boşluklar için de uygulanması gerektiği (para. 96)

**ÇANAKKALE
ÖZEL BAKIM
MERKEZİ RAPORU
(2021/18)**

Merkezde kameriyelerin olduğu bir bahçe bulunmaktadır. Bahçe, kadın ve erkek bireylerin ortak kullanımına açıktır. Bahçe içerisinde spor aleti ve hobi bahçesi gibi engelli bireylerin çeşitli faaliyetler gerçekleştirebileceği alanların bulunmadığı görülmüştür. Kameriyelerden bir tanesi kışın sigara içilebilmesi için şeffaf ve katlanabilir plastik branda malzemesi ile kaplatılmıştır. Merkezde bakım hizmeti alan bireylerden, sigara içen engelli birey sayısının çok olması nedeniyle bir kameriye alanının kullanımının yeterli gelmediği, bu yüzden bir kameriyenin daha kaplatılması talebi dile getirilmiştir. Kurum İdaresi de bir kameriyenin daha kaplatılmasının planlandığını belirtmiştir. (para. 45)

Merkez binasının da içinde bulunduğu bahçede engelli bireylerin spor yapabilmeleri amacı ile bahçe için sabit spor ekipmanlarının temin edilmesi ve bahçede engelli bireylerin tarımsal faaliyetler yapabilmeleri, bu sayede üretime katkı sunan bireyler oldukları bilincine erişmeleri gibi amaçlar doğrultusunda hobi bahçelerinin kurulması gerektiği (para. 97)

Merkez bahçesinde bulunan kameriyelerden birinin kış aylarında sigara içen engelli bireylerin kullanımı için branda ile kapatıldığı görülmekle birlikte, sigara içen engelli birey sayısının fazlalığı nedeni ile bu alanın yeterli gelmediği ve bir kameriyenin daha branda ile kaplatılması gerektiği (para. 98)

**KAYSERİ
ÖZEL İHTİSAS
ENGELLİ BAKIM
MERKEZİ TAKİP
ZİYARETİ RAPORU
(2021/19)**

Merkez bünyesinde yangın dolaplarının bulunduğu görülmüş olmakla birlikte Merkez müdürü ile yapılan görüşmede ziyaret tarihine kadar Merkez sakinlerini de kapsayacak biçimde yangın tatbikatı yapılmadığı öğrenilmiştir. (para. 31)

Engelli bireyleri de kapsayacak şekilde yangın tatbikatı planının hazırlanması ve yapılması (para. 68)

**KIRŞEHİR
ENGELSİZ
YAŞAM BAKIM
REHABİLİTASYON
VE AİLE DANIŞMA
MERKEZİ RAPORU
(2022/24)**

Merkezde engelli bireylerin kullandığı yatak ve bazaların yıpranmış olduğu gözlemlenmiştir. (para. 31)

Merkezde engelli bireylerin odalarında bulunan baza ve yatakların yıpranmış olduğu gözlemlenmiştir. Baza ve yatakların yenilenmesi (para. 83)

**BOLU SEMİHA
ŞAKİR SARIGÖL
ENGELSİZ
YAŞAM BAKIM,
REHABİLİTASYON
VE AİLE DANIŞMA
MERKEZİ RAPORU
(2022/45)**

Merkezin ana yerleşim alanında 4 ev ve bir ortak bahçe bulunmaktadır. Engelli bireylerin ihtiyaçlarına göre inşa edilmiş evlerin içinde oturma alanı, mutfak, yemek alanı, yatak odaları, çalışma odası, 2 adet tuvalet ve bir adet banyo bulunmaktadır. Her çocuğun kendine ait dolabı bulunmaktadır. Merkez yetkilileri Merkezin fiziksel durumunun kalan engelli bireyler için yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Fiziksel engeli bulunan çocukların kaldığı evlerin birinde tuvalet tutamaçlarının olmadığı görülmüştür, Merkez İdaresi eksikliklerin giderileceğini ifade etmiştir. (para. 28)

0-12 yaş grubu çocukların kaldığı 1 evin tavanında çatı akması sonucu kararan bir bölüm olduğu görülmüştür. Merkez İdaresi çatı tamiri için Bolu İl Özel İdaresi Müdürlüğü ile iletişim kurularak keşif yapıldığını, gerekli ödenek sağlanması ile çatı tamirinin gerçekleştirildiği, ancak yapılan tadilatın tam anlamıyla düzeltilmemesi nedeni ile yeniden çatının aktığı bildirilmiştir. (para. 31)

Merkezde, çocuk evlerinde iki odada, heyetimizce tespit edilen yeniden boyanması gereken alanlar ile ilgili olarak gerekli işlemin yapılması ve heyetimizce diğer bir ihtiyaç olarak görülen banyo tutamaçları, engelli banyo aparatlarının yerleştirilmesi (para. 72)

Sağlık, Bakım, Psiko-sosyal Servis Hizmetleri, COVID-19 Tedbirleri, Kontrol Yöntemleri

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
<p>ÇANAKKALE ÖZEL BAKIM MERKEZİ RAPORU (2021/18)</p>	<p>Merkezin sorumlu müdürü Sosyal Çalışmacı olup Merkezde 1 psikolojik danışman görev yapmaktadır. Merkezde psikolojik danışman tarafından engelli bireylere yönelik rehabilitasyon çalışmaları uygulandığı aktarılmıştır. Merkezde görevli meslek personelleri, normal görevleri haricinde idari işleri de yapma yükümlülüğü nedeni ile mesai saatlerinde mesleki çalışma ile idari işleri birlikte yürütmektedir. (para. 54)</p> <p>Merkezde toplam 5 sağlık personeli günde üç vardiyada çalışmaktadır. İlk iki vardiyada 2 hemşire, gece vardiyasında ise 1 hemşire çalışmaktadır. Merkez 4857 sayılı İş Kanunu'nun 63'üncü maddesi çerçevesinde haftada 45 saat üzerinden personel çalıştırmaktadır. Merkez İdaresi ile yapılan son görüşmede, kapasite, çalışma saatleri ve meslek personelinin idari işlere ilişkin sorumlulukları nedenleri ile çalışanların iş yüklerinin fazla olduğu hususunun iletilmesi üzerine, ilgililer Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği kapsamında çalıştırma zorunluluğu bulunan asgari personel sayısının sağlandığını, ancak engelli bireylere daha iyi hizmet verebilmek amacıyla bir hemşire alımı daha yapacaklarını ifade etmiştir. (para. 55)</p>	<p>Merkez yönetiminin, Merkezde mevzuatla belirlenen çalıştırılması gereken asgari sayıda personeli çalıştırmakla beraber, verilen hizmetin kalitesinin artırılması ve engelli bireylerin hizmet sunumuna daha kolay erişiminin sağlanması amacı ile Merkezde çalıştırılmak üzere psikolog ve hemşire alımlarının yapılması gerektiği (para. 94)</p>
<p>KAYSERİ ÖZEL İHTİSAS ENGELLİ BAKIM MERKEZİ TAKİP ZİYARETİ RAPORU (2021/19)</p>	<p>Merkez tarafından engelli bireylerin iş ve işlemleri için kullanılmak üzere 2 adet panelvan, 1 adet dolmuş olmak üzere toplam 3 adet nakil aracı bulunmaktadır. Merkeze ait ambulans bulunmamaktadır. Bu bağlamda Merkez müdürü engelli bireylere araç alımında sağlanan Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) indirimi kolaylığının bakım merkezlerine sağlanmamasından dolayı ihtiyacı karşılayacak düzeyde araç alımının zorlaştığını ifade etmiştir. (para. 44)</p>	<p>Araç temininde engelliler için uygulanan istisna / muafiyetlerden özel bakım merkezlerinin de faydalanması talebinin değerlendirilmesi (para. 63)</p>

**KIRŞEHİR
ENGELSİZ
YAŞAM BAKIM
REHABİLİTASYON
VE AİLE DANIŞMA
MERKEZİ RAPORU
(2022/24)**

Merkeze ait hasta nakil aracı bulunmadığı, acil durumlarda 112 aranarak ambulans çağırıldığı belirtilmiştir. Merkezde bulunan aracın mesai saatleri içerisinde çalışmasından dolayı engelli bireylerin mesai dışında hastane dönüşlerinde ise araç temininde zorluk yaşandığı ifade edilmiştir. Ayrıca Merkez aracının arızalı olduğu ve tamiri için ödenek beklendiği İdare tarafından aktarılmıştır. (para. 45)

Merkeze ait hasta nakil aracı bulunmadığı, özellikle hastane dönüşlerinde araç temininde zorluk yaşandığı, bir aracında arızalı olduğu ve tamir için ödenek beklendiği ifade edilmiştir. Merkez, Kırşehir Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı olarak çalışmakta ve İl Müdürlüğüne bağlı sürekli bakım hizmeti verilen başka merkezler de olduğu bilgisi edinilmiştir. İl Müdürlüğü bünyesinde bulundurulacak asansörlü bir hasta nakil aracının hem ziyaret edilen Merkez için hem de ilde bulunan ve sürekli bakım ihtiyacı veren diğer bağlı Merkezler için kullanılabilceği (para. 86)

**KIRŞEHİR
ENGELSİZ
YAŞAM BAKIM
REHABİLİTASYON
VE AİLE DANIŞMA
MERKEZİ RAPORU
(2022/24)**

Merkezde bulunan sağlık servisinde 1'i kadrolu olmak üzere 2 sağlık memuru görev yapmaktadır. Personel eksikliğinden dolayı sağlık nöbeti tutulamadığı belirtilmiştir. Sağlık hizmetlerinin yürütüldüğü revirde her engelli personele ait sağlık takip dosyaları bulunduğu görülmüştür. Sağlık dosyalarında hastaneye gidiş geliş tarihleri, hastalıklarla ilgili teşhisler, engelli bireylerin kullandığı ilaçlara ilişkin bilgilerin yer aldığı gözlemlenmiştir. Engelli bireylerin kullandığı ilaçların sağlık personeli tarafından hazırlandığı ifade edilmiştir. (para. 43)

Merkezde iki sağlık personeli bulunmaktadır. Bu personelin engelli bireylerin rutin sağlık takiplerini yaptığı, ilaç düzenlemelerini gerçekleştirdikleri, engelli bireylerin hastane refakatlerinde buldukları, Merkezde personel yetersizliğinden dolayı sağlık nöbeti tutulmadığı belirtilmiştir. Bu sebeple Merkezde bulunan sağlık personeli sayısının artırılması (para. 87)

**BOLU SEMİHA
ŞAKİR SARIGÖL
ENGELSİZ
YAŞAM BAKIM,
REHABİLİTASYON
VE AİLE DANIŞMA
MERKEZİ RAPORU
(2022/45)**

Merkezde kalan çocukların ailelerinden uzak olmaları, organik gelişim sürecinde aile içinde edinilebilecek birinci derece kan bağıyla gelişecek sevgi ve diğer duygulardan uzak kalmaları, ayrıca aile ortamından kurum ortamına geçiş sürecinde yaşanan duygusal örselenmeler nedeni ile psikolojik desteğe ihtiyaç duydukları gözlemlenmiştir. Merkezde ayrıca ilk kabul birimi olarak hizmet veren bölümde kalan çocukların ana hizmet bölümünde kalan çocuklar gibi yaşadıkları örselenme sürecini tanımlamaları ve en az hasarla süreci atlatabilmeleri için psikolojik desteğe ihtiyaç duydukları gözlemlenmiştir. Buna karşılık kadrosu Merkezde olan, Bolu Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından başka Merkeze görevlendirilen 2 psikolog olduğu, hâlihazırda daimi görevli psikolog bulunmadığı öğrenilmiştir. (para. 51)

Merkeze koruma ve bakım altında bulunan engelli çocukların psikolojik destek alabilmeleri amacıyla merkezde kadrosu bulunan, ancak görevlendirme ile başka birime gönderilen psikoloğun görevlendirmelerinin iptal edilerek Merkezde göreve başlatılması veya başka bir psikolog atamasının yapılması (para. 78)

**BOLU SEMİHA
ŞAKİR SARIGÖL
ENGELSİZ
YAŞAM BAKIM,
REHABİLİTASYON
VE AİLE DANIŞMA
MERKEZİ RAPORU
(2022/45)**

Merkezde kalan engelli çocukların sağlık durumlarının hassasiyet göstermesi nedeni ile bakım personelinin gerekli durumlarda (epilepsi gibi ataklar) nasıl müdahale edileceğine dair bir tecrübelerinin olmadığı belirtilmiştir. (para. 42)

Merkezde görevli bakım personelinin epilepsi gibi ataklarda nasıl müdahale edileceğine dair bir tecrübelerinin olmadığı hususu dikkate alınarak bu yönde bir eğitim verilmesi ve acil durumlarda müdahale etme konusunda verilecek hizmet içi eğitim kapsamına epilepsi atağına müdahale etme konusunun eklenmesi (para. 80)

**BOLU SEMİHA
ŞAKİR SARIGÖL
ENGELSİZ
YAŞAM BAKIM,
REHABİLİTASYON
VE AİLE DANIŞMA
MERKEZİ RAPORU
(2022/45)**

Merkeze serebral palsi çocukların uzay terapisi ile fizik tedavilerinde kullanılmak üzere gerekli cihazların alındığı, cihazların alımı tarihinde ek ders ücreti karşılığında görevli fizyoterapistlerin uygulayıcı eğitimi aldıkları, ancak fizyoterapistin görev sürelerinin bitmesi ile uzay terapi yönteminin uygulanmadığı aktarılmıştır. Her ne kadar yakın zamanda Merkezde 1 fizyoterapist göreve başlasa da bu kişinin, uzay terapi konusunda sertifikalı olmadığı anlaşılmıştır. Merkezde koruma ve bakım altında bulunan engelli çocukların bedensel engelleri nedeni ile rutin takiplerle fizik tedavi uzman doktoru tarafından muayene edilmesi gerektiği, yerinde müdahale ve kontrol ile çocukların fizik tedavi süreçlerinin olumlu ilerlemesi adına Sağlık İl Müdürlüğünden ayda bir fizik tedavi uzmanının görevlendirilmesinin talep edildiği, ancak bu resmi talebe henüz bir yanıtın gelmediği bildirilmiştir. (para. 49)

Merkezde koruma ve bakım altında bulunan engelli çocukların bedensel engelleri nedeni ile rutin takiplerle fizik tedavi uzman doktoru tarafından muayene edilmesi ve yerinde müdahale ve kontrol ile çocukların fizik tedavi süreçlerinin olumlu yönde ilerlemesi adına Müdürlüğünüzden ayda bir olacak şekilde talep edilen fizik tedavi uzmanının görevlendirilmesi konusunda gereken desteğin sunulması (para. 82)

Yakın zamanda Merkezde göreve başlayan fizyoterapistin uzay terapi konusunda sertifikasının olmaması, serebral palsi çocukların uzay terapi yöntemiyle fizik tedavilerinin gerçekleştirilmesi amacıyla alınan gerekli cihazların aktif olarak kullanılmaması ve çocukların gelişimi açısından söz konusu yöntemin ciddi faydalarının olduğu hususları birlikte dikkate alınarak, Merkezde yakın zamanda göreve başlayan fizyoterapistin uzay terapi eğitim sertifikası almak üzere eğitim verilmesinin sağlanması veya uzay terapi eğitim sertifikası olan bir fizyoterapist görevlendirilmesi ve uzay terapi yönteminin sistematik bir programa bağlanarak uygulanması (para. 79)

ADANA ATAKÖŞKÜ ÖZEL BAKIM MERKEZİ RAPORU (2022/42)	Merkezde kalan engelli bireyler için yeşil reçete ile alınan ilaçların kayıt defteri incelenmiş, ilaçların sayıca doğru eksilmesi ile birlikte usulüne uygun olarak verildiği, ancak kayıt defterinin ziyaret tarihinden itibaren yılsonuna kadar doldurulduğu görülmüştür. İlaçların düşüp kırılması, hasta ölümü gibi durumların olabilmesi veya ilaç kullanım istismarı ihtimaline karşı kayıt defterinin sadece ilaç verildikçe tutulmasının uygun olacağı merkez yetkililerine belirtilmiştir. İdare konu ile ilgili olarak gerekli takiplerin yapılacağını bildirmiştir. (para. 57)	Merkez sağlık servisi biriminde, yeşil reçeteli ilaç kullanım defterinin ziyaret tarihinden de ileri tarihler için ilaç kullanımı gerçekleştirilmiş olarak doldurulduğu tespit edildiğinden, ilaç kayıt defterinin ilaç verildiğinde doldurulması gerektiği (para. 98)
---	---	--

ADANA ATAKÖŞKÜ ÖZEL BAKIM MERKEZİ RAPORU (2022/42)	Acil yardım çantasında yapılan incelemede ISO 9001/2015 standartları gereği bulunması gereken adrenalinin bulunmadığı tespit edildiğinden, durum merkez idaresine açıklanmıştır. (para. 64)	Acil yardım çantasında yapılan incelemede ISO 9001/2015 standartları gereği olması gereken adrenalinin bulundurulması gerektiği (para. 99)
---	---	--

Beslenme

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
KAYSERİ ÖZEL İHTİSAS ENGELLİ BAKIM MERKEZİ TAKİP ZİYARETİ RAPORU (2021/19)	Merkez sakinleri ile yapılan görüşmelerde yemeklerden genel olarak memnuniyet duyulduğu ifade edilmiştir. Öte yandan heyet üyesi doktor, engelli bireylerin hareket kabiliyetinin düşük olduğunun altını çizerek obezite tehlikesine karşı yemeklerin karbonhidrat yerine protein ağırlıklı olmasını tavsiye etmiştir. (para. 53)	Yemek listesinin engelli bireylerin sosyal yaşamlarındaki hareket düzeyi göz önünde bulundurularak protein ağırlıklı besinleri içerecek şekilde hazırlanması (para. 66)

Günlük Yaşam, Eğitim ve Faaliyetler

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
ÇANAKKALE ÖZEL BAKIM MERKEZİ RAPORU (2021/18)	Merkezin günlük yaşam akış çizelgesi ile gün içerisinde aktivite ve diğer ihtiyaçların karşılanması saatleri belirlenmiş ve çizelgenin Merkezde kalan kişilerin görebileceği yerlere asıldığı görülmüştür. Çizelgede gün içerisinde toplam 6 saat faaliyet ve etkinliklere ayrılmıştır. Bu saatlerde grup çalışmaları, meşguliyet terapileri, TV izleme ve el sanatları ile ilgili çalışmaların yapıldığı aktarılmıştır. (para. 73)	Merkezde gün içerisinde gerçekleştirilmesi planlanan aktivite ve etkinlikler için günlük yaşam akış çizelgesi düzenlendiği görülmüştür. Merkezde uygulanan rehabilitasyon çalışmalarının alanında uzman kişilerce eğitim şeklinde verilmesi gerektiği düşünüldüğünden, Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü ile iletişime geçilerek eğitimci talebinde bulunulması gerektiği (para. 100)
KAYSERİ ÖZEL İHTİSAS ENGELLİ BAKIM MERKEZİ TAKİP ZİYARETİ RAPORU (2021/19)	Öte yandan Merkez müdürü ile yapılan görüşmede, engelli bireyler için düzenlenen ve Kurumumuzun 2018 yılı ziyaret raporuna yansıyan gezi programları gibi Merkez dışında düzenlenen sosyal etkinliklerin COVID-19 tedbirlerinden dolayı düzenlenemediği ifade edilmiştir. Engelli bireyler ile yapılan görüşmelerde de bu husus sık sık dile getirilmiştir. (para. 56)	Engelli bireylerin Merkez dışındakilerle temaslarının olmayacağı şekilde açık havadan faydalanabilecekleri ortamlara Merkez araçları ile geziler düzenlenmesi (para. 69)
BOLU SEMİHA ŞAKİR SARIGÖL ENGELSİZ YAŞAM BAKIM, REHABİLİTASYON VE AİLE DANIŞMA MERKEZİ RAPORU (2022/45)	Merkezde pandemi öncesinde Merkez dışı (gezi, piknik, koro, tiyatro, izcilik kursu, kış bahçelerinde etkinlikler, il dışı geziler) etkinlikler düzenlendiği, Merkez içinde ise el becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapıldığı, doğum günü kutlamaları ve sinema etkinlikleri düzenlendiği; pandemi sonrasında bu tarz faaliyetlerin Merkez koşullarında ve imkânlar ölçüsünde yapıldığı bildirilmiştir. Merkezde satranç oyuncuları olduğu, engelliler satranç yarışında dereceleri (2. ve 3. lük) olan çocuklar olduğu bildirilmiştir. (para. 62)	Covid-19 pandemisi nedeniyle kısıtlı imkânlar ölçüsünde yapıldığı bildirilen Merkez dışı (gezi, piknik, koro, tiyatro, izcilik kursu, kış bahçelerinde etkinlikler, il dışı geziler vb.) ve Merkez içi (el becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar ile doğum günü kutlamaları, sinema etkinlikleri vb.) etkinliklerin bir programa bağlanarak yeniden uygulamaya konulması (para. 74)

**BOLU SEMİHA
ŞAKİR SARIGÖL
ENGELSİZ
YAŞAM BAKIM,
REHABİLİTASYON
VE AİLE DANIŞMA
MERKEZİ RAPORU
(2022/45)**

Merkezde Bolu İl Halk Eğitim Merkezi iş birliği ile yemek yapma kursu, el sanatları, satranç, okçuluk kursları açıldığı ancak pandemi sürecinde bu tür eğitim faaliyetlerine ara verildiği, yeniden görevlendirmeler yapılmak üzere gerekli yazışmaların yapılacağı belirtilmiştir. (para. 60)

Merkezde Bolu İl Halk Eğitim Merkezi iş birliği ile yemek yapma kursu, el sanatları, satranç, okçuluk kursları açıldığı ancak pandemi sürecinde bu tür eğitim faaliyetlerine ara verildiği, kurs eğitimlerinin pandemi sürecinin sona ermesi ile birlikte devam edilerek merkezde kalan çocukların psiko-sosyal ve motor beceri kazanımlarının yeniden oluşması için devam ettirilmesi (para. 85)

**BOLU SEMİHA
ŞAKİR SARIGÖL
ENGELSİZ
YAŞAM BAKIM,
REHABİLİTASYON
VE AİLE DANIŞMA
MERKEZİ RAPORU
(2022/45)**

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Özel Eğitim, Fizik Tedavi ve Sağlık Bilimleri Yüksekokulu öğrencilerine kendilerine danışmanlık yapacak öğretim görevlileri nezaretinde Merkezde staj imkânı verildiği, bu süreçte çocukların özellikle motor becerileri geliştirebilmeleri üzerine ve diğer konularda çalışmalar yapıldığı belirtilmiştir. Pandemi sürecinde bu uygulamaya son verildiği bildirilmiştir. (para. 45)

Merkezde koruma ve bakım altındaki engelli çocukların özellikle motor becerilerinin geliştirilmesi ve diğer konularda Üniversitenizin Özel Eğitim, Fizik Tedavi ve Sağlık Bilimleri Yüksekokulu öğrencilerine danışmanlık yapacak öğretim görevlileri nezaretinde Merkezde staj imkânı verilmesinin olumlu katkıları dikkate alındığında pandemi sürecinde ara verilen uygulamanın yeniden hayata geçirilmesi (para. 86)

**BOLU SEMİHA
ŞAKİR SARIGÖL
ENGELSİZ
YAŞAM BAKIM,
REHABİLİTASYON
VE AİLE DANIŞMA
MERKEZİ RAPORU
(2022/45)**

Salgın nedeniyle kurumda becerilerin gelişimine katkı sağlayacak el sanatları, resim, spor gibi faaliyet yapılmamaktadır. Atıl durumda faaliyet odası mevcuttur. Ayrıca idare tarafından Milli Eğitim Bakanlığının bütçe tasarrufları doğrultusunda ve çoğu öğretmenin geçici barınma merkezlerine yönlendirilmesi nedeniyle Halk Eğitim Merkezinden öğretmen taleplerinin karşılanmadığı, bu nedenle iş ve uğraşı odalarının kullanılmadığı ifade edilmiştir. (para. 81)

Merkezde kalan engelli bireylerin rehabilitasyonu ve günlük enerjilerini boşaltabilecekleri programlı çalışmalara, aktivitelere ve iş-uğraşılara ihtiyaç duyulduğu gözlemlendiğinden, Merkeze Usta Öğretici, öğretmen görevlendirilmesinin uygun olacağı (para. 101)

Dış Dünya ile Etkileşim

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
BATMAN ÖZEL YENİHAYAT BAKIM MERKEZİ RAPORU (2021/10)	Merkezde kalan bireylerin kendi aralarında huzursuzluk çıkarmalarını önlemek ve onları iyi hale teşvik etmek adına ödül-ceza yönteminin uygulandığı; sigara verme/vermeme yönteminin tercih edildiği idarece ifade edilmiştir. Merkez sakinleri de sigara verilmeme ve telefonla görüşmeme tarzı cezalar verildiğini aktarmışlardır. (para. 56)	Engelli bireylerin iletişim haklarının ödül-ceza yöntemi olarak kullanılmaması (para. 62)

Personel

RAPOR ADI	TESPİT	TAVSİYE
ÇANAKKALE ÖZEL BAKIM MERKEZİ RAPORU (2021/18)	Merkezde güvenlik görevlisi çalıştırılmamaktadır. Merkez binası ve bahçeyi gören yaklaşık 100 güvenlik kamerası bulunduğu, ses kaydetme özelliği bulunan kameraların herhangi bir kör nokta kalmayacak şekilde yerleştirildiği, kamera kayıt cihazının görüntüleri 3 aya kadar hafızasında saklayabildiği bilgisi verilmiştir. (para. 19)	Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği'nin 33/1 maddesinde ihtiyaç durumlarında Merkezlerde güvenlik görevlisi çalıştırılabileceği belirtilmiştir. Merkezin ruhsal engelli bireylere de hizmet verdiği göz önüne alınarak, bu bireylerin ajite durumlarında yapılacak müdahalelerde yer alması, çevre kaynaklı muhtemel güvenlik risklerine müdahale etmesi amacı ile Merkezde bir güvenlik görevlisi istihdamının yapılması gerektiği (para. 101)
ÇANAKKALE ÖZEL BAKIM MERKEZİ RAPORU (2021/18)	Çalışan personel sayısının, Merkezin uymakla yükümlü olduğu yönetmelik gereğince, bakılan engelli birey sayısı üzerinden hesaplanarak asgari ölçüde karşılandığı aktarılmıştır. (para. 20)	Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği m. 34'de belirtilen engel gruplarına verilen hizmetlerde asgari düzeyde tutulmasından dolayı hizmet alanlarda hizmete erişim noktasında aksaklıklar ve gecikmeler yaşandığı, asgari sayıda çalışan personelin iş yükünün fazla olması nedeni ile çalışma veriminin düşeceği sebeplerinden ve istihdam olanaklarının artırılması ikincil kazancı ile belirtilen asgari personel sayılarının yönetmelik maddesi değişikliği ile gözden geçirilmesi gerektiği (para. 102)

**KIRŞEHİR
ENGELSİZ
YAŞAM BAKIM
REHABİLİTASYON
VE AİLE DANIŞMA
MERKEZİ RAPORU
(2022/24)**

Engelli bireylerin hastaneye gidiş ve gelişlerinde sağlık ve bakım personelinin refakat ettiği öğrenilmiştir. Engelli bireylerin il dışına yapılan hastane sevklerinde sağlık personelinin eşlik ettiği belirtilmiştir. (para. 44)

Merkezde engelli bireylere hizmet veren bakım personelinin ilk yardım ve bakıcı sertifikası bulunduğu İdare tarafından belirtilmiştir. Bakım personeli sayısının yeterli olmadığı Merkez İdaresi tarafından dile getirilmiştir. (para. 79)

Merkezde 100 engelli bireye refakat eden 53 bakım personeli bulunmaktadır. Bakım personelinin sayısı ilgili yönetmelik çerçevesinde yeterli görünmektedir. Ancak bakım personelinin verdiği hizmetin sürekliliği gerekmekte ve aksama olmasının ciddi sorunlar oluşturabileceği değerlendirilmektedir. Engelli bireylerin başka ile nakillerinde, hastane refakatlerinde buldukları, doğum, hastalık vb. durumlarda uzun süreli izin kullanımları ile personel sayısında eksiklikler yaşanabilmektedir. Bakım personelinin çeşitli nedenlerle Merkezde olmadığı durumlarda yerine çağırılacak bakım sertifikası bulunan ikame personel sağlanması (para. 88)

**BOLU SEMİHA
ŞAKİR SARIGÖL
ENGELSİZ
YAŞAM BAKIM,
REHABİLİTASYON
VE AİLE DANIŞMA
MERKEZİ RAPORU
(2022/45)**

Merkezde koruma ve bakım altında bulunan engelli çocukların hassasiyetleri ve gelişimsel ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik meslek personelinin hizmet sınıfına göre eğitilmiş olmadığı gözlemlenmiştir. (para. 68)

Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler (Havana) Kuralları 81. paragrafında da belirtildiği üzere, Merkezde çalışanların süreklilik ve devamlılığının sağlanması ve hizmet verilen gruba yönelik uzmanlaşması çocukların sağlığı açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle Merkezde devamlı çalışacak uzman personel görevlendirmelerinin yapılması (para. 77)

**BOLU SEMİHA
ŞAKİR SARIGÖL
ENGELSİZ
YAŞAM BAKIM,
REHABİLİTASYON
VE AİLE DANIŞMA
MERKEZİ RAPORU
(2022/45)**

Merkezde çalışan öğretmenlerin engelli çocukların öz bakım ve motor gelişimlerini destekleyecek özel eğitim bilgilerinin olmadığı, norm fazlası olarak Merkeze atandıkları öğrenilmiştir. Merkezde özel eğitim öğretmeni bulunmamaktadır. (para. 69)

Merkezde engelli özel eğitim bilgisi olmadan çalışan öğretmenler yerine, Merkezde kalan engelli çocukların ihtiyaçlarına uygun motor gelişimi ve öz bakım eğitimlerini vermesi için özel eğitim öğretmenlerinin atanması (para. 81)

4.1.4. Tavsiyelerin Uygulanmasının Takibi

TİHEK tarafından UÖM raporları ziyaret edilen kuruma ve ilgili diğer makamlara iletilmekte, raporda yer alan tavsiyelerin uygulanmasına ilişkin geri bildirim talep edilmektedir. Böylelikle, hem ziyaret edilen kurum ve ilgili makamlarla diyalog sürdürülmekte hem de yapılan tavsiyelerin uygulanması UÖM tarafından takip edilmektedir. UÖM ayrıca, ilgili kuruma belirli aralıklarla takip ziyareti düzenleyerek tavsiyelerin uygulanıp uygulanmadığını yerinde inceleyebilmektedir.

UÖM'ün inceleme ve araştırma konusuyla ilgili olarak gerekçesini belirterek istediği bilgi ve belgelerin, bu talebin tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde verilmesi 6701 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesi çerçevesinde bir zorunluluktur. Kanun'un 25'inci maddesinde, 19'uncu maddede öngörülen yükümlülükler, uyarıya rağmen haklı bir neden olmaksızın belirtilen sürede uymayan kişi ve kuruluşlar hakkında idari para cezası uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. 2022 yılı için söz konusu idari para cezasının alt sınırı 1.334,76 Türk Lirası, üst sınırı ise 5.352,36 Türk Lirasıdır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

<https://www.tihek.gov.tr/>

5.1. Başvurular

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, 6701 sayılı Kanun'un 9/1-i maddesi uyarınca özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin UÖM görevi kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevli olup bu başvurular, 6701 sayılı Kanun ile 24 Kasım 2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri kapsamında incelemekte ve sonuçlandırmaktadır.

Başvurular, TİHEK tarafından oluşturulan elektronik sistem aracılığıyla Kurum internet sayfasından, elden veya posta yoluyla ya da aslı on beş gün içerisinde Kuruma ulaştırılması kaydıyla faks ve e-posta yoluyla yapılabilmektedir. Ayrıca, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla Kuruma başvuru yapılması mümkündür.

TİHEK, önüne gelen başvuruları, 6701 sayılı Kanun ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde incelemekte ve sonuçlandırmaktadır. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde sayılan görevleri alanına girmeyen başvurular, hakkın kötüye kullanılması niteliğindeki başvurular ile dava konusu olmuş başvurular işleme alınmamaktadır.

6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesi mucibince; yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararları ile Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvuruya konu edilememektedir. Bu doğrultuda, esas incelemesine geçilmeden önceki ön inceleme aşamasında bu hüküm kapsamında olan başvurular hakkında incelenebilirlik kararı verilmekte, ilgili başvuru evrakı, söz konusu başvurularda ilgilinin bir hak kaybına uğramaması amacıyla, ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde insan hakkı ihlali iddiası ilgili makama/makamlara iletilmektedir.

Kuruma başvuru yapılmadan önce 6701 sayılı Kanun'a aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilmesi gerekmektedir. Söz konusu talebin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde talebe ilişkin bir cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilmektedir.

Kuruma yapılan başvurulardan başvuru şartlarını yerine getirenler hakkında esas yönünden inceleme yapılmaktadır. Bu kapsamda öncelikle, 6701 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri gereği başvuru dilekçeleri ihlal iddiasına muhatap taraf/taraflara gönderilerek muhatap/muhataplardan iddialara ilişkin yazılı görüş sunması talep edilmektedir. Yazılı görüşün, istemin tebliğinden itibaren on beş gün içinde Kurumumuza ulaştırılması gerekmektedir. Gelen cevabi görüş, başvuran kişiye tebliğ edilmekte ve başvurudan cevaba ilişkin kendi görüşünü tebliğden itibaren en geç on beş gün içinde sunması istenmektedir. Talep hâlinde Başkan bu süreleri bir defaya mahsus olmak üzere on beş gün uzatabilmekte ve ayrıca taraflara talepleri hâlinde Kurul önünde ayrı ayrı sözlü açıklama yapma hakkı tanınmaktadır.

Başvurular esas yönünden incelenirken, 6701 sayılı Kanun hükümlerinin yanı sıra, Anayasa ve ilgili diğer ulusal mevzuat, başta İşkenceye Karşı Sözleşme, OPCAT ve Avrupa İşkencenin Önlenmesi Sözleşmesi olmak üzere ülkemizin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmeleri, Anayasa Mahkemesi kararları, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi çerçevesindeki sözleşmelerin hükümleri, sözleşme organlarının yorum, tavsiye ve içtihatları ile ilgili diğer standart ve ilkeler dikkate alınmaktadır.

İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde ihlal kararı, inceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olmadığı kanaatine varılması hâlinde ise ihlal olmadığı kararı verilmektedir. Ayrıca, ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilmektedir.

6701 sayılı Kanun kapsamında, niteliğine uygun düştüğü takdirde başvuruların uzlaştırma ile sonuçlandırılması mümkündür. Bu çerçevede uzlaşma, kötü muamele yasağı ihlali olduğu iddia olunan uygulamanın belirli bir ağırlık eşliğini aşmadığı değerlendirildiği takdirde uygulamaya son verilmesi, mağdur açısından bu sonucu sağlayacak çözümler sunulması veya mağdura belirli bir tazminatın ödenmesi biçiminde olmaktadır.

UÖM'ün inceleme ve araştırma konusuyla ilgili olarak gerekçesini belirterek istediği bilgi ve belgelerin, bu talebin tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde kuruma gönderilmesi kanunen zorunludur.

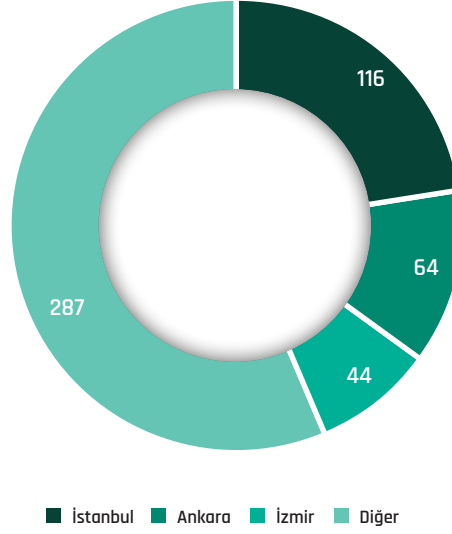
TİHEK'in UÖM kapsamında incelediği başvurulara ilişkin kararları tavsiye niteliğinde olup, kararlarda yer alan değerlendirmeler ve ilkeler, işkence ve kötü muamelenin önlenmesinde ve özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin haklarının korunmasında ve güçlendirilmesinde yol gösterici niteliktedir.

5.2. Başvurulara İlişkin Sayısal Veriler

TİHEK'e 1 Ocak 2021 - 31 Aralık 2021 tarihleri arasında UÖM görevi kapsamında 529 başvuru yapılmıştır. 2020 yılından devreden 26 başvuru ise 2021 yılı içerisinde karara bağlanmıştır. Ayrıca, 10 başvuru ile SEGBİS üzerinden uzaktan görüşme gerçekleştirilmiştir.

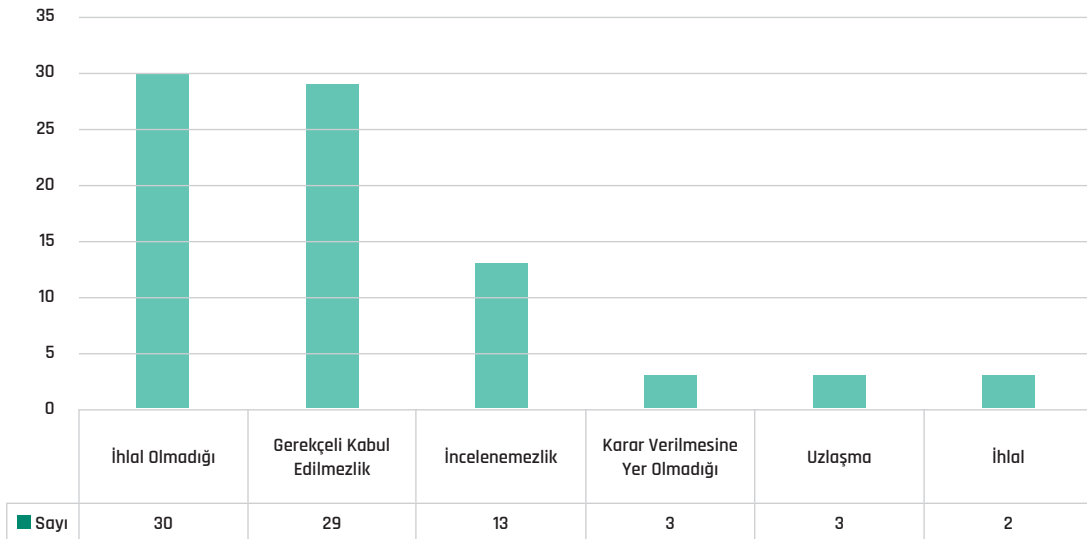
Yapılan başvuruların 511 tanesi ceza infaz kurumları ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü aleyhine iddiaları içermekte olup diğer 18 başvuru ise Emniyet Genel Müdürlüğü, Göç İdaresi Başkanlığı, Sağlık Bakanlığı gibi kurumlar aleyhine iddiaları ihtiva etmektedir. 2021 yılı içerisinde yapılan başvuruların neredeyse yarısı üç büyük ilde bulunan ceza infaz kurumlarından gelmiştir. Başvuru sayısı İstanbul için 116, Ankara için 64 ve İzmir için 44'tür.

Şekil 27: 2021 Yılında Ceza İnfaz Kurumlarına İlişkin Olarak Alınan Başvuruların İllere Göre Dağılımı

1 Ocak 2021 - 31 Aralık 2021 tarihleri arasında, Kuruma yapılan UÖM bağlamındaki başvurularla ilgili; 29 gerekçeli kabul edilemezlik kararı, 30 ihlal olmadığı kararı, 13 incelenemezlik kararı, 3 karar verilmesine yer olmadığı kararı, 3 uzlaşma kararı ve 2 ihlal kararı verilmiştir. 2021 yılında sonuçlandırılmayan ve incelemesi 2022 yılında devam eden başvuru sayısı ise 123 olmuştur.

Şekil 28: 2021 Yılında Başvuru Üzerine Verilen Kararların Türlerine Göre Dağılımı

2021 yılında UÖM'ye iletilen ancak başvuru koşullarını taşımayan dilekçelerle ilgili yapılan işlemler kişilere hukuki yol göstermek, bilgi edinme taleplerini karşılamak ve diğer kurumların görev alanı içerisinde yer alan talep ve iddiaları ilgili kurumlara iletmektir. Bu bağlamda 37 kişiye

hukuki yol gösterilmiş, 16 kişinin bilgi talebi karşılanmış ve 299 kişinin talep ve iddiaları ilgili makamlara iletilmiştir.

6701 sayılı Kanun'un 9/1-f maddesine göre Kurumun görevleri arasında "İnsan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" bulunmaktadır. Söz konusu hüküm çerçevesinde Kurul tarafından 2 iddianın resen incelenmesine karar verilmiştir. Bu doğrultuda, iddialardan biri hakkında yerinde inceleme de yapılarak kötü muamele yasağının ihlal edilmediği yönünde karar verilmiştir. Diğer iddia ise, bir izleme ziyareti kapsamında incelenmiş ve hazırlanan raporda, iddia konusu olan hususlar hakkında tavsiyelerde bulunulmuştur.

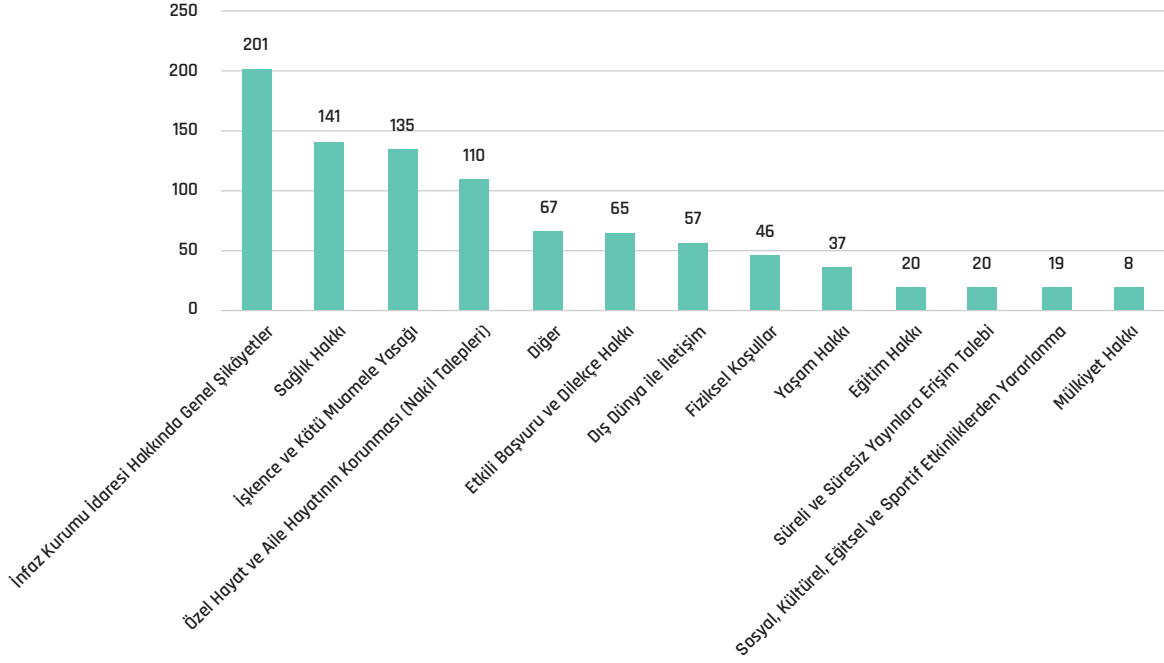
5.3. İhlal İddialarının Konulara Göre Dağılımı

2021 yılı içerisinde Kuruma gelen başvuruların daha ziyade ceza infaz kurumu idaresine yönelik şikâyetlere ilişkin olduğu görülmüştür. Bu başvurular arasında, en ağırlıklı ihlal iddiasının ceza infaz kurumlarında sağlık hizmetlerine erişim hakkına ilişkin olduğu görülmektedir. Bunlar, sağlığa erişim hakkından tam olarak yararlanılmadığı, infaz kurumu idaresi tarafından bazı taleplerinin karşılanmadığı, infaz kurumu yönetim ve personeli ile ilişkilerde yaşanan kişisel sorunlara dair iddialardır. Sağlık hakkına erişim ile ilgili başvurulara ilişkin yapılan başvurularda ağırlıklı şikâyet konusu infaz kurumları dışındaki sağlık kurumlarına sevk işlemlerinde yaşanan zaman kayıpları, ertelemeler ile pandemi döneminde ceza infaz kurumundaki şartlar ve cezaevi dışına çıkılması durumunda cezaevine dönüşte 14 günlük karantina süresi uygulamasına yönelik şikâyetleri içermektedir. Yukarıdaki bölümlerde ifade edildiği gibi ceza infaz kurumlarında UÖM tarafından yapılan inceleme ve değerlendirmelerde de buna benzer şikâyetlerin ileri sürüldüğü görülmüş ve bu durumun iyileştirilmesine yönelik tavsiyeler hem infaz kurumu hem de Adalet Bakanlığı yetkililerine iletilmiştir.

Başka ceza infaz kurumuna nakil talepleri, sıklıkla başvuru yapılan diğer bir alandır. Mahpuslar ailelerinin yaşadığı kentlerde ya da bu kentlere yakın yerlerde bulunan infaz kurumlarına nakil talebinde bulunmaktadır. Ayrıca mahpus yakınları tarafından da yakınları olan mahpusun naklini talep eden başvurular yapılmaktadır. Nakil taleplerinin tamamı Adalet Bakanlığına iletilmekte olup taleplerinin karşılanıp karşılanmadığının takibi yapılmaktadır.

Sağlık hakkı ile etkili başvuru ve dilekçe hakkına ilişkin şikâyetler de öne çıkan diğer sorun alanlarıdır. Ayrıca bazı başvuranlar pandemi önlemleri kapsamında alınan açık ve kapalı görüşmelerle ilgili sınırlandırmaların yakınları ile görüşmeleri aksattığı, bu durumunun kendilerini ve yakınlarını olumsuz etkilediği iddiasına ilişkindir. Başvurular arasında az sayıda da olsa eğitim hakkına ilişkin talepler bulunmaktadır. Eğitim hakkının engellendiği iddiasıyla yapılan başvurularda, özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerce eğitim materyallerine erişim sağlamadaki zorluklardan yakınıldığı görülmüştür. Etkinlik olanaklarına ilişkin başvurularda ise başvuranlar çoğunlukla pandemi döneminde sosyal etkinliklerin yapılmadığından, sportif etkinliklerin sınırlı olmasından ve pandemi ile birlikte sadece kendi odalarında bulunan mahpuslarla etkileşim kurabildiklerinden ve diğer mahpuslarla iletişimlerinin ve etkileşimlerinin olmadığından şikâyet etmişlerdir. UÖM kapsamında hazırlanan raporlarda tespit edilen tüm sorun alanları ile ilgili çözüm önerileri tavsiye olarak ilgili kurumlara iletilmiştir.

Şekil 29: 2021 Yılında Ceza İnfaz Kurumlarına İlişkin Olarak Alınan Başvuruların Konularına Göre Dağılımı

* Bir başvurana ilgili başvuru ya da dilekçesinde bir ya da daha fazla hakkının ihlal edildiğini iddia edebilmektedir. Bu bağlamda grafikte yer alan veriler ihlal edildiği iddia edilen haklar bağlamında konuları içermektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Cumhurbaşkanlığına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmak üzere, işkence ve kötü muameleyle mücadele alanında hazırlanan işbu raporda; TİHEK'in UÖM olarak 2021 yılı içerisinde yürüttüğü faaliyetler ile kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ya da koruma altına alındıkları yerlere düzenlenen ziyaretler neticesinde ortaya çıkan tespit, gözlem ve değerlendirmeler ile sorunların çözümüne ve eksikliklerin giderilmesine yönelik tavsiyelere yer verilmiştir. Böylelikle, UÖM tarafından yürütülen faaliyetler kapsamında elde edilen veriler ışığında Türkiye'de işkence ve kötü muamele ile mücadelede mevcut durumun iyileştirilmesi hedeflenmektedir.

Beş bölümden oluşan raporun ilk bölümünde, işkence ve kötü muamelenin önlenmesi için OPCAT ile oluşturulan sistem açıklanmış, TİHEK'in UÖM olarak OPCAT çerçevesinde yürüttüğü faaliyetlere yer verilmiştir. İkinci bölümde, COVID-19 pandemisi döneminde UÖM faaliyetlerinin nasıl yürütüldüğüne, üçüncü bölümde ise UÖM görevi kapsamında kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları ve koruma altına alındıkları yerler hakkında elde edilen veriler ile bu merkezlere gerçekleştirilen ziyaretler sonucunda ortaya çıkan tespit, gözlem ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Dördüncü bölümde, 2021 yılı içerisinde gerçekleştirilmiş olan ziyaretlere ilişkin veriler, ziyaret öncesi, sırası ve sonrasında izlenen yöntem, bu ziyaretler sonucunda oluşturulan raporların içeriği ve raporlarda verilen tavsiyelerin uygulanmasının nasıl takip edildiği ele alınmıştır. Son bölümde ise, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin UÖM kapsamındaki başvurularına ilişkin veriler sunulmuş, başvuruların incelenme ve sonuçlandırılma süreçleri hakkında bilgi verilmiştir.

Bu çerçevede, kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlere ilişkin olarak üzerinde durulması gereken birkaç başlık bulunmaktadır. Öncelikle, bu yerlerde çalışan veya bu yerlerde tutulan/kalan kişilerle doğrudan teması olan tüm personele sadece genel bir insan hakları eğitimi verilmesinin yeterli olmadığı, anılan personelin, ifa ettikleri görevin gereklerine uygun olarak işkence ve kötü muamele yasağı ve özel ihtiyaç sahibi gruplarla çalışma gibi konularda da eğitim alması gerektiği belirtilmelidir. Bu sorun daha ziyade kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı ceza infaz kurumları ve nezarethaneler bakımından geçerli olsa da ziyaret edilen diğer kurum ve kuruluşlarda da benzer bir durumun var olduğunu ifade etmek mümkündür. Özellikle kişilerin koruma altına alındığı yerlerde işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin normatif çerçevenin personel eğitiminde geri planda kalabildiği gözlemlenmektedir.

Personel eğitimi ve tüm personele görevleri ile orantılı uygun çalışma koşullarının sağlanması UÖM'ün üzerinde durduğu hususlardandır. 2021 yılı ziyaret raporları ışığında, ziyaret edilen tüm kurum ve kuruluşlarda personelin çalışma koşullarının ve personel sayısının yürütülen hizmetin gereği gibi yerine getirilmesini kolaylaştıracak şekilde düzenlenmesinde fayda bulunduğu değerlendirilmesi ile gerekli tavsiyelerde bulunulmuştur.

Eğitsel, sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlerin eksikliği pandemi döneminde artan bir sorun haline gelmiştir. Daha önceki yıllarda olduğu gibi, kişilerin kısa sürelerle tutulması nedeniyle farklı bir doğası bulunan nezarethaneler dışındaki tüm alıkonulma yerleri ile koruma altına alın-

ma yerlerinde faaliyet eksikliği gözlemlenmiştir. Oysa özgürlüğünden yoksun bırakılan ve özel durumları nedeniyle koruma ve bakım altında bulunan kişilerin zamanlarını anlamlı etkinlikler ile geçirmeleri hem genel esenlikleri hem de bakım ve rehabilitasyonları açısından son derece önemlidir. Bu nedenle, kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı ve koruma altına alındığı tüm yerlerde, düzenli bir program çerçevesinde ve açık havadan faydalanmayı da içerecek şekilde eğitsel, sosyal, sportif ve kültürel faaliyetler düzenlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Başta Emniyet Genel Müdürlüğü nezarethaneleri olmak üzere, kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı ve koruma altına alındığı yerlerde erişilebilirliğin yeterli düzeyde sağlanamadığı görülmüş, bu kapsamda, Engelli Haklarına Dair BM Sözleşmesi'nin ilgili hükümleri uyarınca gerekli tedbirlerin alınması, engellilere ek olarak çocukların ve diğer özel ihtiyaç sahibi grupların ihtiyaçlarının ayrıca gözetilmesi gerektiği tavsiye edilmiştir.

Önümüzdeki yıllarda, yukarıda anılan sorun ve eksikliklerin, UÖM ve ilgili makamlar arasındaki diyalog ve iş birliği sürdürülerek giderilmesi planlanmaktadır.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
Yüksel Cad. No: 23 | 06650 | Kızılay/ANKARA
Tel.: +90 312 422 78 00

www.tihek.gov.tr

 /tihekkurumsal

 /tihek_kurumsal

 /tihekkurumsal

 /tihekkurumsal